

Spletke.

(Povest iz nedavnih časov. — Spisal Š.)

I.

Beraški stan — najlepši stan:
Berač brezskrbno vsak živi,
Lahko, če truden je, zaspan —
Povsod na svetu mirno spi.

Beraška.

Pet krajcarjev imam,
Lahko jih razdam:
Koj zjutraj en'ga,
O poldne pa tri,
Če zadnjega zmanjka —
Večerje nič ni.

Pred dobro četrto stoletja je hodil podeželni berač Urban Krpa počasi proti Dobovcu, srednjeveliki vasi v obližju Šmarne gore. Večkrat si je predejal vrečo z rame na ramo, čeprav ni imel v nji drugega kakor nekaj suhega kruha v prednjem, in malo moke v nahrbtnem predelku. No, saj je ni prekladal zaradi teže, ampak zato, ker mu je bilo neznansko vroče. Ura je bila dve, sv. Jakopa solnce pa je pripekalo, da je kar zemlja pokala. Pa Urban Krpa bi se vendar ne bil tako potil, da ni bil oblečen prav po beraško, saj je stopal jako zložno. Dolga, z zaplatami preobšita suknja je o sv. Jakopu prevroča, reci, kar ti drago.

„Kaka soparica! Kokoši kar zijajo“, zastokal je Krpa ter privzdignil svoj že brezbarveni klobuk, da bi si ohladil razbeljeno glavo, ko se je bližal prvemu dobovškemu kozolcu. „Hvala Bogu, da pridem v senco! Ej, škoda, da so vasi tako raztresene. Kako bi bilo za nas berače pripravno, če bi ne bilo treba hoditi tako daleč, predno prideš v pošteno vas, da jo je vredno obrati!“

Dospel je v senco za kozolcem, polnim žita. Počasi je odložil vrečo, vrgel nanjo palico in pokrivalo ter še sam prisedel k svojim stvarjem. „A-ha, tukaj je bolje“, oddahnil si je zadovoljno; potem pa je polagoma stegoval noge, tako dolgo, da je zložno ležal.

„Žeja me, žeja“, oglasil se je vnovič in si jel pretipavati žepe. „Nič —, hm, kaj res ne bo nič? Pa se mi zdi, da imam še nekaj smeti nekje. Nobenega krajcarja ne iztaknem, hm! Ej zlomka, saj ni čuda! Kdo pa daje dandanes še denar vbogaime? Suho skorjico kruha ali pa perišče moke, to je vse, kar pribernam. No, pa ta je še dobra: drugodi me pa še oštevaljo, češ, delaj, delaj! Tak močen človek, pa prosi . . . Ha, ha, delaj! Le delajte, jaz sem berač — jaz ne bom delal. — To je pa res napačno, da ga nimam božjaka, požirek bi si ga lahko privoščil.“ Tako je godrnjal in si nezadovoljno gladil zmršeno brado. Vendar se je kmalu utolažil, skoro gotovo zato, ker mu je prijetni hlad dobro dél. Vse želje so ga minule, ničesar si ni želel in prav zadovoljno si je celó jedno zadromljal, tisto znano namreč:

Iz vasi se je čulo zbijanje mlatičev „pika-pok, pika-pok“, vmes je zapel kak petelin svoj „kikeriki“, vaški otroci so se klicali, vpili in jokali. Urban Krpa pa je poslušal vse to in počival. „Vsak po svoje“, mislil si je že na pol speč; „vsak svoje opravke imamo“, potem pa je jel glasno hreščati.

Urbanu je bilo tedaj petinpetdeset let. Bil je še trden, zdrav in močan, lahko bi bil služil za hlapca. Toda dela se je bal že iz mladega. Njegov oče in mati sta bila berač in beračica ter tudi nista hrepenela, da bi se lotil sin drugega posla. Mladi Urbanček res ni kljuboval starišem. Po navadi verujejo ljudje, da „ne pusti več beraške palice, kdor na beračiji raztrga jedne čevlje“, no Krpi se je ta stan že priljubil, še predno je obul čevlje. Vedno pohajkovanje, brezskrbno, dasi ne najugodnejše življenje beraško mu je prijalo. Ker je bil rojen berač, bile so mu znane vse umetnosti in zvijače tega stanú, zato se mu nikoli ni godila posebno trda. Kolikor je potreboval za sproti, dobil je zmerom pri dobrih ljudeh; če je pa včasih nabral kaj več, ni si belil kdo vé kako glave, da bi se hitro iznebil ptujega blaga in bil zopet popolnoma ubožen. Kadar so ga ljudje izpraševali, zakaj jih nadleguje, ker je mlad in zdrav, odgovarjal je, da nima nikjer doma, ne imetka, ne obleke, ne nič. „I, če ni vreden, pa je potreben“, dejal je marsikdo ter mu pomolil božji dar. Tako se je Krpa razvadil, misleč, da so vsi dolžni podpirati ga. Bil je od dné do dné predrznejši, zvitejši in nadležnejši.

Proti trem sta prišla h kozolcu, za katerim je spal Krpa, dobovski župan Resnik in njegov sin Štefan, nakladat pšenico. Ob tej uri je bila najbolj suha; dopoldne jo je obsijalo solnce od jedne, popoldne pa posušilo še od druge strani.

„Če ne bode jutri zjutraj megle, rada se bode mlatila; le poglej, kar zrnje gleda iz klasov!“ izpregovori oče, poskušajoč pšenični snop.

„Škoda, da nimamo dveh vozov praznih! Sedaj-le bi bilo dobro, ko bi je več naložila, ker se lahko vreme izpremeni in potem ne bo z lepa tako suha, kakor je danes“, odgovarja mu sin, zal mladenič kakih dvaindvajsetih let, ter zlahka vrže težko žrd z voza, kakor otrok palico.

„To je križ, da ni dobiti mlatičev!“ toži oče pol sam sebi, pol sinu, ter oberoč puli od spodaj snope in jih varno devlje na voz, da ne bi otesel kaj zrnja po tleh. „Prepozno sem začel mlatiti! Sedaj bode precēj krajši dan, za pol nasada se brž pozna. I, poprej pa tudi ni bilo mogoče pričeti. Za starino se je še bolj mudilo. Pokosili bi jo pozneje že še, toda kako bi se sušila? Kak dež naj jo zmoči, brž je dan izgubljen.“

„Ej, vsako leto smo še omlatili, pa bomo letos tudi, če ne tako, pa tako“, oglasi se Štefan pogumno in skoči na voz, da bi poravnal snopje. „Če res ne bo drugače, mlatili bodeta mati in Anka za jednega, potem pa vi in jaz pa Betežnikova Metka — ali nas ni dosti? Stari Cokljar bode pa cepce navezoval, če bode treba. Sicer je pa vsejedno, čeprav pol dné ali tudi celi dan dalje delamo; naredili bodemo pa še bolj čisto, kakor najeti mlatiči, ki pusté pol zrnja v slami, če jim ne gleda človek vedno pod prste.“

Resnik je že izpraznil spodnje late tako visoko, kakor je dosegel z roko, in uprav postavil kozolčni stol nanje. Tedaj pa je opazil onstran kozolca Krpa.

„Le poglej ga, lenuha! Ne da bi ležal na travi, po prosu se mi valja“, razsrdil se je oče župan v sveti jezi, videč, kako mu berač dela škodo.

Tudi Štefanu je zavrela kri, ker se Krpa še ganil ni. „Urban, le naglo po koncu, če ne bo pela druga!“ zaklical mu je nevoljno.

„Kaj?“ zazdeha berač leno.

„Četrtega mlatiča potrebujem“, ogovarja ga župan Resnik, „poskusi, kako ti bo pokal cepce!“

„Meni ne odide bira, če kdaj udarim s cepcem, ali nikoli; sam pa ne bom mlatil — to ni beraško delo“, odreže se prevzetni Urban Krpa. Saj ga še k lažjemu delu ni bilo pripraviti, vedno je imel kak izgovor. „Zjutraj je rosa — kdo bode delal! O poldne je prevroče — ni mogoče! Zvečer je pa že prepozno, da bi pričental.“ Da bi pa cepce sukal, to se mu je zdelo skoro razžaljivo. Sploh mu ni bilo nič po volji, da ga motita, zato se je malomarno obrnil na drugo stran ter zopet pomečkal pol kraja prosa.

„Kaj pa misliš, nepridiprav postopaški, ali bi rad poležal vse proso?“ zahuduje se Resnik vnovič. Štefan pa skoči molčé raz voz in kot bi trenil je prelezel late in bil pri Urbanu.

Kmalu je bil Krpa na nogah, zakaj Štefan mu je izvrstno pomagal. „Če si truden, poišči tak prostorček, da ne boš nikomur škode delal; naše proso pa ni tvoja postelja! Le pojdi!“

Krpa se je potepeno pobral ter godrnjal nad Resnikom in sinom njegovim. „Le zapomni si, mlekozobec, kdaj si vrgel Urbana Krpo s prosa! In ti, stari, tudi tebe ne pozabim!“ Potem pa jo je krenil po stezi za vasjo proti gozdu.

„Kakor da bi bil vkopan in pribit, tako pogosto prihaja ta prevzetnež v našo sosesko, in ni se ga mōči odkrižati. Dobro, da imamo tako izvrstnega okrajnega glavarja! Menim, da bo kmalu prisilil vse take nadležneže, da bodo ostali v svojem domačem kraju. Pa saj nečéjo nič slišati o domu. Nobeden skoro ne vé, odkod je; sevé doma jih vse pozna in ne bodo več tako sleparili, kakor drugje, kjer se lahko zlaže, kar in kakor hoče.“ Tega Resnik ni govoril samo zaradi svoje koristi, ampak ker mu je bilo skrbeti za blagor vse občine.

„Ta se nas zares drži kakor klop“, pritrjeval mu je Štefan. „Pa ne bi bil nič rekel, ko bi bil v resnici potreben! Ali tak korenjak še — in ko je ni prida dlake na njem!“

Štefan in Krpa sta bila že stara nasprotnika, ali bolj resnično: Krpa že izdavna ni mogel županovega sina. Nekoč — Štefan je bil tedaj še otrok — ni bilo pri Resnikovih drugega človeka doma, kakor mali Štefanček in njegova mati. Štefan se je igral v kuhinji pri škafu vode, mati pa je imela nekaj opraviti zgoraj pod streho. Tačas je priberačil k hiši Urban Krpa.

„Hvaljen bodi —“, začel je počasi, zakaj nič kaj gladko ni izrekal tega krščanskega in posebej še beraškega pozdrava. Ker je pa začutil, da menda ni nikogar doma razven Štefančka, obmolknil je in obstal na pragu. Štefanček je bil tako zaverovan v škaf in vodo, s katero je bil že sebe in tla precēj omočil, da se ni nič zmenil za prišleca. Urban Krpa pa je tedaj zapazil na omari poleg vežnih durij dva nova srpa. „Saj bi se lahko prodala, če v vasi ne, pa drugje“, dejal si je in stegnil nepošteno desnico, ter vtaknil srpa pod suknjo. A že ni bil dovolj oprezen, ali ka-li, če tudi je že večkrat kje kako stvar dovolj hitro spravljaj, kratko: srpa sta zažvenketala in opozorila Štefančka. No, ta je bil razumen dečko: takoj se mu je zdelo, da Krpa nima pravice jemati srpov s seboj in začel je klicati mater: „Mama, mož — srpe vzel! Mama, mož — srpe vzel!“ Resnikovka je prav takrat prišla z jerbasom rezanice po stopnicah in zmēdla Krpi račun. Seveda reči mu ni smela, da je namerjal krasti, zakaj mož je znal dobro sukati plašč po vetru.

„Presneto, mati, vaš Štefanček je pa moder“, jel je brž hinavsko hvaliti otroka. „Tukaj-le sem vas čakal in ogledoval srpa, dokler bi se ne vrnil, pa si je brž mislil: tak-le strganec bi ju še kmalu odnesel. Ha-ha-ha, ti poredni Štefanček ti! No, si že priden! Pa sta res dobra srpa! Koliko ste dali zanju, mati županja, kaj?“

„E, ne vem natanko, koliko sta veljala, on ju je kupil na sejmu“, odgovorila mu je gospodinja in nasipala rezanico v posode.

„Mati županja, za božji dar bi vas prosil, če je vaša volja“, govoril je Krpa ponižno in potuhnjeno spravljen podarjeni kos kruha. Od hiše gredé pa je rentočil, kar se je dalo: „Ta preklicani otrok, da ni molčal! Osem grošev bi bil skupil za srpa, sedaj mi pa dá košček trdega kruha. Kdo ga bode jedel? Jaz že ne!“

Takrat si je Urban Krpa zapomnil Štefana in ga odslej vedno po malem sovražil. Pa tudi očeta njegovega ni mogel: preoster je bil. Na novo pa sta ga zjezila posebno to popoldne obadva. „Morda še pride kdaj dan, da bi mi rada dovolila ležati v svojem prosu, ali kjer bi hotel, samo da bi mene ne bilo, ali da bi molčal.“ Tako se je grozil in stiskal pesti.

Proti solnčnemu zahodu tistega dne je sedel Urban Krpa v dobovškem gozdu na posekanem hrastu in si podpiral glavo z roko. Nevoljno si je segal v brado in jo poravnaval ter večkrat pogledaval okrog sebe. Kraj je bil prav zapuščen. Na jedni strani se je dvigala velikanska skala, katero je bil prerastel mah in drugo zelenje, njej nasproti pa je bila goščava. Pod skalo je bila globoka jama, dejal bi, prepad, kateri je pa zakrivalo grmovje. Semkaj se je redko izgubil kak človek. Otroci si niso upali, ker je bila govorica med ljudmi, da tukaj straši; drugi pa tudi niso radi hodili tod mimo, ker se jim je zdelo nekam plašno pri tej skali. V davnih časih se je neki večkrat kaka nesreča prigodila tukaj — tako se je govorilo —, tisti prepad je požrl že več živine in nekda tudi črednika. A kdaj, to so že pozabili vsi, niti starci dobovški niso pomnili več tega. Urbanu Krpi pa ni bilo tesno na tem kraju, „Tukaj smo tako brez skrbi, kakor ne vem kje“, premišljeval je. „Samo da bi že kaj kmalu prišli; ne vem, kod se obotavljajo tako dolgo.“ Krpa je namreč pričakoval svojih tovarišev beračev, katere je bil povabil k tej skali na posvete. Mračiti se je že jelo, senca dreves se že ni več poznala na travi: a tedaj so vstajale temnejše sence izza grmovja. Tam sta se bližala Stopca Florijan in šepasti Záplata Martin, od druge strani jo je primahal dokaj pokončno sicer ves sključeni Stokavec Blaž, sčasoma je prispelo še par drugih povablencev. Berglje in malhe so pometali po tleh, posedli na hrast, našgali si lule in radovedno

gledali Urbana, kaj jim bo povedal. Samo Stokavec Blaž je stal nezaupno bolj od daleč in ni odložil svojih ropotij.

„No, sedaj smo vsi“, izpregovori Krpa in živo pogleda po zbrani družbi. „Najpoprej mi obljubite, da ne bode nikjer raznašali tega, kar vam bom sedaj povedal.“

„Kaj smo morda ženske?“ zagodrnja Martin Záplata.

„Jaz ne govorim toliko, kakor Klepetec Maruša“, ponese se Stopca Florijan.

„No, kaj nam poveš?“ vpraša ga nekdo drugi.

„Kar brž začni, kdo te bo čakal; jaz še prenočišča nimam“, priganja ga Blaž Stokavec.

„Zmenili se bomo, kako bi strahovali Pajka“, nadaljuje Krpa.

„Temu boš prišel do živega, beži — kam!“ zmaje neverjetno Záplata Martin.

„Kako smo včasih živeli, ko še njega ni bilo!“ vzdihne žalostno Stokavec. Drugi pa se skoro prestrašijo ob samem imenu — Pajek.

„Danes dopoldne sem zvedel“, pripoveduje zopet Urban, ko sem beračil po Medvodah, da pošilja Pajek tisto moko in tisti kruh, ki ga nam pobere, svojemu bratu — a za kaj? Kaj se vam zdi?“

„Da ga zopet daje beračem“, méni prvi.

„Ali pa, da hrani s tem posle“, razlaga drugi.

„Morda prodaje, kakor mi“, ugovarja tretji.

„Svoje prašiče hrani s tem — vidite!“ reši Krpa slovesno tovarišem zastavico.

„Z našimi darovi?“ —

„Prašiče?“ —

„Goljufija!“

„Zato nam tako brž izprazni malhe, kadar koga ujame, ki ne berači v svojem kraju!“ Tako je pobijala beseda besedo; možje so se razsrdili.

„Toda ne bo več tako, če se na glavo postavi“, poraste Urban Krpa. „Meni do danes še ni vrana možganov izpila. Če mi bode pomagali, pa ga uženemo v kozji rog.“

„Najbolj me draži, da ima pri vsem tem dobiček Pajkov brat, ki je gotovo največji stiskavec na svetu. Prisegel bi, da trikrat skuha klobaso, predno jo proda. In njegova žena je tudi tako smolnatih prstov, da nikoli tega: odreže mi že še malico, pa prej ne, dokler ne zmolim ‚očenaša‘ in ‚vere‘ —; pa tista malica je tako tenka, da si je skoro ne upam prijeti, ker se bojim, da se mi ne zlomi med prsti.“ Tako dokazuje Martin Záplata, da se jim res godi silna krivica.

„Vidite, prijatelji“, izpregovori zopet Krpa, „jaz sem si pa izmislil pomoček, da nas ne bo več preganjal. Kakor sem strgan in ne-

učen, Pajka bom pa vendar-le našgal, dasi zna ,tajč pohrusten' in ne vem, kaj še vse.“

„Kako?“ popraša najmlajši v družbi, Florijan Stopca. Drugi pa se primikajo Krpi.

„Jedenkrat nam jih bodo še nekaj našteli“, govori le-ta previdno, „a potem bomo odrešeni.“

„Nikoli več — če Bog dá — nikoli več jih ne bom držal“, prestraši se Martin Záplata. „Iz te moke že ne bo kruha. Kar razidimo se!“

Okrajni glavar kranjski, Pajek, je namreč one berače, ki se niso ravnali po njegovem povelju, kaznoval vselej ostro: pobral jim je nabrane darove ter jim jih ukazal povrhu še nekaj našteti. Martin Záplata je bil pred dobrim tednom tako nesrečen, da je gledal srditi obraz glavarjev in okušal njegove kazni. Zato se je tako naglo ustavil Krpi, ki je dejal, da mu bo vnovič treba biti tepenemu. Tovariši so se smejali Martinu ter ga zbadali, kako je občutljiv, samo Blaž Stokavec mu je pomagal ter del:

„I tisto že ni toliko, če človeka malo boli, saj je kmalu zopet dobro —.“

„Dobro, seveda! Deveti dan že teče, pa še čutim“, pobija brž Martin govornika. Pa Stokavec se ne zmeni ne za njegov ugovor ne za smeh drugih, marveč govori dalje:

„Udarci se že pozabijo, ali kdo ti povrne denar, kateri bi lahko skupil za naprošene božje dari? To je, vidite!“ Blaž je bil namreč neznansko skop, zakaj tudi med berači so lakomniki, dasi v malem. Govorili so o njem, da bi šel za groš v pekel. Tovarišem je bil bogatin, samo to so pa tudi vedeli, da ne pokaže beliča, še manj pa, da bi komu kaj dal.

„Nič ne boš na škodi, prav nič, Blaže“, pomirja ga Urban Krpa. „Le pomisli, če te jedenkrat oropa, potem pa nikoli več; ali pa če bi te sicer sedaj kmalu ne, pozneje pa še dvajsetkrat ali pa morda še večkrat. Kdaj bi bil na boljem?“

„To že izračunim“, zine tehtno Blaž, „to bi že bilo. Ali povej že vendar, kaj namerjaš!“

„Pa res, kako meniš?“

„Nas naj bi se Pajek bal?“

Sedaj se skloni Krpa niže med drugove, ogleda se skrbno na vse strani, namežikuje jim pomenljivo ter reče: „Moko — zastrupimo.“

Vsi gledajo molče v tla, nihče se ne gane; Urban pa jim razlaga nadalje:

„Prešiči bodo Pajkovemu bratu poginili, in le-ta bo glavarja potem še ozmerjal, da mu je pošiljal beraško moko; za naprej se je bo pa bal, kot hudir križa. A nam gosposka ne bo mogla prav nič.“

„Gotovo bodo nas dolžili in vse od kraja nas bodo pozaprl“, zmajuje Florijan Stopca z glavo.

„Vidi se ti“, posmehuje se mu Krpa, „da si komaj odrastel šibi. Le brez skrbi: vso krivdo zvrnemo na ljudi, češ da nam dajejo pokvarjeno moko.“

„Precèj varno bi sicer že storili to, vendar nekaj je le še vmes“, pomišlja se Martin Záplata.

„Kaj neki?“ ustavi ga brž Urban. Toda vse njegovo prepričevanje ni nič pomagalo: družba je le bolj molčala. Kar se oglasi Stokavec ter se odločno upre Krpi:

„Morda bi Pajek res odjenjal, ali pa ne: jaz ne pravim ne tako, ne tako. Pa recimo, da bi odnehal. To bi pa gotovo ne bilo lepo, da bi se znosili nad njegovim bratom, kateremu bi naredili veliko škodo. Jaz tako ménim, da hodimo skrivaj, kjer se nam zljubi; tako hudo se pa nikar ne maščujmo.“

„Kako se dela svetega, kakor Betežnik“, smeši ga Krpa, ker ga je jezilo, da mu ugovarja. „Saj sem že večkrat dejal, pa še rečem, da nam taki-le svetohlinci več škodujejo, kakor vsi župani in gosposka.“

„Pa res“, pritrjuje mu brž Záplata. „Betežnik méni, da je nekaj več, kakor izmed nas kateri. Tisto dekle svoje vedno usiljuje Resniku in bi jo menda še rad le-tam bogato oženil, kakor je glas.“

„Mene tudi jezi, da se tako povzdiguje“, pomaga mu Florijan Stopca. „Ali ne bi moglo prositi deklet, kakor mi? Potem se pa nosi, kakor bi bilo vse njeno!“ Florijan je govoril te besede ne le zato, ker je Betežnikova hči živela drugače, kakor druge beraške, ampak zlasti zato, ker ga je grizlo, da se skoro nikoli ne more sniti z njo in da jo bo težko dobil za ženo, ker bode lahko vzela bogatejšega.

Tačas, ko sta se hudovala Záplata in Stopca nad Betežnikom in njegovo hčerjo, ujele so se Urbanove oči in drugih razven Stokavca, in dogovorili so se v hipu več, kakor poprej ves čas.

„Če ste tako boječi, potem je pa najpametneje, da o tem ne črhujemo nobene več“, začel je čisto nedolžno Krpa; „torej jaz ne vem ničesar, kaj sem govoril.“

„Jaz nisem čul besedice.“

„Midva se komaj pozna“, zlagala sta se z njim dva izmed družbe. Ostali pa niso pripomnili ničesar, ampak so se jeli natihoma odpravljati.

„Kje bomo pa spali?“ poprašal je Krpa.

„I, kje? Pri Tiščinu, kakor po navadi. — Jaz sem naprosil že nekaj letošnjega žita, pa nimam svojega mlina, drugam pa tudi ne dajem mlet; zato bom pri Tiščinu izpraznil svojo malho. Po letu je takoj pretežka, ker je tako vroče.“

Tudi drugi so imeli dokaj na prodaj; ta je priberačil precèj fižola, oni pšena — kakor so

pripovedovali — a hraniti ni hotel nobeden. Čemu pač? Saj so pri Tiščinu lahko zamenjali za pijačo, in zvečer se lažje kaj izpije, kakor pa sné. Dobro se je že zmračilo, ko so se razšli od svojega posvetovanja, in v gosti temi bi bili prišli v Tiščinovo krčmo, da ni sijal mesec. Ker je pa polni mesec plaval po nebu, svetil je ubogim prosjakom, ki so po različnih potih

dohajali k Tiščinu. Samo Blaž Stokavec se jim ni pridružil, dasi je vedel, da bodo ta večer še prav dobre volje. No, njemu Tiščin ni dovolj drago plačeval in pa škoda se mu je zdelo takoj vse zapiti; če je pa denar shranil, gledali so ga tovariši po strani in pa še — no kaj bi govoril: drugje je spal Blaž veliko mirneje in varneje. (Dalje.)

Iz počitniškega dnevnika.

I.

Iz Rima!

V tvoje krilo, dražestna priroda,
Konči trude svoje položim —
Jasni dan, kakó veselo svetiš,
Z Bogom mesto, z Bogom, sívi Rim!

Dušne medle in telesne sile,
Vendar danes čilo spěj korak:
K vam, sabinske, k vam, albanske góre,
Sén počitka vabi me sladak.

Z Bogom mesto, s tábo se poslavljam,
Radosten mi je srcá utrip,
Niti jedna tožna, mráčna misel
Ne visí nad dušo ta mi hip.

Niti jedna? Oj čemú tajiti,
Kar ni tájno v dnú srcá globin:
Jeden vendar tiho vstaja v prsih,
Da mračí veselje mí, spomin!

Danes grem, a zopet se povrnem
V tvoj naróčaj, večni, sveti Rim:
Ali nékoč, nékoč póči zôra,
Ko za vsélej naj se posloyim!

Ko pustim naj te, krščanstva mesto,
Na sedmérih stavljeno holméh,
Ko naj zadnjikrat šumenje čujem
Tvoje, v slavnih Tibera bregéh.

Ko pustim naj, krasna vas, svetišča,
In pomnikov davnih veličast,
Ko pustim naj — zibel sreče svoje — —
Kdo nad čustvi takrat daj oblast?

Nem poslednjič bodem gledal ná-te,
Rim — ob pótni žalni les oprt . . .
Tóda, misel, děj, izgíni, misel,
Glej, kakó je duh mi trudni strt!

Danes ni še tisti dan napočil,
Danes čilo dalje spěj korak
Do sabinskih gôr, do gôr albanskih —
Tam počitka čaka sén sladak.

Mih. Opeka.

„Dovolite mi, da govorim v podobi. Bil je gospodar, dober, varčen in pravičen. Zavidni sosed mu ni privoščil sreče. Hujskal je njegove podložnike na upor in jih podpiral. To je srdilo gospodarja, da je sklenil sam napraviti konec temu počenjanju. Ko je sosed zopet očitno podpiral upornike, prime ga iznenada, da ga kaznuje in ostraši. Pa kaj se zgodi? Ta hudobni sosed je bil v zvezi z enakimi tovariši. Ti so gospodarja premagali, njegove ljudi pobili ali polovili, njegovo posestvo razdejali in ga pripravili v najhujšo bedo.“

„Zakaj se ne pritožite vojvodu, da mu pomore do pravice?“

„To je storil, visokost, pa svetovalci vojvodu so sklenili, naj si ubožec pomaga sam.“

„Tako? O, sedaj umevam: vi govorite o grofu Kyburgu! No, sedaj vidim, da imate vrlega prijatelja. A kako bi mu pomogla iz te stiske?“

„Ni ga, da bi mu pomogel, kakor samo vi. Zato se obrača grof po meni do vas, da

ga rešite pogube. Hvaležen vam bode vedno, on je mož beseda.“

„Verujem, a z orožjem pomoči se ne dá, ker bi to bilo zoper včerajšnji sklep; in zoper ta sklep se ne dá nič storiti.“

„Sklepe te spoštujemo vsi, pa soglasni niso bili, tudi se niso ozirali na vse razloge. Čast, veljava in obstanek naše Avstrije pa utegnejo zahtevati, da vendar-le primemo za orožje.“

„Pozvedite in sporočite mi zvesto, kako se razvijajo te stvari, da posežemo vmes o pravem času. Prijatelju pa pišite, da ga ne zapustimo v nesreči.“

Hardeg se je poslovil zadovoljen in šel k svojim somišljenikom. Vojvodica pa in njena zaupnica sta ugibali, kaj bi bilo storiti.

„Da, pomagati mu treba, pomagati mu hočemo, naj velja, karkoli.“

Tako je sklenila vojvodica Virida.

(Dalje.)

Spletke.

(Povest iz nedavnih časov. — Spisal Š.)

II.

Sosedje pa naj dajo, kar morejo,
Po jedno streš'no al' po dve.

Narodna.

Drugo jutro so pri Resnikovih mlatili pšenico. Toda, dasi županovi, bili so vendar bolj bore mlatiči. Prvi mlatič Štefan in njemu za par Betežnikova Metka sta sicer že še bila, no, ni da bi ju grajal, zlasti Štefana ne. Saj je bil korenjak od nog do glave, in zjutraj, predno so jo udarili, pošepnil je Metki na uho: „Le nikar se preveč ne ženi, bodem že jaz bolj pritislil.“ Druga dva mlatiča, oče župan in šestnajstletna njegova hči Anka, pa že nista bila za pšenico. To je Resnik sam spoznal in précej po prvem nasadu tudi povedal: „Pri pšenici nič ne pomaga, če je še bolj suha. Tisto je še vedno res, kar pripovedujejo o prepiru pšenice z ječmenom. Ječmen je namreč dejal pšenici: ‚Mene lože bolan mlati, kakor pa tebe zdrav‘. Pšenica pa se mu je odrezala: ‚Mene pa lože bolan je, kakor tebe zdrav‘. Če ne udariš kolikor moreš, pa ne gre iz klasa.“

„Drugič bom malo počasneje odrival, da bomo naredili bolje“, potolažil je Štefan očeta, vrgel svoj otep pred pod in pomagal stresati slamo. Metki, ki ni mogla dohajati krepkejšega sosedu.

Metka je bila jedina hči Betežnikova, sosedu županovega. Za svoja leta — bilo ji je namreč tedaj nekaj nad dvajset let — ni bila slabotna, vendar pri pšenici je treba močnejših ljudij, kakor je bila ona. Pa tudi sicer je bila skoro škoda, da je morala bivati v takem prahu: prav bati se je bilo, da se le preveč napraši njen kakor deteljni cvet rdeči obrazek. A Štefanu je gotovo še bolj ugajala njena pridnost, kakor sama čedna zunanost, zakaj tako vesel je bil pri delu, kakor bi se igral. Metka in Štefan sta bila dobra prijatelja in nekda sta se že tako pomenila, da ne bode Metka le včasih hodila pomagat k Resnikovim, ampak da vedno ostane pri hiši, pa ne kot dekla, marveč . . . No, pa tega naj bi za enkrat še nihče ne zvedel, skrivnost jima je bila mnogo slajša. Teh njunih načrtov ni prav nič motilo, da je bila Metka — beračeva hči. Res, da je njen oče živel ob miloščini, toda Štefan in Metka Betežnikova ga nikdar nista imenovala prosjaka. Saj je imel svojo hišico in nekda tudi ni bil tak revež, kakor je sedaj.

Da, nekda je bil Betežnik dokaj trden kočar. Bil je zdrav, živela mu je še žena, veselil se je

ljubeznive hčerke Metke. Pa prišlo je viharno leto osemindesetdeseto. Betežnik je moral na vojsko zoper uporne Ogre. In takrat se je pričela njegova beda. Sovražnikova krogla mu je zdrobila desno nogo, da je ležal več mesecev v bolnišnici. In ko je zopet vstal, podali so mu bergljo, in z leseno nogo se je vrnil v domačo vas. Doma pa ga je čakala druga nesreča. Žena mu je umrla, — ostal je sam s triletno hčerko.

Kaj mu je bilo početi? Svojega malega posestva ni mogel obdelovati, s hčerko sta pa vendar potrebovala hrane in obleke. Nerač je odprodal najprej jedno, potem še drugo — zadnjo njivico, in tudi travnika ni mogel ohraniti. Pa kaj si je opomogel? Kdor vé, kako malo je vredno zemljišče in kako drago je vse o vojnem času, ne zmaje neverno z glavo, če zvé, da je moral Betežnik začeti — beračiti. Ej dobro nerad je

Jezus, Marija Magdal. in Marta. (Slikal A. Noak.)

potrkal prvič na ptuje duri, težko je prosil, težko, pa ni bilo drugače. Sčasoma pa se je privadil tudi temu, dan za dnem je obiral hiše in nabiral milodarov. Metko je izročal materi županji, kader ga ni bilo doma, na večer pa se je redno vračal v svojo kočico ter prinašal hčerki za večerjo najboljše izprošene koščke. Ko je pa Metka že toliko izpodrastla, da je lahko pasla živino, ponudil jo je brž Resniku v službo.

„DOM in SVET“, 1894, št. 16.

„Veš, jaz sicer moram beračiti“, tako mu je govoril, „toda, če Bog dá in ljuba Mati Božja, moja hči pa ne bode. Prosim te, vzemi jo za pastirico; za jed bo že zaslužila in pa, da ji kako cunjico napraviš, drugega ji ni treba dajati. Samo, da se takoj v mladosti navadi delati, pa bo dobro.“

Resnik se je ni branil. Saj je bil tudi on kot župan te misli, naj dobi dekletce veselje do dela, da ne bo kdaj soseski v nadlogo. Tako

se je torej zgodilo, da sta Metka in Štefan že v mladih letih občevala in se sprijateljila. Ko je pa Metka nehala pasti krave in so ji mati županja že ponujali službo „male“ dekile, vzela jo je Betežnik domov.

„Tako slabo mi je včasih“, govoril je Resnikovki, ki ga je prosila, naj pusti hčer pri hiši, češ, ker je pridna in smo je že vsi vajeni in jo imamo radi; „večkrat me kake slabosti obidejo, in nimam ga človeka, da bi mi kaj postregel. Saj bo Metka vsejedno lahko k vam hodila delat; samo zvečer naj bo doma, da mi bo včasih zavrela kaj gorkega za večerjo in za jutraj kaj pripravila.“

Poleg tega je Betežnika še nekaj drugega nagibalo, da si je želel hčer domov. „Resnikova hiša je sicer poštena, ne da bi kaj rekel“, tako je premišljal, „toda Metki se bližajo nevarna leta, in bolje je, da jo imam sam pred očmi.“ Sicer je pa tudi kot oče hrepenel, da bi se lahko pogostejše kaj pomenil s hčerjo brez prič.

Odslej je Metka vsak večer prihajala domov. Po dnevu pa je delala pri županovih. Betežniku bi zdaj ne bilo treba več beračiti, ker bi ga hči lahko živila, vendar tako se je že bil privadil beračenja, da mu ni dalo ostajati doma. Pa saj tudi res ni bil za nobeno drugo delo: na polje ni mogel, rokodelstva pa znal ni. Ker si je bil zadnja leta prihranil nekaj novcev, očitala mu je vsejedno vest, da ne ravna prav, ker še vedno hodi od praga do praga. Pa kmalu se je utolažil, češ, kot oče sem dolžan skrbeti za svojo hčer, in ker drugače ne morem, prisiljen sem prosjačiti. Sicer pa lahko kdaj obolim, ali Metka umrje: kaj bom vzela tedaj v roke? Metka pa tudi ni pregovarjala očeta, naj živi doma, zakaj bila je že iz mladega vajena očetovega življenja. Pa saj je tudi komaj čutila, da je njen oče berač. Betežnik se je namreč ogibal Resnikove hiše, kadar je vedel, da bi ga hči lahko videla. Resnikovi domači so bili pa tudi toliko previdni, da je niso žalili pri vsakem koščku kruha. Zato je bila Metka prav zadovoljna pri županovih, oni pa so jo tudi radi imeli, ker je bila pridna za delo in drugače poštena in zanesljiva. Nič težjih del ji niso nakladali kakor domačim, in tudi za mlatev bi je ne bili silili, ko bi bilo mōči najeti koga drugega. No pa je še dobro sukala cepec! Resnik sam se je prej upehal kakor Metka. Nekako pol desetih je bilo, ko so iznova nasajali.

„Presneto me že roke bolé, pa sapa me naganja“, potožil je tedaj oče Anki. Tej se sami ni godilo mnogo drugače, zato ni nič odgovorila. Štefan pa je zavriskal in dejal:

„Le počakajte; jutri bode že bolje, da se kosti omečé!“

„Kajpada, stare kosti se bodo omečile! Jutri me bode pa še hrbet bolel; saj vem, kako je bilo druga leta“, zavrnil ga je oče.

V tem hipu so prišli pred skedenj okrajni glavar Pajek, njegov pisar, domači gospod župnik in še drug mestni gospod.

Uprav na novo so jo mislili udariti mlatiči, kar opazi Resnik prišlece. Težko je sicer mlatil, vendar se je prestrašil, češ, sedaj je pa že izgubljena najmanj jedna ura. Spoštljivo se je odkril ter ob kolena otepal zaprašeni klobuk in se priklanjal gospōdi.

„Motimo vas, gospod Resnik“, opravičeval se je prijazno okrajni glavar.

„Saj gotovo težko sučete cepec, sedaj si bode malo oddahnili“, nagovoril je gospod župnik Resnika.

„E, kaj še, nič me ne motite, gospodje“, hitel je Resnik. „Tisto je pa tudi res, da sem že prestar in pretrd za cepec. Dobro, dobro, da ste prišli in me rešili. Kar na celem nisem mogel uiti. Prosim, pojdimo v hišo. — Štefan, namesto mene pokličite mater, da ne bodete čakali.“

„O šoli se bomo nekoliko pomenili“, pričel je v sobi okrajni glavar. „V Dobovcu je res krvavo potrebujete.“

„I, kolikokrat sem že dejal, da dvesto otrok ne more hoditi v župnišče“, pritrjeval mu je Resnik. „Pa gospod župnik tudi nimate vedno časa, da bi poučevali. Novo šolo bomo sezidali, pa je, učitelja bomo pa že kako plačevali, saj ni majhna občina. Koliko se bode pa poznalo posameznim gospodarjem? Ko bi jim ne povedal, še zapazili bi ne.“

„Tako je“, poprime zopet okrajni glavar besedo. „Kaj pa, ali ste se zaradi prostora že zjedini? Ali je Tiščin še vedno tako drag?“

„Kar nič ne odjenja“, razlaga župnik. „Res da je lep travnik in za šolo kakor nalašč, toda — dvesto goldinarjev, to je vendar preveč.“

„Ali drugega prostora ni?“ pozveduje glavar.

„Tako pripravnega seveda ni, toda bi se že dobil. Jaz bi précej ponudil svoj vrt, samo Tiščin bode hud, češ, da sem mu nevoščljiv. Pa še ob cesti je moj vrt, vozovi bi drdrali mimo in motili. Ko bi bilo bolj v zatišju, bilo bi prav.“

„Pokličite Tiščina“, nasvetuje glavar, „da se pomenimo ž njim samim.“

„Saj res, sēm naj pride“, méni tudi župnik, župan pa pošlje svojega osemletnega sinčka po Tiščina.

Kmalu vstopi Tiščin, dobovški krčmar.

„Dober dan“, pozdravi vljudno in čisto nič v zadregi, kakor je pač lastno krčmarjem, ki so videli že dokaj gospōde in ptujih ljudij;

„dober dan, gospodje! Tukaj sem, ker ste me klicali.“

„Vaš travnik bi radi kupili za šolo“, nagovorila ga prvi župnik; „samo drug kup nam povejte kakor zadnjič; le pomislite, da bodele storili dobro delo vsej soseski. No, za koliko ga daste?“

„I, vidite, gospod župnik, prav nič si ne dam izbiti. Oni dan sem še premalo preudaril in se zagovoril, ko sem dejal samo dvesto goldinarjev. To je moj najboljši travnik. Trikrat ga kosim, pa tako blizu je. Potem je pa treba poštovati še to, da mi bodo otroci vse prevrnili okrog oglov, če bo tam šola. Veste, gospodje, res, če ga vam dam za dvesto goldinarjev, prodam ga v svojo škodo. No, ker sem pa zadnjič tako rekel, ponavljam tisto tudi danes; nečem, da bi mi kdo očital, češ, besedo je snedel.“ Tako je govoril premeteni Tiščin, mislil pa vse drugače. „Zdaj drži in ne odjenjaj za lasek“, modroval je précej, ko je videl gospôdo v vasi. A Resnik je poznal krčmarja, da mu ni nikoli dosti, in škoda se mu je zdelo srenjskega denarja, zato je trdo prijel prodajalca:

„Lepo te prosim, Tiščin, saj mi tudi vemo, kaj je vreden travnik, in kaj je preveč. Če hočeš, povej pošteno ceno; toliko ne boš nikoli dobil zanj.“

„Dajte si kaj dopovedati“, posredoval je tudi glavar.

„Saj sem vam razložil, kako je, gospodje“, pomigal je krčmar z ramami. „Ne morem ga dati ceneje, ne morem.“

Tedaj pa je vstal Resnik in mirno, a odločno, izpregovoril:

„Šola je pri nas potrebna: drage ne moremo napravljati, zato odstopim jaz svoj vrt za njo in ne zahtevam nič odškodnine. Samo trava bo moja. Kamenje in les bodo tudi navozili posestniki zastonj in pomagali pri zidanju; kar bode pa sicer še treba, zmagala bode že občina.“

„Tako je! Ta je bila moška“, potrka glavar Resnika na rame.

„Jaz plačam zidarje“, ponudi se še gospod župnik. „Kar skličite občinske može, oče župan, da pregledamo prostor, potem pa kar najhitreje pričnimo zidati.“

Tiščin je stal bled kakor stena, tako ga je jezilo, da mu je izpodletelo. In gotovo bi bil hitro pobegnil domov. A bil je krčmar in moral se je zatajevati. „No, vidite, tako bode pa še najpametnejše“, pritrdil je prisiljeno prijazno Resniku in drugim. „Tačas, dokler ne pridejo drugi občinski može, pogledam pa lahko domov, če hlapec dobro pretaka vino. Z Bogom za ta čas, gospodje.“

Tiščin je bil namreč tudi v občinskem odboru, pa je porabljal svoj vpliv le v to, da bi koristil sebi, ne pa občini. Sedaj je pričakoval, da bodo može prišli k njemu, in da jih bode lahko dobil na svojo stran, predno se snidejo pri županu. A varal se je. Vsi odborniki so bili veseli, da vsaj prostora za šolo ne bode treba plačevati, in niso ga podpirali.

Ko so bili vsi zbrani pri Resniku, ogledali so si z gosposko vrt in pritrdili, da se lahko na njem sezida novo šolsko poslopje. Samo jeden je malo oporekal, ker ga je bil naščuval Tiščin, njegov upnik, češ, da bode sosed kovač motil šolski pouk. Toda okrajni glavar ga je zavrnil, rekši, da šolo lahko malo bolj od kovačnice odmaknejo. „Sicer bodo pa dvojna okna, in kovač tudi ne bo zmerom razbijal“, nadaljeval je. „Može, le zadovoljni bodite, da je župan dal svet zastonj in pomenite se, kako bodele pričeli, in koliko lesa in apna pa kamenja bo kdo napeljal.“

„Tisto je mala skrb“, pripomnil je Resnik. „Saj ima skoro vsak svojo živino, in če poseka jedno ali dve smereki v gozdu, tudi še ne pojde beračit.“

„Ej, taki nismo, da bi se držali za vsako malenkost, kaj ne, da ne!“ pogledal je neki odbornik po tovariših.

„Jaz bom že nekaterikrat pripeljal, kar že bo“, oglesi se drugi.

„Jaz tudi“, ponudi se tretji. „Resnik, najmodrejši je, da ti preračuniš, koliko bo treba vsake stvari, potem pa razdeli po večjih hišah. Kar je pa hišarjev in slabejših posestnikov, naj pri delu pomagajo, in konec besedij je.“

Vsi so bili jedini, samo Tiščin ni dejal ne bèv, ne mèv. Sam si ni upal upirati se, rajši je molčal. In tako je bilo določeno, da précej pričnó zidati šolo; prihodnjo pomlad, ko se zid osuši, pa bodo že lahko hodili otroci v novo šolo. Občinski može so se razšli, gospôda pa so še nekaj zapisovali in se podpisovali, potem pa je gospod župnik povabil okrajnega glavarja in njegovo mestno družbo k sebi na obed. „Pa še vi pojdite, Resnik, zakaj ne bi zajeli z nami, saj smo prijatelji“, poprosil je tudi župana.

„Ali ne vidite, gospod župnik, da sem ves zaprašen in v delavni obleki? Tak ne smem k vam, vse vam umažem“, branil se je Resnik.

„Nič ne dé, le pojdite kar taki, kdo bi se zmenil za to!“ pritisnil je gospod.

„No, pa pridem, če že res ni drugače. Samo toliko mi dovolite, da Štefanu še naročim, kaj naj delajo, če ne bodo mogli mlatiti, ker so samo trije.“

„Že dobro. Ob dvanajstih, saj veste!“

Gospôda so odšli v župnišče, župan pa se je lepo umil in nekoliko preoblekel, da je bil vsaj

za med ljudi, kakor je dejal. Potem pa je po-
hitel za ostalimi, da bi ga ne čakali.

Mlatiči pa so vsejedno mlatili, čeprav ni
bilo Resnika. Do pol dvanajstih ga je name-
stovala Resnikovka, potem pa šla z Anko kuhat
južino. Štefan in Metka pa sta tačas pospravila
otepe in slamo ter šla h kozolcu naložit nov
voz pšenice. Pot jima je lil raz obraz o pol-
danski vročini, vendar ju to ni motilo, da ne
bi se veselo pomenkovala. Saj pravijo, da se
delo odseda pol hitreje, če je človek dobre volje,
kakor pa tedaj, ko je kdo čemerin in nevoljen.
Da so bili pa njuni pogovori dobri in pošteni,
pričalo je njiju jasno obličje in pa tudi to, ker
nista utihnili, ako je prišel mimo kak človek.
Toda neki osebi pa vendar-le ni bilo všeč, da
sta bila vesela Štefan in Metka. Beračica Ma-
ruša Klepetčeva ju je namreč videla in slišala
mimogredoč, pa je takoj nekaj pogodrnjala in
jo krenila naravnost v kuhinjo k materi županji.

„Dober dan, mati! Oh, kako sem utrujena;
vi ne veste, kaj se pravi hoditi o taki vročini
po solncu.“ Še govoreč si je odpela obramnice,
na katerih je nosila beraško vrečico, ter jo od-
ložila na stopnice, vodeče pod streho. Potem
pa je sedla na prvo stopnico in sladko-prijazno
rekla Anki: „Daj, dekle, daj mi nož in krompir,
da ga jaz nastržem. Materi se gotovo mudi in
ti lahko kaj drugega storiš ta čas.“ Maruša je
bila namreč pri županovih skoro domača. Ni-
koli ni prosila daru; to je že tako vedela, da
ga gotovo dobi, zakaj prinesla je materi županji
vselej toliko in tako imenitnih novic, da so bile
vredne najmanj tri perišča moke in včasih še
celó skledico kave povrhu. Ej, pa je znala tudi
pripovedovati! Suha ženica šestdesetih let je kar
vsa oživela, ko je razkladala, kaj je novega pri
oném, in kako ravna onegava in onegavi. Danes
pa je imela še posebno nalogo, zakaj Tiščinova
Lenka ji je bila naročila — kajpada ne zastoni,
ampak steklenico vinčka ji je stisnila pod pred-
pasnik — naj govori zanjo pri županji. In kakor
nalašč je Maruša poprej zalotila Štefana in Metko
v živahnem pogovoru. Sedeč na stopnicah je
premišljala, kako bi začela, da bi se ji bolje
vezalo in da bi ji Resnikovka rajša verjela.
„Prav za prav mi za Lenko ni nič“, tako je
modrovala sama pri sebi; „do danes mi še ni
kdo vé kaj dala, da bi bilo spomina vredno.
Toda sedaj jo imam: če ne bo mazala, pa voz
ne steče. Saj sama dobro vé, da brez mene ne
opravi ničesar, zato me je pa naprosila. I, ka,
bo revica! Če bi bila kako dekle, ne bi bila
s šestindvajsetimi leti več doma. Pa kaj hoče?
Nekaj denarja bode pač imela in sčasoma tudi
hišo, ker je sama, toda ženinom je tudi nekaj
za čeden obraz. No, Lenka je pa — no, zala
je že še — tako —, pa se je brez stolčka tudi

nagledaš. — I, ker sem ji obljubila, poskusim,
kaj opravi pri materi županji.“

Maruša Klepetčeva je jako cenila dobre milo-
dare in je marsikaj storila zaradi njih. Tudi
Lenka jo je že pridobila za-se. A v tem slučaju
je bila beračica še bolj pripravljena govoriti za
Lenko zato, ker je na vso moč sovražila Metko.
Skoro neodpustljiv greh se ji je namreč zdel, da
Betežnikovo hčer tako spoštujejo pri Resniku,
če tudi ni nič več kakor kak drug berač. In
njene bistro oči so tudi brž opazile, da Štefan
rajši vidi Metko kakor katero drugo, zato je
sklenila napeti vse žile, da se ne primoži bera-
čeva hči v — županovo hišo.

„No, Anka, pa ti pomolzi krave, če bo Ma-
ruša nastrgala krompirja“, ukazala je županja
svoji hčeri, ko je beračica prevzela Ankino delo.
Ta-le je vzela golido in šla mlest. Maruša in
Resnikovka sta ostali sami v veži, in sedaj je
jela beračica regljati, da ni bilo ne konca ne
kraja. Najpoprej je povedala, kaj je skuhala
koscem onegava, pa da je skopa, da se vsi posli
pritožujejo, potem se je togotila nad drugo, ker
jo je odpodila brez božjega daru od hiše, in
tako je vse obrala. Nato pa je razodela najno-
vejšo skrivnost, katero je šele včeraj ujela, namreč,
da bode bogati Miklav iz Repič omožil hčer.

„Kaj, da jo bo dal že od hiše, pa še tako
mlado? I, kam pa?“ pozveduje županja. In
Maruša pripoveduje zopet, kar vé in zna. Na-
posled pa nedolžno vpraša:

„I, mati, saj bode vaš Štefan tudi kmalu
ženo jemal, ali ste že kdaj mislili, katera bi
bila zanj?“

„Nobene mu še nisem izbrala. Kam se mu
pa mudi? No, kadar se bo ženil, menda mu
je ne bo težko dobiti“, pristavi Resnikovka
samozavestno.

„To je res, da se bodo trgale zanj. — Pa
vendar, če bi jo bilo treba danes izbrati, čegava
bi vam bila najbolj všeč?“

„Še nikoli nisem tako natanko premišlje-
vala, da bi mogla sedaj-le reči, ta-le ali pa
ona-le.“ In županja se zamisli. V duhu hodi
po boljših hišah in presoja hčere. Ta ji je pre-
ošabna, ona bi ji tudi premalo postregla, ko
bi bila za „staro“, a tretja je skoro prerевна za
Štefana. Vzdrami jo šumenje v peči, kjer je
prekipel lonec.

„Bog pomagaj, no, zraven sem, pa ne da
bi toliko pazila —“, pokara sama sebe. Ko
zopet razpostavi piskre, zašepeče ji Maruša Kle-
petčeva bolj potihoma in skrivnostno:

„Veste, mati, katera bi bila za Štefana? —
Tiščinova Lenka in nobena druga!“

„Do take iz krčme nimam nič kaj zaupanja.
Ljudje radi kaj več povedó, čeprav vse ni res,
in pa poljskih del nič ne umeva.“

„Eh, mati županja, če bode te poslušali ljudi, ne bo vam nobena prava. Čim boljši je kdo, tem bolj ga obrekujejo in opravljajo, zato ker so mu nevoščljivi, da bode te vedeli.“

„Pa tudi ne vem, kaj bode Štefan rekel, zakaj v tej stvari je njegova prva“, ugovarja Resnikovka Maruši, ker ji Lenka ni bila dovolj bogata. Vendar tega ni hotela naravnost reči, zato jo je odbijala bolj po ovinkih. A Maruša ni odjenjala.

„Na polju pač ne dela veliko Tiščinova Lenka, to je že res“, hvalila jo je vnovič, „ali za kuho in postrežbo ji pa daleč okolu ni jednake. Lepo vas prosim, po dvajset do štirideset ljudi pride ob semanjih dneh k Tiščinu, in vsem nakuha sama dovolj. In kje je potem še družina? Vidite, pri vaši hiši je tudi potrebna dobra gospodinja. Pa saj sami veste, kako se morate včasih sukati, kadar imate kosce ali žanjice. Vi že še zmagate, vsaka bi pa ne!“

Te priliznjene besede niso zgrešile svojega namena. Županja, katere ni nobena stvar tako zadovoljila, kakor če jo je kdo slavil kot dobro gospodinjo, bila je že mečja. „O, tisto verjamem, da je Lenka dobra kuharica. Toliko ljudem pripraviti kosilo, to ni majhna reč; saj sama dobro vem, kako je.“

„I, seveda je dobra, kakor nalašč za vašo hišo, prav vredna vaša naslednica bi bila. — Štefan se je pa tudi ne bode branil, saj je Tiščinova domačija prva za vašo, samo —“ in tu je Maruša Klepetčeva vstala, stopila prav tik Resnikovke ter ji šepnila skrivnostno — „samo malo popazite včasih na Štefana, ali pa Betežnikovo dajte od hiše! Meni se dozdeva, da se med njima nekaj plete, pa Bog ne daj, da bi o Štefanu kaj slabega mislila; ne, tega ne, pa tudi nikjer ne bom črhnila besedice o tem; jedino vam sem povedala, ker ste Štefanova mati.“

Županji se je pomračilo lice, dasi je Maruša obetala, da ne bo raznašala svoje povesti.

„Tak pa ni naš Štefan, da bi se z vsako menil“, izpregovorila je ponosno. „Tega ne bo nikoli pozabil, kaj je on in kaj je Metka. No, sicer pa menda ne bo nič hudega: Metka je samo po dnevu pri nas, in kadar se s Štefanom vidita, nista nikoli sama.“

„Tako hudo tudi nisem mislila“, popravljala se je beračica že v skrbah, da ne bi se zamerila županji. „To je več kakor gotovo, da Štefan ne misli nanjo. Toda ona je drugačna. Mlada in vsa neumna je, poleg tega pa še precēj čedna, pa se nastavlja Štefanu in ga moti. Vaš sin je pa pameten, to se šamo ob sebi umeva; če bi pa vendar-le kaj bilo, tedaj pa kar Betežnikovo od hiše — in vse bo dobro! Doma taka ne more ostati, — kaj pa bo! Ko pa pojde

drugam, pozabi jo tudi Štefan in začne misliti na resno ženitev in na nevesto, kakor bi bila Tiščinova Lenka.“

Resnikovka se je zamislila, kakor bi si izpraševala vest, ni-li premalo pazila na Štefana in Metko. Palec in kazalec leve roke je položila preko spodnje ustnice na obe lici, z drugimi tremi prsti si je podpirala brado, z desnico pa, v kateri je držala kuhalnico, zamahnila je nekolikokrat proti Maruši Klepetčevi ter jo tehtno vprašala:

„Ali kaj gotovega veš o Štefanu in Metki? Resnico govori!“

Marušo je mraz izpreletel po vseh udih, tako jo je iznenadila resno-preteča postava Resnikovkina. Skoro ji je bilo žal, da je sprožila to sitno stvar o Metki, vendar sedaj je bilo treba odgovarjati.

„Posebno hudega, kakor sem že poprej zardila“, tako se je izvijala iz zadrege, „ne vem nič. Samo zdi se mi — ali nisem prej tako povedala? — da bi se utegnilo kaj razplesti med njima. Prej-le sem šla mimo vašega kozolca, ko sta Štefan in Betežnikova snopje nakladala, pa je tako govorila in se smejala, da sem si brž dejala: ‚Kar tako ni‘. Tako dekle je kaj vredno, ki je tihega vedenja: ali ni res tako, mati županja?“

Ta ji ni prikimala, kakor drugikrat pri takem poklonu, marveč izpraševala je nadalje: „Kaj pa sta govorila?“

„Čakajte, no — ne morem se brž spomniti“, opravičevala se je Maruša, ker ji je trda predla, zakaj nič slabega ni slišala, lagati pa tudi ni smela, ker je izprevidela, da se županji prav nič ne prikupi, kdor ne hvali njenega Štefana. „No kakšen pomenek je že bil med njima? A pač, že vem. Betežnikova je izpraševala Štefana, ali mu je bolj všeč rožmarin ali nagelj. Nadalje nisem poslušala, pa saj si vsak pameten človek sam lahko misli, kam je merila.“

„To sta menda kar tako govorila, to še ni nič hudega“, zavrnila je gospodinja pripovedovalko. „Za sedaj mōlči o tem! Če res ni vse prav, uredila bom že sama. Bog ne daj, da bi jaz zvedela, da si to trosila med ljudi.“

„Ali me ne poznate, mati?“ zavzela se je Maruša, navidezno razžaljena. K sreči se je pa vrnila Anka iz hleva in pretrgala daljši pomenek.

„Kaj še sedaj nisi nastrgala dosti krompirja?“ začudila se je, videč, da Maruša ni skoro nič storila ves ta čas, ko je ona pomolzla pet krav.

„E, veš, moje roke so že stare in okorne, nisem tako urna za delo ne, kakor ti“, poto-

lažila jo je beračica in jela hiteti, da popravi, kar je bila zamudila.

Popoldne, ko so bile sklede pomite, odšla je od Resnikovih, pa nič ne tako zadovoljna kakor sicer. Za vse svoje novice in pripovedovanje še kave ni dobila. A nadejala se je, da bo drugič bolje, češ, Štefana ne smem pozabiti hvaliti, o oni pa treba za gotovo zvedeti kaj slabega. Potem je poročala pri Tiščinu Lenki, kako je opravila:

„Mati je že precèj mehka“, govorila ji je, „ti se pa kar Štefana samega loti in ne iz-

podleti ti; oče se gotovo tudi ne bo ustavljal obema.“

„Kaj je pa rekla?“ pozvedovala je Lenka.

„Da si najboljša kuharica in gospodinja!“

„Ali res?“

„I kako bi pa jaz drugače to trdila?“ — V Marušini roki se je nekaj trdega posvetilo, in tako urnih nog jo je brisala iz Dobovca v sosedno vas kakor dvajsetletno dekle, dasi je sicer komaj lazila od hiše do hiše. Potem pa še kdo reci, da denar in dobra volja nista pol zdravja! (Dalje.)

B ô r a.

Oj na gôri, na zeleni, bôra dva stojita
In med sabo v nôči tihi tiho govorita.
Prvi deje bôru drugu: „Brate ravnorasli!
Včera so se v moji senci konji-vranci pasli,
A kraj njih so počivali mi junaki čili,
Vince pili, pesmi peli, sablje so brusili;
Hej, junaki, vsi odbrani, mladi vsi in zdravi,
Pa odjezdili ponosni v dol so, v boj krvavi.
Oj, junaki vi ponosni, vi junaki čili,

Bodete-li v senco mojo zopet se vrnili?“
Drugi pravi bôru bratu: „Priletel iz dalje
In nocój na vejah mojih sôkol nočeval je,
Pa mi pravil je o bôju, oj o bôju ljutem,
Pa je pravil o sovragu, o sovragu krutem;
Pa je pravil, da junaki, ti junaki mladi
Mrtvi ob Dunáju samnem spiyo na livadi...“
Oj na gôri, na zeleni, bôra dva stojita,
Pa se tiho za junaki padlimi solzita. —

Gojko.

Veter.

Veter, veter, oj povej mi, kje si danes bil?
Sinku tvojemu sem danes ličece hladil.
Je-li mu oko žareče, bistro kot nekda?
Oj, ugasnil njemu jasni je očij sijaj.
Je-li lice mu rudeče ali mu bledí?
Oj, rudeče, oj, rudeče, mu je — od krvi!
Si-li pesem čul njegovo, si-li slišal vzdih?

Ni ne peva, ni ne plače, on je vedno tih;
Nič več iskrega konjiča on ti ne sedlá,
Niti iskrega konjiča hraber ne igra,
Ni ne peva, ni ne plače, sablje ne vihti —
V čistem polju pri Dunáju mrtev ti leži!
Dežek drobní, dežek drobní mije mu obraz,
A razčesal, a razčesal kodre sem mu jaz.

Gojko.

Ob hudi uri.

Vihár buči, ozračje grom pretresa,
Za bliskom blisk po temnem nebu šviga,
In šviga k zemlji in vasi požiga,
Udarci strele lomijo drevesa.

Mogočnost svojo kažejo nebesa,
S plamenom piše se prirode knjiga;
Brezumno bitje plaho glavo dviga,
In človek moli solznega očesa.

Prizor razdražene se zdi prirode —
Podoba dné poslednjega vseh vekov,
Ko bodo se nebes moči gibale.

Oj, strašne svet ne ogne se usode.
Tedaj dovršen bo namen človekov,
Prirode sile bodo ponehale.

J. O. Golobov.

Spletke.

(Povest iz nedavnih časov. — Spisal Š.)

III.

Kaj tù — me je vprašal —
Kaj delaš ti tù? —
„Kaj pa delaš tù ti
V tak' temni noči?“

Narodna.

Tiščinovi Lenki so po onem pogovoru z Marušo vedno šumele po ušesih besede: „Najboljša kuharica si in gospodinja.“ Dobro ji je dela ta sodba Resnikovke, sladke misli ji je vzbujala, vendar popolnoma je ni zadovoljila. „Kaj mati“, vzdihovala je, „če me pa Štefan še pogleda ne!“ In hudo ji je bilo v takih mislih, jako hudo. Na njen beli predpasnik je včasih kanila vroča solza, a brž so jo navdale zopet lepše nade. „Če prej ne, dobovško nedeljo pa gotovo pride k nam, in tedaj se mu že kako prikupim“, tako je sklepala in upala.

Prišla je res dobovška nedelja. Pri Tiščinu so imeli celó godbo, ljudij se je kar trlo, a Lenka je vendar pogrešala Resnikovega Štefana. Ker jo je tedaj marsikateri Dobovčan precéj zavlekel, pihnila je pozno luč v svoji spalnici. A zaspala ni, dasi je bila prav trudna po mnogem tekanju. „Menda se nalašč ogiblje naše hiše“, tarnala je, premišljujoč o Štefanu. „Pa naj velja, kar hoče, moj bode.“ In jela je kovati načrte, kako bi se prikupila Štefanu. Vse križem so se ji podile misli, dokler ni zaspala.

Zakaj vendar Štefan, županov sin, ni stopil nič v krčmo? Zato, ker je bil pameten. Saj so imeli doma vina za potrebo, in oče mu je dejal popoldne: „Kar ga poželiš, pa ga pij, samo med one razgrajalce nikar ne zahajaj! Doma ni nič slabejše vino kakor v krčmi, posebno danes ne: čemu bi torej kupoval v krčmi vodo za vino?“ Štefan je slušal očeta. Nažgal si je „dolgo“ ter ostal doma. Anka je bila natakara, gostje pa Štefan, Betežnikova Metka in nekaj časa tudi oče in mati. Pozneje pa so ostali prvi trije sami. Res, da niso polivali mize z vinom, kakor nekateri pri Tiščinu, vendar so bili zadovoljni. Saj je pridnemu človeku nedelja že sicer vesel dan; če pa zaužije kaj boljšega, podvoji se mu veselje. Naposled se je oživila družba pri Resnikovi mizi, da so jeli — peti. Pa so tudi res znali, no, te hvale bi jim gotovo nihče ne odrekal. Anka jo je vrezala „naprej“, Metka „čez“, Štefan pa je pritiskal spodaj, da je bilo kaj. Posebno tisto: „Preljubo veselje, oj kje si doma!“ so zapeli tako lepo, da se jim je vnovič pridružil Resnik in jim pomagal. Na večer pa se na deželi že pričinja delo, čeprav

slavé praznik: preoblečejo se v polpraznično obleko in gredó opravljat živino. Tudi pri Resniku je v mraku potihnilo petje. Anka je šla v hlev, Štefan je prirejal konjem zobanje, mati županja je kuhala večerjo, Resnik pa je stal pred vežnimi vrati in ugibal, kakšno vreme se bo naredilo. Metka je bila pohitela domov k očetu. In da bi tudi on vedel, da je dobovška nedelja, prinesla mu je v predpasniku precéj boba in nekaj svinjine. Vse, kar ji je bila dala mati županja, ponudila je očetu.

„Saj meni ni treba toliko, le zase obdrži“, branil se je Betežnik in bil vesel, da ima tako dobro hčer.

„Ej, oče, zame se ne bojte“, zavrnila ga je Metka; „vidite, to-le si prihranim za danes teden.“ Rekši je odprla škrinjo in zložila v mal predalček poleg mašne knjige nekaj boba. To je bil dar Štefanov, torej ga je bilo treba skrbno čuvati. Kdo vé, kolikokrat bo pogledala med tednom te bobbe, in še prihodnjo nedeljo bi jih ne snedla, ko bi se dali dalje hraniti.

Torek po „dobovški“ je šel Resnikov Štefan s polnim vozom detelje s polja domov. Pred Tiščinom sta pa prav tedaj stala dva voza sredi ceste, da ni mogel naprej, ker sta sedela voznika v krčmi. Štefanu ni kazalo drugega, kakor čakati, dokler se mu ne ogneta vozova. Kar na cesti pred krčmo pa vendar ni hotel stati, češ, brž bode kdo pravil, kaka puščoba ali kak stiskač sem, ali da mi oče ne dadó nobenega krajcarja. Zato je zapeljal voz k ograji, stisnil bič pod pazduho in šel v Tiščinovo krčmo.

„Čegava sta voza?“ zaklical je takoj v veži, potem pa stopil v sobo, ker se mu ni bil nihče oglasil. „Ali se mi bodeta kmalu umaknila, da bom lahko prišel domov?“ poprašal je jedina pivca pri Tiščinu.

„Précej, précej“, odgovarjal mu je brž prvi voznik ter hitro pil, kakor bi zares že mislil oditi. Drugi pa je iztočil sebi in tovarišu v kozarca, kar sta še imela v poliču, potem ga pa molil Lenki: „Urno se zasuci, saj se nama res mudi!“

Štefan pa si je tudi naročil vrček piva ter šel k mizici v vežo, da bi lahko na konja pazil, zakaj visoko naložen voz se kmalu prevrne, če

ga le malo zavozliš na breg. „Torej le kmalu mi izpraznita cesto!“ priganjal je voznika, predno je šel iz sobe.

„Tako sem ju že sita“, dejala mu je Lenka potihoma, ko je pri zadnjih Štefanovih besedah postavila peneče se pivo predenj in potem nalahko zaprla sobna vrata. „Vse popoldne že sedita pri nas in naročata posodo za posodo, ne plačata pa nič sproti. Nazadnje jima bo pa preveč, in najrajši bi mi utajila pol pijače. Tako moram paziti, kar se dá.“ Potem pa je prisledla Lenka Štefanu nasproti k mizici ter mu očitaje rekla: „Kar nič te ni blizu, Štefan; kakor bi bila skregana, tako poredkoma se vidiva. Še v nedeljo nisi prišel, pa bob sem imela pripravljen zate —.“ Pri poslednjih besedah je Lenka navidezno sramežljivo pobesila oči in si kakor v zadregi popravljala in vrtela prstane na roki ter čakala, kaj poreče Štefan. No, le-ta ni bil v zadregi.

„I, saj je bilo vse polno ljudi“, odgovoril je Lenki, „kam bi me bila pa posadila?“

„Za-te bi bila že dobila prostor“, oporekalo mu je dekle, „samo da bi bil prišel.“

„Z bobom pa dobro vem da bi ne bilo nič“, nagajal ji je nalašč Štefan. „No, pa saj gotovo še nisi vsega razdala, zato bi te sedaj-le poprosil, da mi ga daš, kar si mi ga namenila, toda bojim se — morda si jezna, ker me v nedeljo ni bilo, danes me pa za kazen spodiš brez boba.“

„Prav zares sem bila huda“, začne Lenka vnovič, ker je bila vesela, da je Štefan tako zgovoren. „Kaj bi ti ne bila? Le misli, da bi bil sam kaj pripravil komu, potem ga pa zastonj čakaš! Ne odpustim ti kar tako, ne. Da veš, še imam boba, toda danes ga ne dobiš nič. V nedeljo pridi ponj.“

„In ko bi me tudi v nedeljo ne bilo?“

„Ko bi te ne bilo? Potem pa že sam veš, kaj bi se zgodilo. Toda tak ne boš, da bi mi nalašč nagajal.“

„Kdo vé, kako sem navihan“, pomaga Štefan svoji tovarišici in izpije, kar je še imel.

„Ali ti prinesem še jeden vrček?“ vpraša Lenka, držeč izpraznjeno posodo.

„Za potrebo sem se že podprl; sedaj je treba domov, gotovo že pogledujejo.“ Štefan je vstal, plačal in šel naganjat voznika, ki sta že pozabila njegov opomin, naj mu vendar odpreta pot. Počasi sta poravnala račun in pognala, da je Štefan mogel z deteljo domov.

„V nedeljo ne pozabi!“ klicala je Lenka na pragu stoječ za njim.

„Morda, ali pa ne!“ posmejal se je Štefan, popravil si klobuk, počil z bičem in kmalu izginil Lenki izpred očí. V nedeljo ga pa vendar ni bilo k Tiščinu. Po krščanskem nauku se je

pač domislil naročila Lenkinega in že je bil namenjen tje, pa se je premislil. Kdor le bolj na redke čase zahaja v krčmo, ne gré tako lahko vanjo, kakor vsakdanji gostje. Tudi Štefanu se je zdelo, da ga bo pogledal ta ali oni, češ, kaj pa ti tukaj? E — tisti bob, naj ga ima, saj ji nisem za gotovo obljubil, da pridem. Ne grem“, tako je sklenil in ostal doma.

Lenka pa je hodila od okna do praga pazit na cesto, odkod pride Štefan, pa ga ni ugledala. „Zakaj ga neki ni?“ vprašala je samo sebe. „Zadnjič je bil tako prijazen — ne vem, kaj mu je.“ „Ne veš, kaj mu je?“ podražil jo je notranji glas; „Betežnikova je doma; če bi bila tukaj, ne bi ga trebalo vabiti.“ Zadnje misli se je oklenila Lenka in jela premišljovati, kako bi spravila Metko od županovih na svoj dom. In brž ji je bilo vse jasno, v katerem redu bi se potem razvijale stvari. „Štefan bo prihajal k nam zaradi Betežnikove, toda videl je ne bo velikokrat. Tisto že sama poskrbim, da bo tak čas kje drugje. In če se kdaj snide z njo, čutil bo, da je ona najeta dekla, ki nima nič, jaz pa gospodinja. Sčasoma mi bo že dober, posebno, če jo pozneje spravim od hiše.“

Lenki se je hitro ponudila ugodna prilika. Dan pozneje je bila sama doma, kar pride mimo hiše Betežnik. Ni bil namenjen k Tiščinu, ker je tu le redkokdaj dobil kaj vbogaime, pit pa tudi ni hodil, zato jo je mahnil naprej po beraškem geslu: „Slab berač, ki se ne more ogniti jedne hiše.“ A Lenka ga je opazila in poklicala noter:

„Kako ste moški, oče; še pogledate ne k nam“, nagovorila ga je prijazno.

„Nerad vedno nadlegujem“, opravičeval se je Betežnik, snel klobuk in jel moliti, kakor vselej, predno je poprosil darú božjega. Danes je bil zanj presrečen dan. Kar se še ni nikoli zgodilo, primerilo se je danes. Lenka mu je prinesla pošteno malico belega kruha in pristavila ne majhen kozarec vina. „Saj vem, da se vam prileže včasih kaj boljšega“, ogovorila je Betežnika, ki je odmolil in sedel za mizo.

„Hvala Bogu, ne bom se branil, ne“, pritrjeval ji je berač in se čudil, od kod ta prememba pri drugače osorni Lenki. „Ne bom se branil, ne, saj me malokdaj doleti kaj takega.“

„Pa za vas je potrebno, da si privoščite včasih malo vina“, pravila je krčmarjeva hči. „Zato sem pa jaz sklenila, da vam pomorem. Vidite, vaša Metka je tako pridna, jaz bi jo prav rada namesto sedanje deklet; in če bi služila pri nas, dala bi ji jaz večkrat kaj vina za vas: kaj se pa to pozna!“

Betežniku je šel kruh z vinom v slast, dokler ni zvedel, kaj prav za prav želi Lenka. Ko je pa zaslišal njene naklepe, ni bil tako zadovoljen,

kakor si je mislila Lenka, in skoro bal se je vina, češ, da ga ne premoti. „Svojo hčer v krčmo — tega pa že ne, če tudi do zadnje ure ne pokusim nobene kaplje vina več.“

„Moja Metka ni za vašo hišo, saj se ne zna sukati okrog ljudij. Pa če bi tudi bila, Resnikovi bi je ne dali od hiše.“ Tako se je ustavljal Lenki.

„Saj jih ni treba vprašati“, trdila je le-ta svojo, „kdo ji pa more braniti? Veste, jaz ji rada dam nekaj več plačila, kakor ga ima pri Resnikovih, samo da dobim zanesljivo deklo. Le pomislite, oče: pri nas mora biti zmerom jeden doma. Komu naj pa zaupam ključke od kleti in shramb, kadar grem na polje? Sedaj ga nimam človeka pri hiši, da bi lahko rekla: ta-le je pošten. Vaši Metki pa bi brez strahu izročila vse, vidite, zato bi jo dobila tako rada. Povejte ji no! Zanj se ni treba prav nič bati, saj bode sami lahko semkaj prišli. Jeli, da ji poročete?“

Betežnik je verjel Lenki in rad bi ji bil ustregel, zlasti ker mu je Lenka hvalila hčer; to ga je nekoliko omamilo. Toda beseda „krčma“ in pa hvaležnost do Resnikove hiše sta ga ovirali, da ni za gotovo obljubil. „Še nocoj ji razložim, kako si rekla, a silil je ne bom. Če rada zamenja službo, naj jo; branil ji tudi ne bom.“ Tako je dejal nazadnje Betežnik in vstal.

„Le povejte ji, videli bode, da bo za vse dobro“, naročila mu je še jedenkrat Lenka ter ga prosila, naj ji kmalu pride povedat, kako je opravil.

Ko je Metka zvedela, kaj bi Lenka rada, uprla se je takoj, da kratko malo ne gré k Tiščinu. „Zakaj bi si prebiral“, dejala je očetu, ko mi ni sile? Pri županovih je vedno vse v redu, pri Tiščinovih je pa vse drugače. Pomislite zlasti to, da prihajajo v hišo tisti nerodneži, — ne, tje že ne grem, rajša ne vem kam. Pri taki hiši ne opravi nič noben posel, če je še tako pošten. In kaj bi rekli pri Resnikovih, ki so mi storili že toliko dobrega! Le odgovorite Lenki, da ne morem.“

„Grdo se bo držala“, izpregovoril je Betežnik, „tega sem prepričan, in za malo se ji bo zdelo. Toda povsod ne moreš služiti! Le pri županovih ostani, jaz menim tudi tako.“

Razven teh pomislekov, katere je navedla Metka očetu, imela je pa še druge. Dobro je namreč vedela, da gleda Tiščinova za Štefanom in da zato njo sovraži. Ko bi prišla k nji v službo, poniževala bi jo, kar bi se le dalo. Tudi se ji je dozdevalo, da si gotovo ni vedela, da bi jo prav nalašč zaradi Štefana rada spravila od Resnikove hiše. A naj bi bila služba pri Tiščinu še tako lahka in ugodna in Lenka še tako

dobra prijateljica Metkina, težko bi se bila ločila od županovih že zaradi Štefana.

Betežnik je drugi dan povedal Tiščinovi, da je Metka odrekla.

„Še jedenkrat ji recite, morda drugič ne odpove“, govorila je Lenka beraču, a videlo se ji je, da je razžaljena. Potem pa si je hipoma premislila in dejala: „Nič ji ni treba praviti, v nedeljo bom sama govorila z njo.“ Po teh besedah je nekam izginila, Betežnik pa ta dan ni dobil niti koščka kruha.

Z Metko pa Lenka ni govorila, ne v nedeljo in ne pozneje, pač pa se je pomenkovala še tisti dan z Marušo Klepetčevo. Natanko ni znano, kaj sta si povedali, skoro gotovo pa sta bili obe zoper Betežnikovo Metko. Zakaj kmalu potem je nekega sobotnega večera prijemala Resnikovka Metko, češ, kaj ji ni všeč, da se koplje od hiše. „Ne branim ti sicer ne, toda težko bi mi le bilo“, rekla je naposled, „če greš od naše hiše, kjer smo te imeli toliko let. Pa še v krčmo!“

Metka je izprva osupla poslušala dobrohotno očitane svoje gospodinje, ker ni vedela, kam meri. Šele ob besedi „krčma“ se ji je posvetilo in oddahnila si je, zakaj njena vest je bila v tej stvari popolnoma čista.

„Za božji čas vendar!“ posmeje se pol veselo, pol žalostno, ker ljudje tako presučejo resnico, „mati, vam je nekdo prav nasprotno povedal, kakor se je res zgodilo. Vidite, oni večer so mi povedali oče, da bi me Tiščinova rada za deklo. Jaz nisem hotela tje, čeprav bo odslej huda name; sedaj je pa nekdo to novico pobral in predrugačil. Moj oče lahko pričajo, da je res, kakor pravim. Sami mi še nikoli ni prišlo na misel, da bi šla od vas.“

„No, saj skoro nisem mogla verjeti“, opravičevala se je županja že potolažena, „toda tako sem zvedela in te zato samo vprašala. No, saj ni nič hudega.“ In vse je bilo lepo poravnano, Resnikovka pa ni zapodila Metke od hiše, kakor je želela Lenka. Bilo je videti, da se je vse zarotilo zoper Lenko. Zakaj celó njen oče je jel rovati proti Resniku in je tako prekrizaval hčerine načrte. Tiščin namreč ni mogel pozabiti, da mu je župan zmešal račun zastran onega travnika.

„Nič drugega ni, kakor sleparija“, tako je hujskal občinske može posamič in na skrivnem, da bi se ne zvedelo med ljudmi. „Ali meniš, da bo potem konec plačevanja, kadar postavimo šolo? Kaj še? Takrat se bo šele pričelo. Nekaj časa bo jeden učitelj, pa si bo kar na lepem izmislil, da je preveč otrok za njega samega, in dobili bomo drugega. In kdo ga bo plačeval?“

„Tako hitro se pa menda to še ne zgodi“, ugovarjal je Tiščinu ta ali oni, toda nič ni pomagalo. „Kaj meniš, da bo kdaj opravljeno in zadosti? Nikoli! Šolo bo treba beliti in popravljati, morda — i kajpada, sedaj sem se šele domislil — šolske priprave bodo šle tudi iz naše mošnje.“

In njegovi poslušalci so že postajali nezaupljivejši do nove šole: „To so sicer malenkosti, toda če le ne bo mirú, če ne bo nikoli konca v plačevanju, bilo bi pa vsejedno bolje, da se nismo nikdar lotili šole.“

„Pa še nekaj“, strašil je Tiščin nadalje; „ali veš, kaj? Še kazen boš plačeval, če bo tvoj otrok kdaj zamudil šolo. Saj vem, kako je drugod, kjer imajo že take šole. Naj bi bil jaz župan, z vsemi štirimi bi se upiral taki novotariji. Ali pa meniš, da bodo naši otroci kaj modrejši, kakor smo mi?“

„Saj pravim, no, in pa še rečem“, kesal se je marsikateri občinski svetovalec, „kar kam se zaženó vsi, mi pa tavamo za njimi brez premisleka. Toda sedaj smo ujeti: jaz sem že obljubil, da navozim nekaj smerek, mož beseda ostanem, čeprav mi hodi naopak.“

Dasi je bilo Tiščinu jedino za lepe denarce, katere bi bil lahko skupil za travnik, vendar se je delal, kakor da skrbi za srečo občine. Gospod župnik in župan, ki sta v resnici delala za srečo ljudij, bila sta pa kmalu razvpita kot sebičneža. „Župnik bi rad prav zložno živel; ne ljubi se mu več učiti otrok. Seveda v sobi sedeti ali pohajati je pač prijetneje, kakor ubijati se z otroki. Toda če je bilo tako doslej, zakaj je treba to sedaj predrugačevati?“ Tako je Tiščin sumničil župnika ter se togotil, čemu sedi v občinskem odboru, ko bi čisto lahko opravili brez njega. „Resnik je pa dal tisti svet za šolo samo zato, da bi ga spomladi zopet volili za župana. Pa ga ne bomo! Jaz že ne, oné mi je tudi že dejal, da je Resnik odžupanil.“ In Tiščin je lagal tako na debelo, da so možje zares mislili, da Resnik propade pri novi volitvi.

Toda strast ga je drvila še naprej. Kadar je šel mimo županovega vrta, vselej ga je zbodla v oči hitro rastoča stavba. Zato je sklenil ovirati delo, katero bi bil najrajši zaprečil popolnoma.

Nekega večera, ko so že vsi gostje odšli iz njegove krčme izvzemši tri berače: Urbana Krpo, Martina Zaplato in Florijana Stopco, prisedel je Tiščin k njim ter jim dejal:

„Vam lahko vse zaupam, ali ni res?“ Molčé so mu prikimali, on pa je nadaljeval: „Vsi veste, da me nova šola jezi, ker mi bo le v škodo, zato bi rad malo ponagajal. Vi ste močni, pojdite in poderite nekaj zidu! Samo odrov mi ne razmetajte, da se bo zdelo, kakor da se je zid sam podrl, ker zidajo preslabo. Jutri večer pa

bodete pili pri meni zastonj, če bodete dobro zvršili to nalogo.“

Berači so bili takoj pripravljeni, samo bali so se, da bi jih Resnik ne zalotil. A Tiščin je vedel sveta tudi v tej zapreki. „Le počakajte“, govoril jim je veselo, ker mu je šlo vse po godu, „le počakajte! Kakor nalašč — še nocoj in sicer précej lahko poskusite, kako močna je nova šola. Jaz grem k Resniku, da mi posodi konja in mi dá Štefana, da gré z menoj po vino na Dolenjsko. Mi se bomo v sobi glasno menili, tisto bode že moja skrb, da se malo dalje zamudimo; vi pa tačas storite, kar sem vam naročil. Živa duša vas ne bo videla ali slišala.“

„Hajdi, pa pojdimo!“ ojunačil se je Urban Krpa, za njim sta vstala tudi Zaplata in Stopca; hitro so se izgubili v noč. Tiščin pa jo je mahnil k Resniku, zakaj očitno se mu ni nikoli upiral in občeval je ž njim po zunanje popolnoma prijazno.

„Dober večer“, voščil je, vstopivši; „bal sem se, da jo bodete pomaknili že spat. No, saj bi ne bil prišel motit tako pozno, pa ni drugače. Za jutri sem bil namreč namenjen po vino, pa sem prej-le ogledoval voz, konjsko opravo in konje, ná, pa sem zapazil, da se mi je vranec zbosil. Vidiš, če čakam tako dolgo, da ga dam zopet kovat, izgubim dan. Kaj ne, da mi posodiš jednega konja? In ker ga nisem tako vajen, kakor svojega, naj gré še Štefan z menoj, da vsaj vidi kaj sveta!“

„Konja že lahko vzameš“, bil je Resnik takoj pripravljen postreči, „katerega imaš rajši. Da bi šel pa Štefan s teboj — hm, težko se odtrga sedaj od doma. Ajdo bomo sejali jutri: kdo bo pa oral namestu njega!“

„No, pomislimo, kako bi pametneje naredili“, zavlekal je Tiščin nalašč pogovor, da bi berači brezskrbneje podirali šolski zid. „I, kaj bi? Tako-le naj bo: Moj hlapec naj namestuje Štefana, pa je. Ali si zadovoljen?“

„Zakaj ne?“ odgovoril mu je župan in pogledal Štefana, češ, saj bo prav tako. Ta je pa molčal in nekaj premišljeval. Da pa ni zaostala govorica, jel je Tiščin praviti, da bo letos kupil prav dobro kapljico, ker ga bo vzel nekaj v Semiču.

„Ali imaš veliko posode s seboj?“ vprašal ga je Resnik. „Kaj, če bi ga še meni pripeljal nekaj veder?“

„Prav lahko!“ odvrne krčmar, dasi mu ni bilo všeč, da ima kdo v vasi doma svoje vino, „prav lahko, če imaš le prazno posodo. Na jednom vozu imam še dovolj prostora.“

„Prazno, samo pomiti jo je treba. Štefan, kar précej pojdiva v klet“, velel je oče sinu, in vsi trije možaki so šli na delo. „No, če pa

sedaj nič ne opravijo“, mislil je Tiščin o beračih, „potem ne bodo nikoli.“

Predno so pomili sod in ga spravili iz kleti v vežo, preteklo je četrť ure, in podkupljeni podiralci so že odšli v Tiščinove svisli.

„Ali vzamem konja kar nocoj?“ popraša naposled krčmar.

„Ni treba, saj mora Štefan tako čuti — glej no, kako sva pozabljava s Štefanom“, karal je Resnik samega sebe, „obkorej pa misliš odriniti od doma?“

„Zadnji čas ob treh“, odgovarjal je Tiščin; „no, Štefanu se pa ne mudi tako. V Ljubljani me lahko dojde, ker se bom precěj časa mudil pri Figovcu“, do tje pa znaš pot, ali ne?“

„Saj je ni mōči izgrešiti“, pritrdil mu je Štefan. „Pa menim, da bom že toliko zgoden, da pojdeva skupaj.“

„Na tem ni nič“, dejal je Tiščin. „Torej, kakor smo se dogovorili. Jaz odidem ob treh, ti pa, kakor že bo. Sod pa jutri privali in na voz deni. Lahko noč!“

„Lahko noč!“ odzdravila sta Resnik in Štefan ter zaprla vežna vrata za krčmarjem.

„Meni ni kar nič vseč, da moram jutri od doma. Saj Tiščinov hlapec ne zna orati. Tako nemarno bo razril, da ne bo nikomur podobno in da me bo vselej sram, kadar pojdem mimo. Posebno na ‚dolgi njivi‘ ne bo nič opravil, preveč trave je na nji. Tam še dober orač težko čedno zorje, nikar da bi on“, pritoževal se je Štefan, ko sta bila z očetom sama.

„Pa res ne bo nič prida ž njim“, pomišljeval je tudi Resnik. „I, kaj, če bi šel jaz po vino?“

„Pa pojdite“, prigovarjal je Štefan očetu, ker mu je že sama misel težko dela, da bo njiva grdo razorana. „Jaz bom na uro pazil in pa konja krmil; kadar bo pravi čas, pokličem vas gotovo.“

„Bodi pa tako!“ določil je popolnoma Resnik. „Toda sedaj si moram pa obleko pripraviti, pa denarja ne smem pozabiti. Veš kaj, Štefan, komat in vajete malo osnaži še nocoj, da ne pojdem z vso zamazano oprego po svetu.“ In odšla sta vsak po svojih opravkih.

Tačas pa so se smejali pri Tiščinu berači s krčmarjem vred, ker se jim je tako srečno ponesla hudobna nakana. „Dvakrat smo zastavili s kolom v luknje in se malo uprli, pa se je takoj sesedel zid pri oknu. Preveč menda nismo, pa saj boš videl.“

„To vem, da ste dobro opravili“, hvalil jih je Tiščin, „zato sem vas pa naprosil. Torej kakor sem rekel, jutri bodete —.“

„Če greš pa po vino?“ ustavil ga je Zaplata. „Ali boš Lenki naročil, ali kako?“ pozvedoval je tudi Stopca.

„Kar sedaj-le nam ga postavi semkaj pošteno merico, kaj bi odlašal! Veš, najboljše je za nas, da še nocoj izginemo od tod. Jaz sem pri očetu županu slabo zapisan, varneje je, da me nihče ne vidi“, nasvetoval je Urban Krpa, in njegova je tudi obveljala.

„Prinesem vam ga že“, udal se je Tiščin, „samo dolgo mi nocoj ne bodete sloneli; treba mi bo zgodaj vstati.“

„Saj ti ne bomo kratili spanja“, potolažil ga je Urban Krpa in nagnil kozarec, da dejansko pokaže, kako hitro bodo popili. „I, glej no, vprašati sem te pozabil, kaj si jim pravil pri Resniku, da si jih tako dolgo motil.“

„Takrat smo že mislili steči“, vmešal se je še Zaplata v pogovor, „ko je v hiši luč izginila. Dejali smo, da ti bodo v vežo posvetili, pa v veži se menda nisi toliko časa obotavljal!“

„Kajpada ne“, razlagal je Tiščin svojim zaveznikom; „v klet smo šli po sod, ker bode pripeljal tudi Resnikov Štefan nekaj vina za dom. Potem smo ga pomivali — no saj mudilo se ni prav za prav nič, ker pojde Resnikov jedno uro pozneje kakor jaz — pa sem si mislil, za one tri je kakor nalašč, le malo postojmo.“

„A — tako.“ zavzeli so se berači in hvalili Tiščinovo premetenost.

„Sedaj smo končali“, izpregovoril je naposled Urban Krpa, ter segel po svoji malhi. „Jutri bodo pa zidarji hudi, zato grem rajši odtod. Ali bodeta vidva prenočevala tu?“ popraševal je še tovariša.

„Kaj bi kolovratil po noči okrog“, zazdehal je Zaplata zaspano, „jaz se nikogar ne bojim.“

„Jaz grem pa s teboj, Urban“, odločil se je Stopca in odšel s Krpo.

Ob dveh zjutraj je Resnikov Štefan nakrmil konja in poklical očeta, potem pa legel, dokler ne bi bilo treba pomagati očetu napregati. Toda ker je doslej skoro vso noč prebdel in se sedaj iznebil zadnje skrbi, zaspal je prav trdno. Resniku se je pa tudi ob dveh še prezgodaj zdelo vstajati, češ, celo uro se res ne bom oblačil, ter je tudi pošteno zadremal. Nekako četrť na štiri sta se vzbudila oba nakrat in se čudila, kako da sta zaležala. Vendar kmalu po pol štirih je pognal Resnik izpred Tiščina, kjer mu je hlapec povedal, da gospodarja še lahko dohiti, ker je odšel šele pred četrťjo ure in ker ima mnogo težji voz.

Resnik je bil kmalu na veliki cesti že ne daleč od Medvod. Nekaj pooblačilo se je bilo po noči, zato je bilo še precěj temno, zlasti ker je delal senco tudi gozd na obeh straneh ceste. Nekako tesno je bilo Resniku v tej samoti; potipal je, če ima še denar pri sebi, in prepričavši se, da ga še hrani, pognal je konja,

da bi prej prišel do hiš. Ta kraj je bil namreč tisti čas razvpit; govorili so, da so že često koga oropali. Jako je bilo Resniku žal, da ni šel s Tiščinom, češ, v družini je varnejše, in človek je tudi pogumnejši. Ko se je plaho oziral na desno in levo, zazdelo se mu je, da prihajata komaj štirideset korakov pred njim iz gozda dve temni senci, vsaka od jedne strani. Konj je dirjal in kmalu se je mož preveril, da sta dva človeka in da ne namerjata nič dobrega. Krepko je nategnil vajete, švrknil konja z bičem in prijel kol, katerega je peljal s seboj, da bi nazaj gredé povezal z njim sode. Bil je že skoro vstric onima sencama. „Dobro jutro, kam jo mahata?“ nagovoril ju je. Nič odgovora. Pot je obliil Resnika, zakaj sedaj je vedel, da sta zla človeka. Kar se domisli nečesa. Obrne se in zakliče:

„Štefan, Štefan!“

Jeden onih dveh neznancev poskuša prijati konja za uzdo, a se mu ne posreči, drugi pa nameri s kolom na Resnika. Toda le-ta ga prehití in zamahne po njegovi glavi. V naglici spusti vajete iz rok, konj pa se splaši in od-dirja skokoma. Lopova stečeta tudi za vozom, a kmalu zaostaneta. Komaj se je Resnik rešil jedne nevarnosti, roparjev, sedaj pa mu preti druga, zdivjani konj. Nič ni pomagalo ustavljanje in klicanje, vajetov ni mogel dobiti več, zavreti tudi ni bilo moči. Prizadeval si je, da bi kako prišel z voza, zakaj če zavozi konj na kup kamenja, ali preveč kraj ceste, bo vse drobno, tako se je bal opravičeno.

„Bog in sveti križ božji“, dejal je naposled ter skočil z voza. Pa padel je tako nesrečno, da si je zvil desno nogo in tudi sicer precej pobil. „Da bi le pred klancem kdo konja ustavil, če ne, bo še večja nesreča“, zdihoval je ubogi Resnik na tleh in jel goreče moliti. In ni iskal zastonj pomoči pri Bogu. Dva voznika sta prišla njegovemu konju naproti in ga ujela. Napadavalca sta pa tudi začutila, da so ljudje blizu, in nista šla nad Resnika. Poprej sta namreč že obupala, da bi ga dohitela, dokler je bil na vozu. Ko sta pa opazila, da je obležal na cesti, pohitela sta vnovič za njim. A prihod voznikov ju je oplašil in odpodil.

IV.

Mož z ženo, brat s sestro
Na božjo pot gredó

Narodna.

Voznika sta précej slutila, da se je pripetila kaka nesreča in da je lastnik konjev potreben pomoči. Zato je jeden hitel naprej, da bi prej pomagal ponesrečencu, tovariš pa je privezal Resnikovega konja k svojemu vozu in vozil

počasi za njim. Prvi je kmalu našel Resnika, ki je poskušal vstati, pa se mu ni posrečilo.

„Hvala Bogu, da se bliža pošten človek“, oddahnil se je dobovški župan, ko je prihajal voznik.

„Dobro jutro, prijatelj, kdor si že“, pozdravil ga je prišlec, „kaj se je pripetilo?“

„Napadla sta me — dva lopova — in mi splašila konja“, jel je pripovedovati Resnik. „Ne vem, ali sem si nogo zlomil ali izpahnil; kar nič ne morem stopiti nanjo“, stokal je nadalje in polagoma opisal dogodek.

„Kaj pa bo sedaj?“ poprašal ga je voznik. „Kam ste bili pa namenjeni?“

„I, v Ljubljano sem šel, sedaj pa ne morem; oh vendar no, da se mi taka pripeti! — Ali si kaj videl mojega konja? Vse se bo razbilo, voz in posoda, če ga kdo ne ustavi.“ In Resnik je ves v strahu tarnal in se bal. No, voznik ga je potolažil, da sta konj in voz že rešena, ter mu nasvetoval, naj gre v Medvode in tam ukrene, kar bo najmodrejše. Tačas je privozil za njim tovariš. Resnika sta naložila na njegov voz in prvi voznik ga je peljal v Medvode. Drugi je pa šel z obema vozovoma svojim potem v Kranj, ne meneč se za lopove, češ, kmalu se zdani in ne bo se bati ničesar.

V Medvodah so Resnika pri Tosniku obvezali, potem si je najel poseben voz, da so ga spravili domov. Tosnikov hlapec pa je šel za Tiščinom v Ljubljano.

„Povej mu, kaj se mi je zgodilo“, naročil mu je Resnik; „kakor vé in zna, tako naj si pa uravna. Sedaj, ko je že na potu, bilo bi mu zelo sitno, ko bi tega voza ne bilo za njim. V Ljubljani bi čakal in čakal ter ne vedel kaj početi, tako bo pa že dobil koga, saj ima doli znance. Jaz ne morem z njim, to vidi vsakdo.“

Drug Tosnikov hlapec pa je peljal Resnika domov. Med potjo je slonel župan na vozu; proti Dobovcu se je sklonil, kolikor se je dalo, da bi se doma preveč ne prestrašili. Samo gospodinja je še bila doma, druga družina je že bila odšla na polje.

„Za pet krvavih ran božjih, kaj se mu je pa naredilo?“ vskliknila je Resnikovka, ugledavša skozi vežno okno ptuji voz in svojega moža obvezanega na njem. Toliko da ji ni padel iz rok lonec, katerega je pomivala. Še večji pa je bil njen strah, ko mož ni mogel sam iz voza. „Kaj pa je? I kaj pa je, za božji čas, povej no!“

„Saj ni take sile; nikar ne vpij tako, da te čuje vsa vas“, tolažil jo je Resnik. „Nekaj sem se potolkel, kmalu mi odleže.“ A ni se tako kratko odkrižal žene, ki ga je v jedno mer izpraševala, kje, kako, kdaj ...

„Človek nikoli ne vé, kje ga čaka nesreča“, zinil je modro Tosnikov hlapec in prenesel Resnika v hišo. „No, sedaj pa pojdem, svojo stvar sem opravil.“ In hotel je takoj oditi. Seveda ga Resnik ni pustil, marveč je velel ženi, naj mu malo postreže in plača voznino. Toda čakati je moral precëj časa. Resnikovka je bila kakor iz uma, sama ni vedela, kje ima glavo.

„Kje je vendar kak otrok, da bi stekel po Štefana na polje?“ hitela je po veži in pred hišo prišla v roke to in ono stvar pa jo zopet odvrгла.

„No, tukaj je tudi vse narobe“, prirentačil je tačas k hiši zidar Peter, kateri je zidal z dvema tovarišema novo šolo. „Neki vrag nam je po noči podrl toliko zidú, da ga celi dan ne bomo postavili! Kje so pa očer?“ Rekši je stopil v hišo in zvedel o nesreči Resnikovi ter mu potožil tudi svojo.

„Kdo bi nalašč zid podiral, beži, beži“, zavrnil ga je župan; „preslabo ste zidali, morda se je samo sesulo; saj sem ti rekel, da le močno delajte, ker ni nobena stvar nikoli preveč trdno narejena.“

„Glavo si dam odrezati, če se je samo podrló“, stogotil se je Peter. „Trideset let že zidam, pa mi pravite, da slabo delam! Kar sem sezidal, še danes stoji vse. Saj je še kol v zidu, saj se dobro pozna, da je nekdo — zlomek ga snej! — človek mu ne more reči dobro —. Pa kaj vam govorim, sami pogledjte! Kdor ni slep, lahko izprevidi, da nam nagaja hudobna roka.“

„Kako pojdem gledat, ali ne vidiš, da ne morem stopiti na nogo? Potrpi, da pride Štefan!“ Sedaj se je zopet spomnil Peter, da ima župan bolno nogo; bil je še bolj jezen, češ, če sam ne vidi, saj še verjel ne bo. Pa Štefan, kateri se je kmalu potem vrnil s polja, potrdil je tudi, da se zid ni podrl sam od sebe, in nekoliko umiril zidarja.

„Po zdravnika grem, oče“, govoril je Štefan ves v skrbeh, „ali ne?“

„Ne bo drugače, res da ne“, prikimal mu je oče, „pa naprezi.“

„Ali ju niste nič poznali, potepuhov?“ pozvedoval je Štefan.

„Kako?“ odgovarjal je Resnik. „Kako bi ju poznal? Tema je še bila, potem pa sta bila še našemljena!“

„Če bi vedel, kdo se potika po teh gozdih!“ zapretil je sin, potem se pa odpeljal po zdravnik. Vrnil se je z njim še pred poldnem.

„Noga ni zlomljena“, dejal je zdravnik, „samo zelo nerodno ste si jo zvili. No, v nekaj dneh že vstanete, da boste hodili oprimši ali pa s palico. Rane niso nevarne.“ Zdravnikova izjava je Resnikove utolažila in razveselila. „Da le hujšega ni“, mislili so si domači in upali,

da hišni oče kmalu ozdravi. Nada jih ni varala. Ko se je vrnil Tiščin z vinom, bil je Resnik že skoro dober, samo malo šepal je še.

„Bog ti povrni, ker si mi konja posodil“, prišel se je Tiščin zahvaljevat. „Presneto sem se prestrašil, ko mi je Tosnikov pravil, kako in kaj. Najtežje mi je pa delo, da si zaradi moje nadležnosti tako naletel. I, kako pa da ni šel Štefan?“

„Nič prav rad ni hodil od doma, ker je bila ravno ajdova setev“, odvrnil mu je Resnik, ker ni hotel povedati pravega vzroka. „Jaz sem se pa lože odtrgal. Potem me je pa to zadelo! To je bila še sreča za-me, da sta prišla takrat ona voznika. Bog vé, kaj bi bilo drugače —.“

„Meni je prav žal, toda pomagati ne morem prav nič. — Pa še to-le sem ti mislil povedati: Tebi nisem pripeljal vina; veš, za drugega je težko kupovati. Morda bi ti vino ne bilo všeč, ali bi ti bilo predrago, zato sem ti pripeljal prazno posodo. Ako boš z mojim zadovoljen, nekaj ti ga prepustim.“ Tako je govoril Tiščin, ker je upal, da je boljše, če ima on dobiček kakor njegov sosed.

„Kadar ga bom potreboval, pa se zme-niva, sedaj imam še precëj starega“, odgovoril je Resnik in še vprašal: „To si tudi že čul, da je nekdo pri šoli nekaj nagajal?“

„Tudi, tudi“, pritrdil mu je Tiščin, ter se obrnil proti vratom. „Saj svet je dandanes tak, da nikoli tega.“ Potem pa je odšel, češ da ima mnogo posla doma.

„Škoda, da se je prav ta čas Resnik pobil“, mrmral je Tiščin proti svoji biši gredé. Menil sem, da ga bo kaj jezilo zaradi šole, pa se vse razdere. Na pomlad bomo pa še govorili pri novih volitvah — menda mu izpodnesem županov stol in sedem sam nanj. Zakaj ne? Vse se lahko naključí, vse, tudi kaj takega.“

Resniku se je noga hitro pozdravila, tudi druge rane so se mu zacelile, pa lotila se ga je neka notranja bolezen, ki ga je vrgla vnóvič na posteljo. Kaj mu je prav za prav bilo, pa še sam ni vedel. Včasih ga je trgalo po udi, včasih so mu roke in noge nekako ohromele, da še skoro ganiti ni mogel, drugikrat ga je pa bôdlo po životu.

„Pa ne, da bi se bil prehladil pri onem napadu“, ugibal je sam. „Najpoprej mi je bilo vroče, da je kar lilo od mene, potem sem se pa premrazil, ker je bilo mrzlo jutro, ali ka-li.“

„Meni se zdi, da si se kaj pretresel“, menila je žena. „Dobro bi bilo, če bi še jedenkrat prišel zdravnik.“

„Strah vam je ostal v kosteh, strah, oče, le mene poslušajte“, trdil je Štefan in se močno bal za očeta. „Strah, ta je nevaren“, dejal je sam, sebi in premišljaj, kaj bi bilo početi. In

prišla mu je v glavo dobra misel. „Na Brezje se obljubim, o Malem Šmarnu grem lahko na to božjo pot“, tako je sklenil in razodel očetu svoj ukrep.

„Pa pojdi; Marija je že marsikomu izprosila zdravje, morda se usmili tudi mene“, pohvalil je Resnik Štefanovo misel in se tudi sam jel zatekati v molitvi k Materi Božji na Brezjah.

Približal se je Mali Šmaren. Od vseh strani so hiteli božjepotniki na Brezje prositi pomoči v dušnih in telesnih stiskah. Štefanu je mati naročala, naj dobro opravi božjo pot. Dasi je šlo mnogo romarjev zkózi Dobovec z vozom in bi bil Štefan lahko prisedel k temu ali onemu, mahnil jo je vendar rajši peš, da bi bilo njegovo romanje popolnejše. Pa tudi zato si ni iskal družbe, ker je bil namenjen k izpovedi in se je sam hodeč pripravljaj lože. Še pri dnevu je priromal na Brezje. Cerkev je bila natlačena; človek bi bil menil, nihče več ne more vanjo, pa so vendar ljudje še vedno silili noter. Tudi Štefan se je priril v kapelico, kjer stoji sloveči Marijin oltar. Pokleknil je in goreče molil za bolnega očeta, potem pa tudi zase in svoje drage. Kdor ni sam videl, ne verjame, kako lepo je videti mladega, krepkega človeka pobožno v molitev zatopljenega! Zdi se, da ima najpopolnejše nagibe, katerih je treba za dobro molitev. Zdrav je, v najlepših letih je, vse kaže, da ne potrebuje leka v težavah: če vendar tako pobožno moli, moli iz ljubezni. Tak prizor dviga človekovega duha, zlasti ker je — žal — le preredit.

Proti deseti uri še-le se je posrečilo Štefanu, da se je priril k izpovednici. Ko je opravil izpoved, pomolil je še malo v cerkvi in se potem namenil k počitku. A ni se lahko ločil od svetega kraja. Mnogoglasno, a vendar lepo ubrano petje stotin romarjev v polmračni romarski cerkvi tako nekako prevzame in očara človeka, da bi kar stal in poslušal. Srce se taja in čuti, da je blizu Boga. Vmes se čuje vroče vzdihovanje molilcev, jagode na molkih padajo v malih presledkih in na lahko, da komaj razločuješ ta šum izmed drugega, okrog oltarja se pomika nepretrgana vrsta, včasih zaropčejo berglje; kdor ima le še iskrico žive vere, gotovo ga gane tak prizor. Ko se za hip nekoliko poleže po cerkvi hrup, oglasi se krepko: „Za Bogom častimo Marijo najprej —“ in kakor jeden mož poprime vsa cerkev, kakor bi bilo vse ljudstvo prešinjeno po višji, nadzemeljski sili. Zunaj cerkve pa je bilo tudi še vse živo. Ti so kupovali spominke: podobice ali molke, ona gruča sedeč v polkrogu si je preganjala zaspanec s petjem, drugi so poslušali, tretji so se pomenkovali, kdaj zjutraj odrinejo, nekateri pa so,

ne meneč se za nič, dremali ob praznem vozu ali cerkvenem zidu.

Štefan, kateri je bil že prej srečno dobil prenočišče v gostilni, namenil se je sedaj k počitku. Toda zaspi, če moreš, zaspi! Pivci v sobi pod njim so bili več kakor glasni, okrog hiše pa tudi neprestan vrišč! Ko je pozvonilo zjutraj k prvi maši, bil je že pred cerkvijo. Dve uri pozneje pa se je vračal zajutrkovat v isto gostilno, zakaj bil je še tešč zaradi sv. obhajila. Od obeh strani so stegovali berači roke, proseč kaj vbo-gaime. Štefan, ki si je bil doma nalašč zmenjal nekaj desetice, da bi imel dovolj drobiža, razdal je že vse krajcarje in četrtake. Ker je pa še neki prosjak jako moledoval s suho roko, poiskal je Štefan desetico ter jo vrgel v njegov nastavljeni klobuk. A sklonivši se je spoznal — Urbana Krpo.

„Tako varaš ljudi!“ nagovoril je sleparja ter ga prijel za navidezno mrtvo roko. A Krpa ni čakal, da bi se ljudje prepričali, kaka je njegova roka. Kakor bi trenil, izpraznil je klobuk pobral malho s „suho“ levico, palico pa z desnico in se urno izgubil v gnečo, kakor bi ga podili sršeni.

„Že zopet ta Resnikov! Da bi ga —!“ sikal je med zobmi ter šel drugam, kjer bo najbrž vnovič imel kako neozdravno bolezen.

Štefan jo je po tem dogodku naglo mahnil v gostilno, da bi se ognil radovednežem, zakaj vseh oči so bile uprte vanj. Komaj si je naročil zajutrek, pritislilo je vse črno ljudij za njim, ker se je tudi tem mudilo domov. Nekateri so se ozirali, kje bi dobili še kaj prostora, drugi pa so si kar brž jemali stole čes, silen mora biti človek, silen, drugače bo hipoma vse zasedeno! Od vseh vetrov so se nabrali k skupni mizi, večinoma taki, ki se še nikoli niso videli, zato so začetkoma tudi molčali in gledali, odkod pride gostilničar, zakaj naročili so si že v veži. Nekaj jih je stalo sredi sobe tiho se pomenkovaje; tam je stal plah mladenič, skoro gotovo še ni bil nikoli z doma ali pa je brez denarja, oni star možiček pa je prišel samo zaradi družčine v sobo, potrošil ne bode prav nič, prinesel je namreč od doma kruha in ravnokar si ga je bil zmočil pri vodnjaku.

„Kdo želi juhe? Kam kavo?“ klical je gostilničar in delil zajutrek.

„Semkaj, jaz sem prej prišel!“ — „Slišite, meni pa merico vina!“ — „Meni tudi, — s kruhom!“ vpili so vse križem.

Polagoma so se nekoliko umirili in se spoznali, to se pravi, sicer ptuji obrazi so se jim jeli dozdevati nekako znani, in kmalu jih je zanesla govorica na berače, posebno še na Urbana Krpo.

„Te-te šentej“, pogledal je star možiček po strani Štefana, primiznega soseda, ter ni vedel, ali bi ga vikal ali tikal, „kako se že pravi temu beraču, ki je moral ravnokar pobrati svoja kopita? Pri nas — jaz sem tam od Kamnika — je že večkrat beračil, pa človek pozabi ime, ker je berač vsak, kdor hodi z malho po svetu.“

„Za Urbana Krpo ga kličejo pri nas“, odgovori mu Štefan, ter še pripomni: „To vam je rojen slepar, zvit ptič, da malo takih.“

„Urban Krpa? Krpa — je že res!“ zavpil je pozvedovalec veselo, kakor bi bil začul kdo

vé kako važno novico ter udaril ob mizo, da so se vsi gostje ozrli na njegov prostor. „Ta — pa suho roko! Če ga bo Bog kaznoval, ker neče delati ž njo, potem bo že suha; drugače je pa trdnejši kakor izmed nas kateri. E, če bi človek natanko premislil, kakšni so nekateri berači, vse od kraja bi odslovil z besedami: ‚Pojdite v božjem imenu!‘ A nekaj sem jim dolžan dati, in navadimo se vsega. No, povem vam, da bi se mi zdela božja pot nepopolna, če ne bi vrgel kaj v pušico ali prosjakom.“

„Oče, jaz sem čisto vaših mislij, kakor bi se bila zmenila“, zakliče govorniku neki mož

Škofja Loka. (Fot. dr. Fr. I.)

od nasprotne mize, kateri pa še svoj živi dan ni videl prvega. „To vam povem, beračev se bojte! Le poslušajte, kaj so naredili v poslednjem času! Veste, ta-le kranjski Pajk je pobral beračem nekaj moke in jo poslal svojemu bratu za prašiče. Vidite, pa so mu štirje poginili, ker so berači nalašč zastrupili moko. To so res več kakor —“

„Štirje prašiči, praviš?“ izprašuje ga znanec strmé.

„To je pa škoda!“ pomiluje zopet drug Pajkovega brata.

„Pomislite, ljudje božji, vse meso pojde v nič, samo kožo bo rešil“, pojasnjuje prejšnji.

„DOM in SVET“ 1894, št. 17.

„Precěj trdo jim stopa na prste, zato se pa znašajo nad njim, kakor vedó in znajo“, pripoveduje Štefan svojemu sosedu od kamniške strani, toda nov govornik ga prevpije.

„Naj pa še jaz jedno zinem“, začne namreč suh možiček počasi in vsako besedo poudarjajoč, „dolgo časa sem že imel naproženo, pa nisem mogel na dan, ko vas je toliko. Že sam ne vem dobro, ali je bilo predlanskim ali še predpredlanskim, ko sem prav ta čas kravo kupil — aha, liska je bila, no, no sedaj sem se pa spomnil — predpredlanskim, tisti večer po Malem Šmarnu je bilo. I, pa je krava težko hodila, ker že od prejšnjega večera ni bila po-

molzena, zato sem stopil k onegavemu Janezu doli-le pod bregom, da je ona namolzla dve latovici mleka. Mleka pa nisem mogel domov jemati, ampak zamenjal sem ga za merico vina. Sedim v veži pri mizi, sedim, v sobi je bil pa velikanski vrišč in smejanje. Kakšni ljudje so ti neki danes pri Janezu, mislim si in malo poslušam, če bi se morda po glasu dalo kaj soditi. In kaj sem čul?

„Martin, tvoja je bila dobra tam pri ovinku ali mar ne?“

„Ej, dobra, beži, beži! Vse popoldne in že prej od devetih dopoldne sem se paril na solncu, pa pribernam bore tri goldinarje.“

Tako so se berači pomenkovali, koliko so priberali o velikem shodu na Brezjah, potem pa popivali, in beračice so bile tudi tam. Kje zasluži kdo tri goldinarje na dan? Vidite, berač jih dobi, pa ni hvaležen. Od takrat dajem vbogaime le znanim beračem, pa še pri teh sem se že opekel. Bežite, bežite, vsi so jednaki, vsi so osli z jedne trate, kakor pravijo.“

Sedaj se oglasi še neki romar, ki je bil doslej jako dragih besedij, ter nekoliko pobija predgovornike. „Vsi, pravite, vsi — hm, to je malo preveč rečeno. Po naši vasi je beračil pred nekaj leti star berač, ki bode morda kdaj še svetnikom prištet. Vsako nedeljo si ga videl v cerkvi, pa ne jedenkrat, ampak kolikorokrat je bila služba božja. Pa tudi ob delavnikih je rad skočil malo pomolit, če se je le dalo. To vam je bil prosjak po volji božji! Nekoč je dobil pri nas v dar hlebček. Potem pa ga je položil na travo in učil drugega mlajšega berača: „Le zapomni si! Toliko očenašev moraš zmoliti za dobrotnika, kolikor trav hlebček pokrije.“ In ko je pri nas umrl, bil je tako lep, kakor sneg: če ta ni v nebesih, pa tudi ni nobeden.“

„Jaz sem poznal tudi jednega, ki je bil zares pošten“, pritrjuje zopet nov pripovedovalec; „pri nas so mu dejali ‚sladki‘, zato, ker je govoril tako mehko. Kadar je nabral toliko, da se mu ni bilo bati lakote za tisti dan, pa je šel na pokopališče molit za duše v vicah. Ni bil tak, kakor nekateri, ki obetajo, češ, Bog povrni tisočkrat, bom pa molil za duše v vicah, potem pa vse po grlu poženo: ampak res ni pozabil duš v vicah.“

„Taki, kakor pripovedujeta vidva, so redkejši kakor bele vrane“, oporeka sedaj tisti, ki je povedal novico o zastrupljenju prašičev. „Trdim in ne odjenjam toliko, kolikor je za nohtom črnega, da so berači malovredneži. Oni dan sem pustil svoje dekletce — no v osmem letu je, lahko varuje — samo doma. Pa pridrobni do ogla neki malhar in prosi darú. A poslušajte, kako je prosil! Dekletce ni imelo ključa od omare za kruh in mu ni moglo ničesar dati.

Berač pa kar ni hotel naprej, ampak, kakor da je gospodar v hiši, začne stikati po kotih in rentati nad dekletcem. Dobro, da sem po naključju prav takrat sam prišel domov; Bog znaj kaj bi bil naredil.“

„Zagovarjaj kdo berače, kolikor mu drago, nekaj se pa ne dá utajiti“, pripomni sedaj oni možiček od Kamnika. „Večkrat sem že čul, da so bili naši očetje v mnogih stvareh modrejši, kakor smo njih otroci. Ali tega pa niso trdili še nikoli, naj so govorili možje ali žene, da bi se bil svet in ljudje na njem kaj poboljšali. Naši stari so pa narejali na vratih malo okence, ‚beraško‘ okence, da so gledali skoznje v vežo ter brzo stopili za morebitnim tatinskim beračem. Torej: ali ni jasno, da berači že v starih časih niso bili na posebno dobrem glasu? Dandanes pa tudi niso drugačni.“

„I, kakor ljudje sploh, tako so tudi berači pogosteje bolj na slabo stran kakor pa na dobro.“ Tako sodbo so izrekli romarji in sklenili, da ne kaže pomagati prav vsakemu, pa tudi ne odganjati vseh. Če se jim pa dá vbogaime, naj se jim dá z dobrim namenom zaradi Boga. Kdo more neki presoditi vsakega človeka!

„Človek se včasih tako zmoti, da ne bi verjel za noben denar“, učil je poslušalce prileten možiček, kateremu se je na zunaj videlo, da je že marsikaj izkusil. Prav modro je predstavil kozarec z vinom poleg steklenice ter oboje porinil malo na stran, da ne bi med govorom česa razlil, potem pa je spremljal izkušene svoje besede z rokami in govoril: „Jeli, nas bi sedaj-le prav lahko kdo dolžil, da ne hodimo na božjo pot, marveč v gostilno popivat, če bi bil dovolj hudoben. Pa to ni res. Še sedem ur imam do doma, zakaj bi se ne smel nekoliko okrepčati! Čisto tako je pri beračih: včasih ga izpije ta ali oni merico, pa ga že obsodijo za pijanca. Križ božji! morda ga je potreben. Kdo pa vé, odkod je prišel? Kje je pa zapisano, kje je kaj jedel tisti dan? Zato bi jaz ne bil tako močno zoper berače.“

„Jaz pa! Primaruha, zakaj jih je pa zmerom več? Če bi beraška ne bila dobra, pol toliko bi jih ne bilo“, vpil je zopet oni od kamniške strani ter bil ob mizo.

„I, več, več — zato ker je vedno slabše na svetu!“ odgovarjal mu je nekdo izmed družbe, drugi pa so kimali. „Komur prodado posestvo, vzame v roko beraško palico; vojaka poškojujejo v vojski — i, revež je potem berač vse žive dni, in drugi prav tako. Saj tožijo vsi stanovalci, da ne morejo več živeti, danes opeša ta, jutri obnemore oni, število beračev raste. Še cesarju je namenjena beraška palica“, pravijo, in jaz verjamem. Svet se tako čudno suče, da se ti vse lahko pripeti. Lepo vas prosim, saj

imam oči in spomin. Ej, Bog pomagaj, kako lepo posestvo je bilo pri Planinarju — a sedaj beračijo otroci.“

Tako so se zamaknili romarji v pogovor o beračih, da so na dom čisto pozabili. Še-le neki voznik jih je predramil: „No, če greste, pa pojdimo! Konji so že napreženi.“

„I, kako smo se res zakasnili!“ tožil je nekdo.

„Pa kar nakrat je minul čas“, pritrjeval mu je drug.

„E, kaj bi se! Danes tako nisem za nobeno delo; pol ure preje ali pozneje — jutri bomo pridnejši na ta namen, pa je.“ Tako je tolažil

sebe in znanca neki možak, a vendar poiskal dežnik, nataknil nanj culico, ter se polagoma odpravljaj na voz. Pa tudi oni, kateri so hodili peš, kakor Resnikov Štefan, jeli so izginjati drug za drugim. Na to stran je odrdral voz pojočih romarjev, tje jo je zavila gruča pešcev, po oni stezici - bližnjici pa jo je mahnil nekdo brez družbe. Bil je Resnikov Štefan. Tako nekako lahko mu je bilo, prav trdno je upal, da bode Marija izprosila njegovemu bolnemu očetu zdravja. Zazdelo se mu je, da je njegova prošnja že uslišana, in pospešil je korake, da bi se že skoro prepričal na lastne oči, kako je očetu.

(Dalje.)

Iz počitniškega dnevnika.

II.

Ob Tuskulu.¹⁾

Pač se živelo je tod, ob Tuskulu v vilah razkóšnih,
V davnih, pozábljenih dneh tod ob albánskíh goráh!
Cicero Marce, tedaj ti tudi si sémkaj zahajal
Míra, pokoja željan, ko se ti nágnil je dan —;
Z lávora vencem ovít, ki govor je slavní ga splétel,
Tod si postajal možak v misli visóke vtopljen.
Misli modrostne pišoč o vélikih, težkih vprašanjih,
Ki ti zastavljal jih duh, ki bi razréšil jih rad —:
Kaj je človeku namén, kaj njega krepost, dostojanstvo,
Kje mu tolažba ter up, kádar ga tare bolest,
Prava katera modróst, kateri način je življenja — —
Težka vprašanja zares, važna še bolj se mi zdé!
Mórda je čésto peró postalo ti, Cicero Marce,
Mórda odgovorov mnog v dúši zapustil je dvom...
Danes čaróben je svit razlit na moréča vprašanja,
V svitu nebeškem bliščéč jáсно razlaga jih um.
Danes je rešeno vse —: raz gôro nad Tuskulom kdanjim
Tího v dolino strní préprosto — križa drevó...

Mih. Opeka.

Prijatelj.

(M. O.)

Prvi nisi, niti zadnji,
Vendar moj prijatelj pravi.
Kar je zemlji dih pomladnji,
Meni tvoji so pozdravi.

Meni tvoji so pozdravi
Sladke priče iz ptujine,
Da spominjaš se v daljavi
Mene, svoje domovine.

Mene, svoje domovine
Nisi zabil v daljni Romi;
Gorke še gojiš spomine,
Kot prinesel si jih z domi.

Kot si jih prinesel z domi,
Čustva hraniš očetnjavi:
Da pripravljen si za njó mi
Z roko delati in v glavi.

Z roko delati in v glavi
Hočeva za dom možata,
Da se daleč v svet preslávi
Domovina nepoznata.

Zadnji nisi, niti prvi
Moj prijatelj — duša zlata,
A jednak si mi po krvi
In po duši sva si — brata.

Anton Medved.

¹⁾ Tuskul (Tusculum) je bilo starodavno, utrjeno rimsko mesto v Láciju. Zbok krasne lege so gradili ob njem rimski mogotci svoja letovišča (vile). Med temi je slóvel Ciceronov „Tusculanum“. Dandanes so ohranjeni po nekdanjem mestu le neznatni sledovi, nekaj podrtih zidin. Na višavi, kjer je stal nékoč mestni grad, dviga se velik, lesen križ.

jeza in sklenil je zmaščevati se nad temi-le ljudmi. Razdelil je svojih sto mož ob robu gozda in jim naročil, da naj vsi zatrobijo in zakričé, kadar bodo zaslišali njegov rog in glas, in potem naj planejo v nižavo in pobijejo, kar ne uide.

Ko je Hardeg to ukazoval, začutili so čuvaji, kaj se bliža. Urno so vstali, staknili glave skupaj in kazali tje gori proti gozdu. Zadnji čas je bil. Hardeg zatrobi in za njim vsi na okrog, potem pa uderó v nižavo. Pogrebci pobegnejo in potegnejo še straže s seboj. Hardeg jih je podil nekaj časa, potem pa se je hitro vrnil, da bi kaj zvedel o vojvodu. A ni bilo več ne zastave ne vojvoda, pač pa je še našel nekaj znanih vitezov, katere je dal odnesti s seboj, in krasno vojvodovo čelado med grmovjem.

Dosti so videli in zvedeli; zato so odšli nazaj proti svojemu taboru z žalostnim bremenom.

Grof Kyburški je sedaj videl, da je vojska končana; umaknil se je s svojim oddelkom nazaj čez mejo na avstrijsko zemljo in od ondod začel obravnavati s Švicarji zaradi vojvoda in drugih padlih vitezov, da jih dobé domači nazaj in lepo pokopljejo.

Poslal je tudi poročilo vdovi Viridi v Gradec, v Prago in na Dunaj o nesrečni bitvi.

Gospodu Hardegu je bilo tesno pri srcu ob teh razmerah. Spomnil se je, da je prigo-varjal vojvodinji za pomoč grofu Kyburškemu in da je tako bil povod tej vojski in vzrok tej nesreči. Bal se je stopiti vdovi pred oči, zato se je mudil v Švici. (Dalje.)

Spletke.

(Povest iz nedavnih časov. — Spisal Š.)

V.

Pa Jezus, Marija, bolni ste, kaj ne?
Kar pravim, bo res, narejeno vam je!

Dr. Tušek.

Dan po tej božji poti sta imeli Maruša Klepetčeva in Tiščinova Lenka tehtno posvetovanje.

„V domači cerkvi ni bila pri maši, to dobro vem“, pravila je Lenka, ker je sumila, da je šla Betežnikova Metka z Resnikovim Štefanom na Brezje. „Ali si ju kaj videla?“

„Betežnikove že ne, Štefana pač“, izpovedovala se je beračica. „Toda pri cerkvi sta se lahko ločila zaradi ljudij, po poti sta pa hodila, kakor se jima je ljubilo.“

„Če bi se dalo dognati za trdno!“ vzdihnila je Lenka tako, da se ni vedelo, ali bi ji bilo ljubše, da sta Štefan in Metka romala skupaj, ali ne.

„Lenka, le nikar ne skrbi, še danes pozvem.“

„In če je bila ona ž njim, povej to Resnikovi materi!“

Zvečer tistega dneva je prišla Maruša precěj zgodaj k županovim prosit prenočišča. Po svoji stari navadi je sedela v veži ter gledala na ognjišče, hkrati pa je pripovedovala materi županji novice.

„Blagor vam, mati, ki imate takega sina!“ jela je hvaliti Štefana. „Ali vam je kaj povedal o Urbanu Krpi?“

„Nič; kaj pa sta imela?“ vprašala je Resnikovka radovedno.

„Saj pravim in pa še rečem, takega mladeniča ni devet vasij na okolo. Vidite, na božjih potih ljudje radi kaj podaré beračem, zato se jih pa natepe vse polno, in kar je najžalostnejše, takih, ki niso prav nič potrebni. Ta-le Krpa je tudi prišel; obvezal si je roko, da so ljudje mislili, da ne more delati. Vaš Štefan pa ga je spoznal in spodil. Dobro mu je zagodel, kaj nas bi tak slepar zajedal? No, saj se je vsem — romarjem in beračem — dobro zdelo, da ga je tako izplačal.“

„Lej, doma pa ni nič pravil o tem!“

„Vidite, to je sin, mati, to! Ta vam dela veselje! — Betežnikova je menda prav pritiskala za njim“, pripomnila je sedaj Maruša bolj potihoma. „Še na božji poti ga moti —“

Dalje pa ni pripovedovala, zakaj mati županja jo je tako čudno hudo pogledala, da ji je brž beseda zastala. „Kdo pravi? Z našo Anko sta bili dopoldne na Šmarni gori, ob polu dveh pa že doma.“

„Saj jaz sama nisem nič videla in tudi nič ne verjamem“, popravljala je Maruša. „Ali neka znanka, no, morda jo poznate, tista beračica, veste, ki ima črno liso na vratu in glavo malo po strani — tista mi je pravila.“

„Le povej ji, naj ne skrbi preveč za našega Štefana, ne bo se izgubil na božji poti, ne, če tudi ne bode pazila nanj. Kakšni so vendar

ljudje, pa je vse od kraja zlagano!“ Tako se je hudovala Resnikovka, toda Maruša jo je kmalu utolažila, zasukavši pogovor drugam, namreč na Resnikovo bolezen.

„I, kako pa, ali je očetu kaj bolje po tistih koreninah, katere sem vam prinesla oni dan?“

Gospodinji se je brž premenilo lice iz jeznih v skrbne gube, in globoko vzdihnivši je odgovorila:

„Sam Bog vé, kako mu bo po njih. Doslej se ne pozna še nič. Oj, to je hudo, ko je bolnik pri hiši! Saj bi mu tako rada postregla, samo da bi se mu kaj zboljšalo!“

In res je Resnikovka jako skrbela za moža. Kar ji je kdo nasvetoval, vsega mu je nanescila in skuhala.

„Onému je pomagala gorka kopel“, prigo-varjal je neko nedeljo popoldne Resniku znanec, ki je prišel z drugimi možmi malo pogledat, kako mu je. „Poskusi še ti, škodovati ti ne more, ne stane pa tudi nič. No, saj prav za prav še dobro povedal nisem, ne gorka kopel, ampak samo tisti sopar je neki močno zdrav. Pisker kropa se vlije v škaf, kamor se dene poprej tisti seneni drob, potem se pa dobro segrej, pa boš zdrav.“

Zvečer je županja že prisilila bolnika, naj poskusi novo zdravilo. In ker jedenkraten poskus še ni pregnal bolezni, moral se je Resnik še večkrat potiti. Poleg tega je pil zdravnikova zdravila in še mnogo domačih.

„Oni je pa tako-le ozdravel“, pripovedoval je ob drugi priliki kdo. — „Nič boljšega ni za-te, kakor to-le“, pa je menil drugi, in dobovški župan je kmalu poskušal dvojno zdravilo, saj žena ni prej mirovala.

Tako je minul teden za tednom, zima se je že bližala, in za Resnika je bilo čimdalje manj upanja.

„Ko bi bila spomlad, shodil bi že, ali zima, ta me skrbi“, obupaval je bolnik sam. Drugi so mu pa že prerokovali, da bo kmalu tam, kjer muh ni.

„Če bo Resnik pribolehal do kresa, pa tudi nič nečem“, sodil je neki občinski mož, vračajoč se od župana domov. „Kar se mu zazdi, pa mu prinesó, zdravnik hodi k njemu — pa vse tako dolgo brez uspeha; hm, mož bo šel. Škoda ga bo, toda kaj hočemo? Ko pride tista žena s koso, ne pomaga ne kadilo, ne kropilo.“

„I, tako je, tako“, pritrjeval mu je tovariš; „kaj bi se! Móramo, kakor móremo. Kaj meniš, da bo rad umrl? I, pa ni drugače. Saj bova midva tudi jedenkrat.“

Sredi adventa je bilo. Resnik je bolehal še vedno, sam ni vedel, ali se mu slabša ali boljša, kar za nič ni bil. Štefan je nekaj pisal za očeta, menda je bil ubožni list ali kali; gospodinja,

Anka in Betežnikova Metka so predle, pri peči pa se je grela beračica Maruša. Ker se je od kolovratov precěj kadilo, posilil je Resnika večkrat zaporedoma kašelj.

„Drugam bom moral iti ležat, tukaj je toliko prahú, samo pusto mi bo samemu“, potožil je bolnik.

„Ne vem, kako da danes tako pokašljuješ?“ dejala je Resnikovka, popustila nit in se skrbno ozrla proti postelji.

„Jaz že tudi dolgo premišljujem“, vtaknila je vedno zgovorna Maruša v pomenek, „kako je vendar to, da očetu nobena božja stvar ne prežene bolezni. Če bi to ne bilo pravo zdravilo, pomagalo bi drugo, saj ste jih vendar poskusili že toliko! In veste, kake so moje misli? Meni verjemite, da je očetu — narejeno!“

„Narejeno?“ ponovili so vsi hkrati in plašno pogledali drug drugega. Kar strah je vse izpreletel ob sami grozni besedi „narejeno“.

„Beži, beži, — narejeno“, ugovarjal ji je Resnik ter neverjetno odkimoval. „Potemtakem bi bila narejena vsaka bolezen, katera muči človeka dalje časa.“

Njegova žena pa se je brž poprijela te misli, češ, nemara pa le. „I, glej ga“, dopovedovala je možu, ustavivša kolovrat, „ali si že pozabil, da je predlanskim Brinarju poginilo pol hleva živine, dokler niso izkopali izpod žlebov mrtvaških kostij? Tam je bilo brez dvoma narejeno; zakaj je bila pa potlej vsa živina zdrava?“

„Seveda, tako so ljudje hrup zagnali, v resnici je pa menda živino krmil s pokvarjeno klajo. Prav slab strop je imel nad hlevom, zato mu je teklo skozi streho, in že več let stara mrva je bila; saj ni nič čudnega, če je živina po nji bolehal.“ Tako je Štefan pobijal materino lahkovernost, in pridružila se mu je tudi Metka z Anko, ki sta pripovedovali, da pri Brinarjevih sploh premalo pazijo, kaj je za živino dobro in kaj škodljivo.

„Mleček je nevaren goveji živini, to vé vsak otrok“, trdila je Metka, „pa ga niso prav nič odbrali, ko so kosili ‚za deli‘, kjer ga je več kakor trave.“

„Saj sem jim še jaz rekla, da ne smejo vsega pograbit, ko sva šli mimo s teboj, pa so dejali, da potrebujejo veliko klaje in da živina lahko sama izbere, kar ji je bolj všeč“, tako je razlagala Anka vzrok živinske bolezni.

„Zakaj je pa poginilo samo nekaj repov, in sicer vseh pri jednom žlebu, pa kar po vrsti?“ poprašala je Resnikovka hčer še vedno verujoč, da je bilo živini narejeno.

„In kaj pa kosti? Kako, da je brž bolezen prešla, ko so izgrebli kosti?“ pogledala je tudi Maruša zmagovito po družbi, češ, starejši pa tudi nekaj vemo.

„E, kosti — kolikokrat jih kje dobé! Da je pa takrat živina cepala, to pa sam Bog vé! Nesreča nikoli ne počiva, ljudje pa sodijo in ugibljejo, kakor vedó in znajo“, razjasnjeval je Štefan zamotani dogodek.

Toda Maruša mu je brž vse pobila:

„I, ti tako misliš in praviš, toda to ni ne vpičeno, ne vbodeno. Zakaj je pa Urban Krpa kar naprej povedal, da so pod žleбом kosti in da bo bolezen pregnal!“

„No, ne vem“, udal se je naposled Štefan, videč, da Maruši ne more dokazati svoje trditve. Le-ta in Resnikovka pa sta bili čimdalje bolj prepričani, da je Resniku narejeno, in na vse zadnje je jel bolnik tudi sam dvomiti, ali ne bi kazalo poklicati Krpo, da bi mu odnaredil, če res zna. Udal se je prigovarjanju ženskih in vednemu zatrevanju: „Škodovati ti ne more“, odnehal je braniti se ter dovolil, naj Maruša poišče Krpo, misleč tudi sam, da mu ne bo škodovalo.

Urbana ni bilo treba dolgo iskati, saj je pogosto prenočeval pri Tiščinu. Toda nekaj drugega je prekrižalo Resnikove nade: Urban Krpa je bil hud na Resnika in še bolj je sovražil Štefana.

„Le povej jim, da me ne bodo nikoli več podili od oglov“, sporočila je Maruša v njegovem imenu županovim. Précej nato pa je nasvetovala — a to menda v svojem imenu —, naj mu obljubijo dobro plačilo, če pomore. „Kakor ga poznam, denar ga omeči, posebno sedaj po zimi, ko je prijetneje pri Tiščinu v gorki sobi, kakor mraziti se po svetu. Če želite, povem mu, da ga čaka pri vas kaj boljšega in še kaj denarja, kmalu pride. pa še rad.“ Tako je govorila ter pomenljivo pogladila palec ob kazalec. Resnikovka jo je razumela in ji stisnila nekaj drobiža za Urbana, češ, če jo bo slušal, ne bo to njen zadnji dar.

Drugi dan je pa že obljubil Krpa, da morda pride, toda denarja ni sprejel, trdeč, da ga mora prej zaslužiti. Za malo se je zdelo materi županji, ko ji je vračala Maruša denar, saj kaj takega se ji že davno ni pripetilo. Vendar požrla je jezico, odrinila mogočno proti beračici tisti drobiž ter velela:

„Pa ti spravi — za trud! Še mu reci, naj le pride, kaj bi bil tak: snedli ga ne bomo. Če nas je večkrat prosil on, menda tudi mi smemo kdaj njega. Le pride naj.“ Nekako težko so šle te besede ženi z jezika, zakaj kdor ni vaje, težko prosi.

Nekaj dnij pred božičem so pri Resnikovih uprav odzajutrkovali, ko pride Urban Krpa. Gospodinja, ki je brisala z jedno roko po mizi, v drugi pa je držala skledo in v njej nekaj ostale kaše, ponudila je beraču takoj ostanke, dasi še

ni bil poprosil zanje. Toda Krpa je zamahnil z roko, češ, naj le še potrpi. „Moram biti tešč“, povedal je skrivnostno in pogledal bolnika. Resnikovka je dala skledo Anki, naj jo postavi k žerjavici, družini pa je velela, da odide za nekaj časa iz sobe.

„Maruša je rekla, da je našemu narejeno in da ti lahko pomagaš“, začela je potem, ko je ostal sam Krpa pri bolnikovi postelji. „Kaj pa ti meniš?“

„Précej bom videl“, odgovarjal je Urban v svesti si ta trenutek svoje veljave; „samo nekatere stvari moram še poprej pozvedeti.“ In nato je izpraševal Resnika nekatere stvari, kakor zastran spanja, če ga kdaj zjutraj okrog sedme ure spanec posili in je ob štirih zjutraj večkrat vzbujen, ko zvoni dan.

Bolnik mu je potožil, da često sliši bitje ure po vso noč vsako četrto posebej, da torej tudi ob zvonjenju zjutraj ne spi. Proti sedmém pa bi res pogosto rad malo zatisnil oči, ali kaj, ko začnó ropotati po veži in okrog oglov.

„E-hè, e-hè“, pokimal je Urban, kakor bi se mu že svetilo v glavi; vendar je še poprašal, ne čuti-li včasih, kakor bi na kosteh ležal.

„Nikoli še nisem toliko pretrpel v postelji, če bi bil legel na gola polena, kakor v tej bolezn. Kakor se premaknem, vse kosti me bolé“, razlagal je Resnik.

„Sedaj pa že vem zadosti“, oglesi se nato berač; „sovražnika imate, ali vi, ali kdo drug iz vaše hiše. Pod vežnim ali hišnim pragom so brez dvoma zakopane mrtvaške kosti, in vi ste prvi prestopili prag, zato vas je pa to zadelo. No, pa to že odpravim. Rovnico in kako sekirico mi prinesite, da malo pregledam. To vam pa povem, da je že prav skrajni čas; če bi bili čakali do Treh kraljev, pred pustom bi vam bili prav gotovo držali svečo.“

Resnikovka je poslušala Urbana Krpo zvesto kakor preroka. „Kje imaš rovnico, Štefan?“ klicala je v veži, „hitro jo pripravi. — Vidiš, pa je bilo vendar-le narejeno! Bog pomagaj in nas varuj vsega hudega!“

In celó Resnik, dasi ni bil nikoli vraževeren, čudil se je beračevi vednosti ter je ugibal po-tihoma, kdo bi bil to naredil.

Ravnica in sekira sta bili kmalu pripravljene. Krpa ji vzame molčé in gre pred hišni prag. Resnikovka in vsi domači razven bolnika se vstopijo za Krpo in strmé čakajo, kaj bo.

Berač privzdigne spretno in naglo desko s predpraga in jame kopati pod pragom. Précéj prsti že nameče, a o kakih kosteh ni ne duha ne sluha.

„Saj ne bo nič! Kdaj bi pa utegnil kdo zagrebsti kaj pod hišni prag? Po dnevu ne, ker bi ga kdo videl; po noči pa tudi ne spimo tako

trdo! Tako je govoril Štefan ter bil skoro nevoljen, ker toliko verjamejo beračevim besedam. Le-ta pa se ni zmenil za opazko, marveč delal dalje. Ko pa le ni nič dobil, vstal je ter šel z orodjem pred vežni prag. Mimo Štefana gredé, pa je dejal:

„Videli bomo, kaj bo tukaj“, ter ga pogledal zlobno in pomembno.

Tu pa je imel več sreče. Kake štirikrat je dobro zastavil rovnico, pa je naletel na kupček kostij.

„Ali vidite?“ izpregovoril je zmagalno ter pogledal po družbi. S Štefanovimi očmi se je ujel njegov pogled, a le za trenutek, zakaj oba sta jih hitro pobesila.

„Bog nas varuj!“ vzkliknila je Resnikovka, uzrša kosti. „Torej to je bil vzrok bolezni!“

Zategnjen „jej, jej-mi-ne!“ se je čul med zbranimi domačini, in skoro prestopiti, kaj prestopiti, skoro dihati si niso upali. Samo Štefan je bil pogumnejši:

„Kam boš pa sedaj dejal tiste kosti?“

„Kam? Tje, kjer so bile prej — na pokopališče!“ odrezal se je Krpa ter pobiral koščice po prsti in jih zavijal v robec.

„Kaj, da so blagoslovljene?“ čudila se je Resnikovka še bolj. „Jej, jej-minasta!“

„Ná, Štefan, pa ti zasuj pri obeh pragih! Tako zlomkovo me je pričelo zebsti v prste, da mi bo še za nohte zašlo“, poprosil je Krpa ukazovalno Štefana ter zavezal kosti v robec.

„Jaz sem že opravil svojo stvar, zakaj bi se ne smel malo pogreti“, dejal je še potem in šel moško v sobo k bolniku.

Resnikovka mu je bila brž za petami, drugi pa so ostali v veži.

„Poglejte, tu imam sedaj ujeto vašo bolezen“, bahal se je Krpa ter pokazal Resniku robec s kostmi. „Hitro vam bo odleglo, no, bodete že videli. — Mati, sedaj-le bi pa že rad pokusil tisto kašo“ — predručal je kar na celem svoj govor.

„Kako sem vendar pozabila!“ pokarala se je županja in takoj pohitela po ostalo jed. Potem je pa še poprašala Urbana Krpo, če hoče kozarec vina. Toda berač se ga je branil, češ, da je za vino še prezgodaj, pač pa bi ga pokrepčal, bolj ko ne vem kaj, požirek brinovca. „Sam ne vem, kaj mi je nekaj dnij, vsako jutro sem tako slab. Če mi ne mine kmalu, pa me bo vrglo na posteljo.“

Kakor bi bil mignil, stal je pred Urbanom tisti znani, na sredi preščipnjeni kozarček, poln dišečega brinovca. Berač ga je urno prijel in s tresočo se roko prinesel pred usta, tedaj pa malo počakal, poduhal pijačico, zadovoljno prikimal, potem pa ga je „sunil“, in položil izpraznjeno posodico precēj trdo pred-se. „Tega ste pa go-

tovo doma skuhali“, hvalil je brinovec, upajoč, da se kozarček napolni še jedenkrat, „takega nikjer ne prodajajo. Tak je za zdravje, tak.“ In res ni bila Resnikovka smolnatih rok, zakaj še jedenkrat so zaškripala vratca stenske omarice, in novo merico je postavila gospodinja pred Urbana. Ta pa se je delal, kakor da ne vidi, kaj se godi pred njim, ter je zato jel govoriti z Resnikom:

„Ljudje so pa res zlobni; pomislite, koliko časa že ne morete s postelje, pa samo zaradi hudobije jednega človeka! Pa to naredi vam, ki bi vendar ne skrivili nikomur lasú po krivici.“

„Kdo bi bil neki, saj nismo z nobenim človekom v prepiru?“ ugibala je Resnikovka.

„Jaz ga ne vem nobenega takega“, zmajeval je tudi Resnik z glavo. „Pa če bi bil tudi kdo jezen name, tukaj vendar ne poznam nikogar, ki bi znal narediti. Kar pomnim, prav nikoli še niso nobenega dolžili te hudobije.“

„Tisto je res, tu so ljudje pošteni“, razlagal je Krpa, „toda po svetu gredé se pa človek tudi kaj slabega nauči, če je sam slab. No, pa ne bom govoril, nečem, da bi se mi kdaj dejalo, ti si mu škodoval, ali to vam pa rečem, da bi vam ga lahko s prstom pokazal, kakor sem tudi te kosti dobil. Toda, kakor sem rekel, nečem se dati ljudem v zobe.“

„Kaj, da ga veš?“ vprašala ga je Resnikovka z glasom, kateri je razodeval neznansko radovednost in pa prošnjo, naj pové, kar vé. Tudi bolnik se je sklonil na pol in nestrpno čakal, kaj odkrije berač. Toda ta je obmolknil in se igral s praznim kozarčkom.

„Prav brez skrbi nama to poveš“, pričela je ona vnovič prav zaupljivo. „Saj tisto mi ni toliko, da bi ga zvedela, ker prenarediti se sedaj ne dá več, toda dobro je, če vé človek, koga naj se varuje.“

„Veste, mati“, branil se je vnovič Krpa, „to je zame sitna stvar. Hitro se bo razneslo, da sem jaz to odnaredil pri vas in povedal, kdo je naredil, ljudje mi pa ne bodo hoteli več dati vbogaime, češ, če si dalje od hiše, boljše je — po tebi se vse zvé.“

„Tega pa res nikar ne misli“, pogovarjala ga je Resnikovka, skrajno radovedna, ter mu še jedenkrat natočila brinovca; „še rajši ti bodo kaj navrgli, češ, Urban je pošten, ker nas varuje skrivnih sovražnikov. Pa če bi ti bilo tudi kdaj kaj sile, kar pri nas potrkaj, jaz te bom že pomnila in ti pomagala. No, kar povej, saj smo sami.“

„Nerad govorim“, udal se je naposled Urban Krpa, „in vam še jedenkrat zatrdim, da ne želim nikomur nič hudega. Veste, ta-le Betežnik

je bil na Ogerskem pri vojaki. Tam se je seznanil z nekim malopridnim Ogrom, ki ga je naučil 'narediti' in še drugih takih rečij. Ta vam je naredil."

"Betežnik?! E, ta pa že ne! Tega pa ne verjamem nikoli!" uprè se bolnik na postelji.

"Kako si pa zvedel?" zavzame se tudi gospodinja ter dvomeč gleda berača.

"Saj se mi je zdelo, da bo tako! Dobro mi je žal, ker nisem molčal!" srdi se Urban Krpa. "Kar sem vam povedal, to verjemite,

ali pa nič, ne zinem pa o tem ne besedice več. Samo tega vas še opomnim, da berač več vé, kakor navadni ljudje. Ptíči pod nebom in berači na zemlji — mi poznamo svet, ne hodimo zastonj s kraja v kraj."

Po teh odločnih besedah pa je Krpa vstal, trdeč, da je že predolgo sedel, da bi bil lahko že pol malhe naberačil, toda kar je treba storiti, mora biti tudi narejeno. Toliko se je pa vendar še pomudil, da mu je Resnikovka poiskala nekaj slanine v dimniku ter poplačala tudi v denarju

Sedanji loški grad. (Fot. Fr. L.)

njegov trud. Krpa se je nekaj branil, da je preveč, toda kmalu je odjenjal, saj berač ne smé nikoli povedati, da ne potrebuje, drugače se pa drugič ljudje sklicujejo na take besede.

Po njegovem odhodu pa sta se Resnikova dva še dolgo pogovarjala o važnih stvareh.

"Glej ga", izpregovori najprej ona.

"Kaj je?" vpraša on.

"Meni se nekaj zdi."

"No, kaj pa?"

"Ali veš, zakaj ti je Betežnik naredil bolezen?"

"Zakaj?"

"Zato, da bi po tvoji smrti Štefan vzel njegovo dekle."

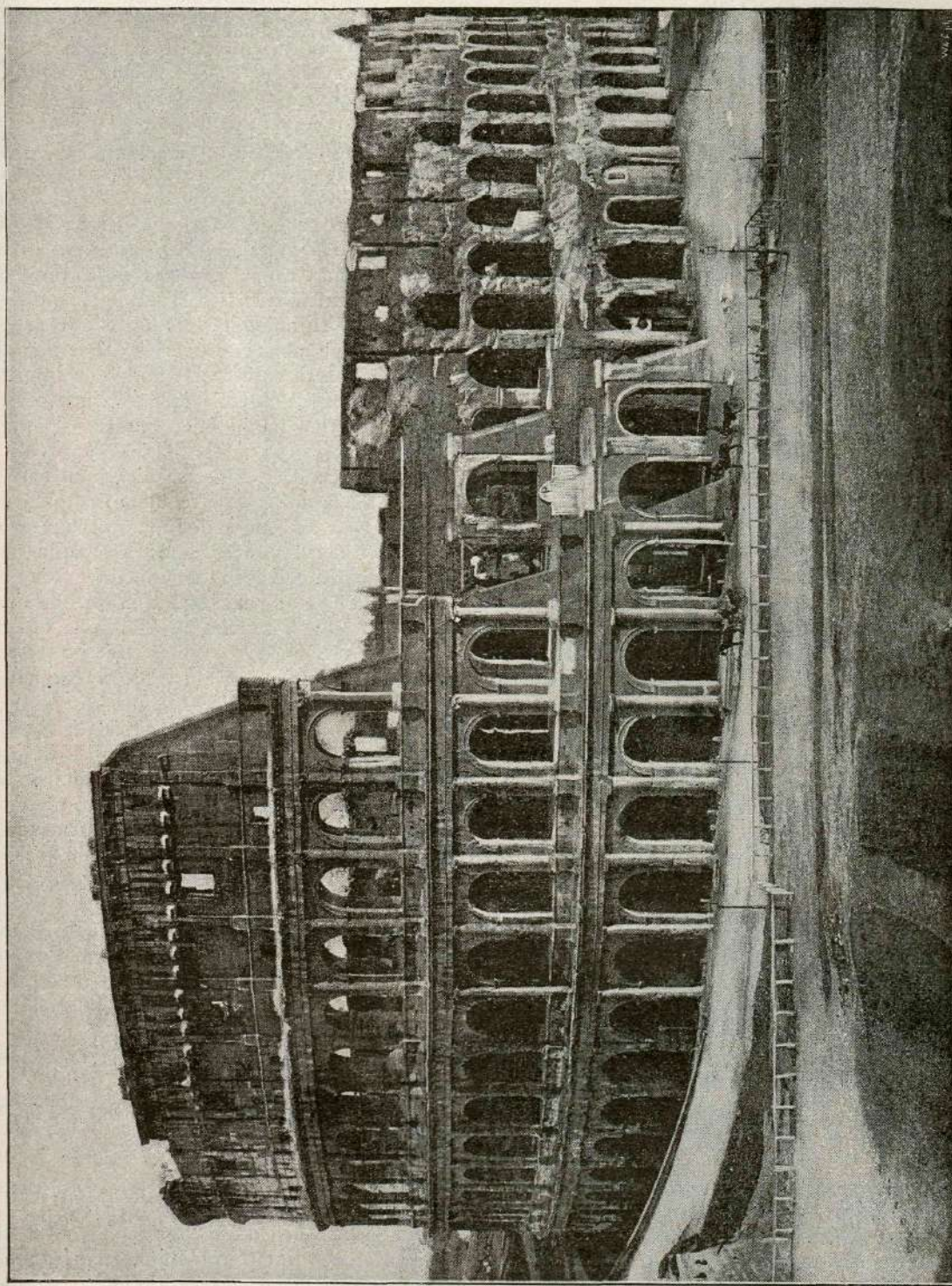
"Kako ti pa to na misel pride? Tak pa Betežnik ni! Ne sodi prehitro, Bog vé, kako se še vse pojasni."

"Jaz pa vem, da je tako, kakor sem ti rekla. Že večkrat mi je bilo namreč od strani naročeno, naj pazim na Štefana zaradi Betežnikove. Do danes se mi je zdelo to opazovanje prazno, toda sedaj bo vse drugače. Ona mora od hiše."

"Morda se pa motiš. Le počasi in previdno! Za take reči je treba trdnih dokazov, tvoj pa doslej še strani. Kako bi nama bilo pozneje žal, če bi komu delala krivico!"

"Ti si že tak, da vedno odlašáš. Pa čakaj, da bo prepozno!"

„Za sedaj kar tiho bodi in se delaj, kakor drugače zasučejo in če zapaziva kaj sumljivega, bi se ne bilo nič zgodilo. Če se stvari kako tedaj pa že storiva svojo dolžnost.“

Kolosej v Rimu. (Po fotografiji.)

„No, pa nekoliko potrpi. Toda kmalu se prepričaš, da sem ti danes pravo nasvetovala.“

„DOM in SVET“ 1894, št. 18.

Od tega trenutka sta bila oba nenavadno resna in redkobesedna. Nad Resnikovo hišo so

se pridrvili temni oblaki, in ni se vedelo, bo-li grmelo, ali se prevedri. Vse je bilo zavisno od ugodnega vetra.

VI.

Al' to kazen od Boga,
Al' je kaj druž'ga tacega?

Narodna.

Kakor je bil napovedal Urban Krpa, tako se je zgodilo: Resnik je ozdravel. Novega leta dan je že oblekel kožuh in šel v cerkev, dasi ga je še nekaj mrazilo. A sčasoma mu je tudi to prešlo, kmalu je bil zopet popolnoma trden.

To se vé, da je dalo to nenavadno ozdravljenje ljudem mnogo govorice.

„Pa se je le še skoléhal Resnik, glejte si no“, dejal je nekdo, ko ga je prvič videl v cerkvi.

„Nisem mislil, da ta berač — Krpa — res kaj vé“, pripomnil je drugi.

„Beži, beži, to so same vraže“, zavrne ga tretji. „Jaz vama pravim, da so tisto same babje čenče, ko govoré o nekih kostéh. Saj so ga zdravili z vsem zlomkom, ni hudik, če mu je nekaj vendar pomagalo!“

„No, ne bom trdil svoje, ker nisem bil zraven“, odnehal je prejšnji, „toda bodisi že tako ali drugače, Betežniku se je pa vendar pokazilo. Dober mož je, in tudi njegovemu dekletu ni nič reči; sedaj pa ne vem, kako bo. Davi sem videl Metko, ko sta šli z Resnikovo Anko od maše, pa so ženske tako stikale glave in si migale, da gotovo ne bo nič prida.“

„Jaz sem že tudi nekaterikrat čul, Štefan pa Metka, Betežnikova pa Štefan, i — tam-le so, pa naj se, kakor vedó in znajo, mi bomo bolj od daleč.“

Tako so se menili tudi drugod. Krpa je bil namreč po drugih hišah zastonj bolj gibčnega jezika, kakor pri Resnikovih za plačilo. No, saj je bilo to na korist mnogim, zato je bilo treba na vse strani razglasiti. Najprej se je s tem maščeval Krpa nad Štefanom, ker je vedel, kako mu bo težko, če bodeta oče in mati odpodila Metko od hiše. To in pa že naprej preračunjeni precejšnji zaslužek je bil glavni povod Urbanovemu činu. Pa še dve drugi osebi sta želeli, da se ločita Metka in Štefan: Tiščinova Lenka in mladi berač Florijan Stopca. Zakaj, tega ni bilo treba praviti Krpi, saj je dobro poznal svoje ljudi; poleg tega mu je pa tudi koristilo, če si nabere zanesljivih prijateljev.

Povsod so že pogrevali novico o Betežniku in Resniku, Betežnik sam pa še ni ničesar vedel o svoji pregrehi. Tudi Metka še ni slutila, kaj jima grozi z očetom. Resnikovka je namreč po moževem naročilu molčala ter čakala, kako se zasučejo stvari. Toda kdor misli, da mora kaj

v resnici tako biti, kakor si domišlja, razlaga si rad vsako slučajnost tako, da ga potrjuje v njegovem mnenju. Resnikovki se je godilo prav tako. Ker je po zimi Metka vedno v sobi, v veži ali okrog hiše kaj delala, ogibal se je njen oče Resnikovine, da ne bi hčeri težko délo, kadar bi ga videla z beraško malho čez rame. A Resnikovka je brž sklepala: „Res je, res je, Betežnik je naredil našemu, zato si pa ne upa blizu.“ In ko je nekoč Metka pred skednjem pometala, kjer je Štefan rezal rezanico, opazovalo jo je brž sumljivo gospodinjo oko skoz kuhinjsko okno. Nekaj malega sta se pomenila ona dva zunaj, pa je bilo Resnikovki dovolj. „Maruša mi je govorila golo resnico, to dekcle ni za našo hišo.“ Tako se je potrjevala v svojih sumnjah ter šla k možu v sobo.

„Sedaj si pa menda že uverjen, da se nam je Betežnikovih dveh bati. Dekle bom dala strani“, prosila je Resnika dovoljenja.

„Precèj suma nanju bíje, vendar —“ premišljal je le-ta.

„Kaj — vendar? Ali se še nisi spametoval? Saj sedaj na zimo je ne potrebujemo tako silno, pozneje se pa že katera dobode“, silila je ona.

„No, stôri, kar hočeš, samo z lepa jo odpravi, meni se ne zdi hudobna“, odnehal je on.

Po večerji je odhajala Metka kakor običajno domov k očetu. Ta večer pa je stopila brž za njo gospodinja, snela v kuhinji leščerbo ter velela osupli Metki, naj gré za njo v čumnato. Duri pa je skrbno zaprla.

„Nekaj ti imam povedati“, pričela je Resnikovka tiho, ker je prišla v kuhinjo Anka pomivat črepinje, „veš, Metka, jutri in sploh sedaj te bomo lahko pogrešali, pa nikar več ne hodi k nam. Tu imaš, kar sem ti še dolžna za zadnji čas. Saj bi te še rada pridržala, toda, kakor sama izprevidiš, sedaj, ko se je to zgodilo, ne moreš biti več pod našo streho.“

Kakor bi bilo treščilo v Metko, tako je poslušala in gledala svojo sicer vedno prijazno gospodinjo. Sama svojemu posluhu ni verjela. „Mati, jaz vas ne razumem“, dejala je siloma se premagujoč „kaj pa mislite?“

„I, no, saj veš, ker so tvoj oče kosti pod prag —“

„Za pet krvavih ran! Kdo se vam je pa to zlagal?“

„Videl jih ni nobeden, toda bolezen in pa ljudje —“

„In vi to verjamete?“

„Ne, da bi dejala, da verjamem, Bog ne prizadeni! Samo ljudje so tako nadležni. Potem je pa še nekaj drugega: veš, ljudje so strašno sitni, nikomur ne prizanesó s svojim pikanjem. Za dobro ime je pa vsakdo dolžan skrbeti. Vidiš, nekateri pa stegujejo jezike, kakor da bi ti

Štefana — saj sama veš, kaj mi je v mislih. Jeli, zato je pa najboljša, da si drugje poiščeš službo.“

Metka je glasno zaihtela. Udarac je bil zanjo prevelik, nič ni mogla odgovoriti.

„Nič si zaradi tega ne teži srca, saj ti ne bo nikjer nič hudega, ker si pridna in poštena. Le misli si, da to ni nič hudega; oj, koliko bridkejših ur boš še doživela; ti si še mlada in neizkušena.“ Tako je tolažila jokajočo deklico in skoro sami se je jelo srce mečiti. Toda v svesti si svoje dolžnosti se je premagovala, češ, saj brž pozabi in za vse bo dobro. Ker se ji je Metkino molčanje mučno zdelo, vzela je leščerbo ter se pomaknila proti vratom, kakor bi bila rekla, sedaj sva opravili. Metka ji je nemo sledila in zakrivala solze.

„Kaj že greš? Lahko noč, Metka!“ klicala je Anka za Metko, čudeč se, kako da se niti ne poslovila pri odhodu. „Kaj pa ji je nocoj, da mi še ne odzdravi ne?“ pogledala je vprašajočo mater. A ta je nalašč prezrla ta pogled ter odšla v hišo.

Pred konjskim hlevom pa je bilo tačas hudo dvema osebama. Štefanu in Metki. Štefan je upravljal konje opravil ter bil že namenjen spat, kar se mu zazdi, da nekdo vzdihuje po dvorišču gredé. Radoveden pogleda in dobi Metko, o kateri je menil, da je že doma, ker ni vedel, kaj sta imeli z materjo.

„Kaj, ali jokaš, ali kali?“ vpraša jo. Nič odgovora. Metka je šla molče svojo pot.

„Take pa še ne! Kaj ti je vendar?“ nadleguje jo Štefan z novim vprašanjem.

„Ah, Štefan, ko bi ti vedel!“ zazdihne Metka obupno.

„Da bi le vedel, potem bi te že potolažil, pa ni spraviti besedice iz tebe“, očita ji le-ta, nestrpno čakajoč pojasnila.

„Pravijo, da so moj oče — — moj oče — — kosti zakopali — zato pa moram jaz — od vas — in pa za naju ljudje tako skrbé —.“

Sedaj je zvedel Štefan dovolj, toliko, da ga je zbegalo.

„Kdo je to govoril, kdo je to dokazal?“ hitel je burno.

„Mati so mi pravili.“

„In če vsi dolže tvojega očeta, jaz vem, da so nedolžni; teh kostij pa ni nihče drug podtaknil, kakor oni slepar — Krpa. Le potrpi, vse pride sčasoma na dan.“

Te besede so nekoliko umirile Metko. Saj je bila sama uverjena, da njen oče ni zlobnež; kako ji je dobro délo, da tako misli še kdo drug in sicer v trenutku, ko bodo kmalu vsi vaščani s prstom kazali za njo in njenim očetom, češ, glejte jo, ta je hči onega, ki je z vragom v zvezi, in kdo vé, kaj še vse. Štefan ji je še obljubil, da bo mater pregovoril, naj torej le

brez skrbi domov gre in očetu ničesar ne pripoveduje, da ne bodo žalostni po nepotrebnem.

Metka je odšla domov, a ni se znala toliko zatajevati, da ne bi bil oče opazil njene žalosti. Dolgo mu je zatrjevala, da ji ni nič, potem pa mu je potožila hudo krivico, katero so ljudje zvrnili nanj. Saj naslednji dan bi mu ne mogla več prikrivati, ker bo ostala doma.

„Bog v nebesih vé, da sem nedolžen!“ vzdiknil je Betežnik slovesno. „Ubožec sem pač, a pošten. Poštenost vselej zmaga, tudi moja nedolžnost še pride na dan!“ In po kratkem molku je ljubeznivo nadaljeval: „Le nikar ne žaluj, Metka, ker si izgubila zaradi mene službo! Hujši časi so bili, in Bog je skrbel za naju: tudi sedaj nama bo naklonil vsakdanji kruh. Kar umiri se, delavnih ljudij se nikjer ne branijo. Še jutri ti poiščem novo gospodinjo, toda daleč od tod, da te ne bodo zbadali hudi jeziki.“ Potem pa je snel s stene velikanski molek ter jel moliti večerno molitev. Hči mu je odgovarjala, in ko sta končala, zdelo se je obema, da sta dovelj močna, če bi jima nasprotoval ves svet. Saj sta se priporočila oni, katere še nikdar nihče ni brezuspešno klical na pomoč. Tiho sta šla k počitku, kakor druge večere, nič več nista govorila o dnevnem dogodku. Vendar je radovedni mesec videl skozi pol zamrzla okna, da se je Betežnik večkrat obrnil z desne na levo in nazaj, in da je imela Metka nemirne sanje, zakaj v spanju se je prijemala za vroče čelo in si otirala solze.

Drugo jutro so pri Resnikovih že odkosili, Metke pa seveda še ni bilo. Anki, ki še ni vedela, da je mati Metko odslovila, zdelo se je to čudno, zato je dejala: „Kaj je neki Metki, da je ni k jedi.“

„Odslej je ne bo več“, odgovori ji mati kratko.

„Zakaj ne? Pa posebno danes bi je bilo treba, ko imamo pranje! Toliko perila sem namočila, kdaj bom vse oprala? Kako to, da ne pride več?“ ponovi vprašanje še jedenkrat.

Resnikovka je morala zopet dokazovati, da je stari Betežnik „naredil“ bolezen.

„Nikar vendar ne verjemite vsega, kar vam nakvasi kak slepar“, oglašil se je sedaj Štefan, ki je doslej le poslušal, kakor bi bil šele pri kosilu zvedel to novico. „Ali vam je Betežnik že kdaj le količkaj slabega storil? Ali ga je kdo videl? In če bi bil tudi on ‚naredil‘, kar pa tako gotovo ni, kakor jaz ne, zakaj pa potem podite njegovo hčer od hiše?“

„I, saj res, Metka je čisto nedolžna“, potegnili je tudi Anka z bratom. „Kar ponjo pojdem, pa je zopet vse poravnano.“

„Nikamor mi ne hodi“, prepové ji mati, „jaz že vem, zakaj tako ravnam.“ Pri teh be-

sedah je pomembno pogledala Štefana, ki je brž uganil, kaj misli mati.

„E, brez nje bomo pa tudi prebili, saj zaradi jednega človeka se ne podere ves svet“, izpregovoril je še Resnik, ker ni hotel ugovarjati ženi, dasi je bil danes bolj na strani Štefanovi in Ankini. Slednja dva sta pa tudi umolknila, ker sta bila vajena slušati ukaze starišev. Metka je bila torej po velikem trudu Resnikovkinim izključena iz županove hiše.

Tačas, ko so se Resnikovi ménili o Metki, napotil se je Betežnik po znanih vaséh, da poišče hčeri službo. Še dopoldne se je domenil na Lužah s trdnim kmetom, zvečer pa je že pravil Metki, naj gré, kadar hoče, k novemu gospodarju.

„Prej ko me ni tukaj, bolje mi bo, saj po zimi doma res nimam kaj početi“, dejala je Metka ter sklenila, da zapusti dom prihodnjo nedeljo. Rada bi se bila namreč še poslovila s Štefanom, ker je bila prejšnji večer v svoji žalosti to pozabila. Štefan je pa sam tudi komaj čakal prilike, da bi govoril z Metko ter ji povedal, da ni mogel pregovoriti matere. Ko je torej v soboto dopoldne videl Betežnika, ko je odhajal od doma, izgubil se je tiho od doma ter hitel v Betežnikovo kočó. Metka je uprav pripravljala stvari, katere je namerjala vzeti v novo službo.

V malo besedah je povedala Metka, kaj jo čaka odslej; s kratkim: „Mati se ne dadó pregovoriti“, naznanil je tudi Štefan svoje poročilo. Nista pa tarnala zaradi tega, ampak zaupno sta zrla v boljše čase. In če je menila Resnikovka, da bo Štefan pozabil Metke, ko je več v hiši ne bode, prevarala se je. Saj nesreča dostikrat zbližuje ljudi bolj, kakor najsrečnejše življenje. Štefan in Metka sta si obljubila zvestobo in potrpljenje ter si podala v potrdilo tega roke, potem se pa hitro ločila. Zakaj Štefanu se je bilo že bati, da ga bodo doma pogrešali.

„O veliki noči pa moraš priti po piruhe, če ne vem kaj! Pa s seboj jih tudi kaj prinesi, da bom videl, kakšne imajo v Lužah“, naročil je Štefan, že odhajajoč. Metka mu je obljubila ter gledala skozi okno za Štefanom. Ta trenutek pa pride mimo Maruša Klepetčeva ter se tako strupeno ozrè v okno, da je Metka nehoté odskočila.

„Kaj, če je videla Štefana?“ zbala se je. „Pa tako hudobna vendar ni, da bi šla materi praviti.“ Ta skrb jo je sedaj bolj mučila, kakor misel na odhod iz rojstvene vasi, katere še ni nikoli zapustila. Toda njena bojazen je bila neopravičena, zakaj Maruša je že davno spoznala, da materi županji še o onih, kateri so s Štefanom

v zvezi, ni varno poročati slabostij, nikar že o njem samem.

V nedeljo popoldne pa Štefanu kar ni bilo doma obstati. Česar že davno in davno ni storil, prišlo mu je na misel ta dan: k Tiščinu v gostilno jo je mahnil. Toda dolgo ni visel ondi, kakor nekateri drugi, ampak hitro je popil, kolikor je menil, da potrebuje, potem pa odšel. Kamorkoli je namreč zašel to nedeljo, bilo mu je neznansko dolgčas. Podobno se mu je godilo tudi prihodnje praznične dni, ob delavnikih ga je že še delo zmotilo in prevedrilo. To večkratno prihajanje v gostilno pa si je brž razlagala Tiščinova Lenka po željah svojega srca.

„Da le one ni, pa se bo vse doseglo“, mislila si je ter Štefanu pazljiveje in urneje stregla, kakor drugim gostom. Tudi z Resnikovo materjo se je že nekoliko spoprijateljila. Nekoč je namreč Resnikovki pošel skoro vse kruh zadnje peke, samo pol starega, že suhega in trdega hleba je še imela. No, pa za same domače bi že še bilo do drugega opoldné, dotlej bi pa že labko napekla novih hlebov. Kar pride popolnoma nepričakovano njena sestra, ki je bila omožena v bližnji soseski, s svojimi otroki k županovim.

„Kaj bode rekla sestra, če jim dam tako star kruh na mizo?“ ubijala si je Resnikovka glavo. „Pa še tega je tako malo! Pri sosedu bi ga že dobila na posodo, pa ta je prečrn. To je že križ, no, da ravno takrat človek nima kaj v roke vzeti, ko bi najbolj potreboval!“ Tu se spomni, da so imeli pri Tiščinu včasih boljši kruh, kakor drugod po vasi. Urno pošlje torej Anko, naj ga izposodi hlebec. In res ga je le-ta dobila, Resnikovka pa je bila rešena zadrege, zakaj Tiščinov kruh se skoro ni ločil od njenega. Précej po peki pa je vrnila mati županja sama Tiščinovi Lenki izposojeni hlebec.

„Bog ti povrni, ker si bila tako dobra, da si mi posodila zadnjič kruha“, zahvaljevala jo je. „Veš, moja sestra je malo bolj gosposka, pa si ji nisem upala dati zadnjega kruha. Po navadi tako preračunim, da porabimo do peke prejšnji kruh, potem ga skoro nikdo neče več jesti. Sedaj sem bila v takih skrbeh, no, pa si mi vendar pomagala.“

„Eh, mati, to je majhna dobrotá, to še spomina ni vredno“, branila se je Lenka in tehtajoč v rokah vrnjeni hleb je še pristavila: „Pa toliko večji hlebec ste mi vrnili! Moj je bil komaj polovico tolikšen.“

„No, vidiš, jaz sem se pa še bala, da bi ne bil premajhen. Zadnjič se mi je tako mudilo, da res nisem utegnila pogledati natanko, kakšen je bil. Dvakrat sem vprašala Anko, če je tak, kakoršen je prinesla od vas. Da si le zadovoljna ž njim, pa je dobro“, govorila je Resnikovka,

in dobro se ji je zdelo, ker priznava Lenka, da je hlebec večji, zakaj nalašč je izbrala največjega.

„Pa tudi bolj bel je, kakor je bil moj, mati“, sladkala se je krčmarjeva hči županji, dasi ni bila prepričana o svoji trditvi.

„Jaz ne vem, ali je kaj razločka, ali nič, sedaj mi je strašno slabo zmlel“, odgovarjala ji je prejšnja, pa zelo vseč so ji bile Lenkine besede.

Od sedaj sta se večkrat videli ter se pomenili kaj o gospodinjskih stvareh, včasih pa tudi o drugih. Resnikovki se je Lenka sčasoma prav približala, pa saj ji je znala tudi govoriti; vsako ji je potrdila, in vse je znala Resnikovka najbolj, in vse je bilo pri Resnikovih najlepše. Tiščinova je namreč kmalu spoznala, kaj ima njena najnovejša prijateljica rada, zato pa ni bila varčna s hvalo in slavljenjem. I, tako je: kjer so vrata, tam se prihaja v hišo! (Dalje.)

Boj pri Vogastogradu.

Slovenski rod, slovenski rod,
Že vsak ti biti če gospod;
Sosedje vsi in vsi mejaši —
Že vsak napada te in plaši.

Ko jeden se izcrplje rod,
Privrejo trije od drugod,
Pritiska Nemec, Frank in drugi,
In Grki, Lahi spet na jugi.

Očete Ober ti mori,
Sinove s sabo v boj podi,
Trpinči matere brez mere,
In skruni zver slovenske hčere.

Podi že Dagobert Francóz
Iz širnih dolov, daljnih lóz
Neštete vojske od zapada
V Slovence do Vogastograda.

Na planem vojsko kralj zvrsti,
Da celo ima pred očmi:
A v mestu tam Vogastogradu,
Pripravlja Samo se k napadu.

Junakov vrlih majhen roj,
A vsi besnijo že na boj;
Junaki mladi, silni, jaki,
Ko roj sršenov vsi jednaki.

Že v vrstah vojnih vrag stoji
In slednji lok napet drži;
A Samo se ne plaši boja,
In v boj spusti krdela svoja.

Nesoč s seboj le meč in kij:
„Le sekaj vraga, s kijem bñj!“
Kričé, besné in kij vihtijo,
Tako se v Franke zakadijo.

In pada kij in seka meč,
Ne stavi vrag se v bran jim več;
V obupu zmagani Francózi
Bežé za kraljem proti lózi.

A Samo vrli gre nazad
Sé svojimi v Vogastograd,
In vso noč v gradu vojska cela
Pobruša meče, kije dela.

In ko zdaní se drugi dan,
Sovrag je spet pred gradom zbran,
In močni zid Vogastograda
Z naskoki z vseh strani napada.

Pa k Samotu sovražni sel
Od Dagoberta je došel:
„Vam stavi Dagobert pogoje,
Da vi in mi pustimo boje:

Slovenci, vi ste božji psi,
A mi smo hlapci božji vsi;
Zato, psi, čujte hlapce božje,
In poklonite nam orožje!“

Razkačen Samo govori:
„Če smo Slovenci božji psi,
Vas zmleli bomo in orožje,
Ker ne poznate volje božje!“

Zavpije Samo: „V boj možjé!
Spodimo vraga čez mejé,
Po pásje zgrabimo orožje,
In hlapce zbijmo te — nebožje!“

Besedo čuje mladi roj,
Čez zid poskače z vragom v boj,
In bije, tolče, mlati, seka,
Kot kolje divja zver človeka.

Pač Dagobert obuja kes,
Ko vojsko žre Slovenec pes,
Ko krutim Frankom slednja glava
Razbita ali je krvava.

Ko trupel je pri kupu kup,
Pograbi vrage strah, obup;
Bežé pomnèč po loze senci,
Kdo Samo je in psi Slovenci.

vojvodov komisar in mu izročil dotični vojvodov ukaz.

Kancelar se je skoro do tal priklonil močnemu grofu, ta pa se ni brigal za to in njegove besede. Bolj ga je gnalo, da obišče Virido in ji razloži svoj posel.

Virida se je močno ustrašila, ko je to slišala. „Grof Herman, vojvodov komisar in moj varih, oh, joj meni!“

Bliskoma je pregledala v duhu vse od prvega trenutka, ko ga je spoznala v Milanu, do tega trenutka; čutila je, kako ji je bil vedno zopern, kako nasproten, in sedaj je skoro njen gospod! Prvi hip je hotela odkloniti sprejem in nič občeovati z njim, a hladni razum in kancelarjev svet sta jo zmodrila, da je privolila sprejeti ga. A sprejeti ga je hotela kakor vojvodinja z vsem

sijajem na prestolu, sredi dvorjanov in mladih knezov. Določila je, kar je bilo treba za sprejem, in ukazala dvornemu maršalu, naj uredi vse po navadnem običaju.

Ob določeni uri je bilo vse pripravljeno. Virida je sedela na vojvodskem prestolu, na desni in na levi njeni sinovi, okrog prestola pa so stali najvišji dvorniki in uradniki in spremstvo njeno. Prišla je v žalni, vendar krasni obleki.

Dvorni maršal pripelje grofa Hermana in njegove spremljevalce viteze, in jih predstavi vojvodinji-vdovi. Tudi komisar in spremljevalci so bili v izbornih opravah. Po dostojnem pozdravu ji je izročil grof Herman vojvodsko pismo, katero je slovesno prečital kancelar.

(Dalje.)

Spletke.

(Povest iz nedavnih časov. — Spisal Š.)

(Dalje.)

Lenka je prav za trdno upala, da pride Štefan ponjo, kadar mu izroči stari Resnik gospodarstvo. Čakati je morala sicer, toda kadar si človek drugače ne more pomagati, oklene se z obema rokama rad tudi čakanja.

Toda njen oče je jel nevedé podirati vse njene nade. Tiščin namreč nikoli ni zaupal hčeri svojih skrivnih bolečin in skrbij, Lenka pa tudi njemu ne. Zato se je lahko zgodilo, da je Tiščin ob novih volitvah izkušal izpodriniti Resnika, česar bi menda ne bil storil, ko bi bil poznal hčérine namere. Besedica „menda“ je označevalna za Tiščina, zakaj hčer je ljubil le toliko, kolikor se je ta ljubezen zlagala z njegovimi nakanami. Štefana bi ji pač privoščil, ko bi prinesel k hiši par tisočakov ter ju izročil njemu, potem pa delal za hlapca in molčal. Da bi pa kdo drug ukazoval pri hiši, tega si ni želel nikakor. Še manj pa bi bila po njegovem vkusu taka Lenkina možitev, v kateri bi ji moral odšteti sam kaj dote, zato pa na to še mislil ni. Tiščin je bil namreč pogostoma v silnih denarnih zadregah že pri manjših stvareh — a to je bilo znano samo njemu —, kako bi bil neki dal Lenki doto? Premišljal je in si ubijal glavo, kje bi se kaj pridobilo, da bi ga upniki ne pestili. Sode je pridno zalival z vodo, pijancu je rajši zaračunal polič več kakor manj, vendar denarja je potreboval še vedno.

Nič čudnega ni bilo, če ni imel denarja. Sam je najrajši sedel pri gostih, da so mu napijali in da je zvedel kaj novega; kadar so bile

pa mize prazne, hodil je v klet pretakat vino. Dobrega vina kar ni mogel gledati; brž ga je zmešal s slabšim in potem še z „belim“, z „nedolžnim“. Lenka je pomivala, snažila, kuhala, včasih se malo dolgočasila; dnevi so minevali, Tiščinova dva pa nista storila na polju ničesar. Zato je Tiščin imel vedno hlapca in deklo; kadar je bilo pa več opravkov, najel je še ptuje delavce. No, pa to bi bil že zmagoval, saj drugi kmetje tudi niso mnogo na boljšem, če imajo mnogo posestva, doma pa kôpo malih otrok. Toda Tiščina so skelele še druge, skrivne rane, za katere še Lenka ni vedela: na Dolenjskem nekje je imel petsto na vinu, po očetu je bil prevzel star dolg, osemnajst sto —: to ni kar si bodi. Sedaj pa računaj človek božji: družina, davki, obresti, poprava, obleka . . . Kadar gre vse po sreči, kadar je dobra letina na polju in veliko ljudij v gostilni, tedaj je še nekaj, a nesreče pripravijo človeka na nič. To je dobro čutil Tiščin in na tihem ga je skrbelo.

To pomlad pa se mu je ponujala ob volitvah prilika, da si nekoliko opomore. Marsikak belič bi mu došel tu ali ondi, če bi županil v Dobovcu, to je preračunal že davno in lovil može, da bi glasovali zanj. Kadar je nosil brezplačno krščeno vino na mizo, dobili so res močje precěj napák na Resniku: prestar je, preveč se boji župnika in Pajka, včasih ukrene kako presamovoljno. „Prebrali si bomo, prebrali“, govorili so možje, „Tiščin je dober človek, ta bo naš župan.“

Toda nasprotna stranka se je tudi gibala. Sam Pajek je želel, naj ostane župan Resnik.

Tiščin mu ni bil kar nič po godu; zvedel je namreč — kdo vé, kje! — da berači zahajajo v njegovo gostilno in da kupuje Tiščin od njih, kar mu prinesó. Zato se ni mogel ogrevati za moža, ki je ravnal njemu popolnoma nasprotno: on si je prizadeval iztrebiti malopridne berače, ta pa jim je dajal potuho. Odkar so mu namreč berači zastrupili moko, preganjal jih je še bolj: zločincev sicer ni dobil, ker so njegovi ljudje mešali beraško moko in ker se je nabirala dolgo časa, vendar jako so se motili berači, misleč, da ga bodo ugnali. Če v občini slutijo, kakšna sapa veje od zgoraj, potem ni treba več mnogo prigovarjanja: tako se je godilo tudi v Dobovcu. Celó taki, katere je Tiščin napajal, izneverili so se mu sčasoma. Pajkova ali Resnikova stranka je namreč jela popraševati, kako je neki to, da po Dobovcu tolikrat neznani tatje pokradejo danes pri tej hiši, drugič pri drugi, samo Tiščin se nikoli ne pritožuje. Ljudje so jeli sklepati, da bi utegnili biti berači in Tiščin dobri prijatelji, nekateri so pripovedovali še hujše reči, in izid volitev v Dobovcu je bil tak, kakor že dolgo vrsto let zaporedoma: Resnik je bil župan.

Tiščin je bil jezen, sram ga je bilo in žal mu je bilo za vino, katero je po nepotrebnem iztočil. Da bi se utolažil, pil je tisto popoldne po volitvah jako veliko. In kakor pijan človek nikoli ne učini kaj posebno modrega, tako se je primerilo tudi njemu. Ko se je namreč gugal po merico vina za zadnjega pivca, vedel je le malo, kaj dela. Pipo je še odprl in natočil v steklenico vina, — če ga je ušlo nekaj na stran, kaj za to! — potem pa se je opotekal zopet v sobo, ne da bi bil zaprl pipo. Vino pa je teklo in teklo na tla.

Drugo jutro je prišel Tiščin nekoliko bolan po opravih v klet. Na mah se mu je zasvetilo v glavi, kakor že davno ne. Cel sod, največji sod vina, šele pred dobrim tednom nastavljen, pa mu izteče v jedni noči! Kdor je vaje za četrtinko bokala spravljati v žep po desetici, ta vé, kaj pomenja sod vina — razlit.

„Oh, pijača in pijanost pa moja glava!“ zastokal je Tiščin tako bolestno, da bi bil kmalu omečil mrtve sode. „In sedaj še sramota in škodoželjnost, če ljudje zvedó. Toda izdam se pa tudi ne. Saj se lahko tako napravi, da bo slišati lepše.“ Rekši, vzame s police sekirico, katero je imel vedno pripravljeno v kleti, da je ž njo nastavljal sode, prekolje sodu obroče, zasadi jo med dve dogi, da se je pokazala precč vidna špranja, vrže sekiro nazaj na polico, potem pa začne na vse grlo kričati:

„Lenka, Lenka, glej jo, ali čuješ! Večji sod mi je nocoj razgnalo, vse vino je izteklo!“

Na vpitje prihiti Lenka v klet in res verjame, da je sod počil. „Bog pomagaj! Ali se

ne dá nič rešiti? To je škoda!“ In tarnala je z očetom vred.

„Jaz tudi mislim, da je je, toda kar je, pa je. Predručati ne moreva.“ Potem pa je tišje nadaljeval: „Kar molčati bo treba in trpeti. Saj razven naju nihče ne vé, kaj me je zadelo — veš, ljudje bi mi še privoščili. Tega pa nečem, zato nikomur ne črni besedice o tem. Veš:“

„Jaz bom tiho, kakor zid“, obljubila mu je hči, „samo, če vas ni slišal Urban Krpa in stari Kokošar, ki je sedaj-le prišel na kozarček žganja.“

„Da bi ju zlomek! Kadar ni treba, sedi vedno kdo tu, kadar bi pa rad kaj pijače pregнал, pa ni nikogar blizu“, hudoval se je Tiščin ter žalostno gledal po tleh, napojenih z vinom. „E, naj se pes obesi“, obrnil se je nevoljno proti kletnim vratom, „vina ne bo nazaj v sod, naj reče kdo kaj, ali nič.“

Gori pa sta ga že nestrpno čakala Krpa in Kokošar.

„Kaj, vino ti je izteklo? Ali sem dobro slišal?“ izpraševal ga je Krpa.

„Te-te, šentej, to pa niso mačkine solze! Ali veliko?“ pozvedoval je tudi Kokošar.

„I, dosti, še preveč“, odvrnil je Tiščin ter šel potr iz sobe.

„Da bi ga imel jaz pol toliko, kar ga je šlo tu-le Tiščinu v nič, to bi si nekaterikrat žejo ugasil“, želel si je Kokošar.

„Ne bila bi slaba, oče“, zlagal se je ž njim Krpa ter zrl skozi okno na cesto, kjer je obstal voz.

„To je pa oné iz Kranja“, razlagal mu je Kokošar, ki se je bil tudi sklonil k oknu, „no kako mu že pravijo; i tisti tam pod mestom, tisti bogati, no, pomagaj mi ga izreči!“

„Po obrazu mi je znan, njegovega imena pa ne vem“, dejal je Krpa, ter se nekam zamislil.

„Kam se neki pelje?“ vedel bi bil rad Kokošar.

„Bog vé“, zazdehalo se je beraču, potem je pa pokazal na zid in modroval: „Dež bomo imeli v kratkem, le pogledjte, Kokošarjev, vse muhe so navzdol obrnjene.“

„Ne vem, ne vem“, ugovarjal mu je oni, „sinoči je še vse kazalo, da bo lepo. Saj si videl, da je nebo cvetlo; ne bo se še tako brž izprevrglo, ne!“

„Ali se pa bo, kaj veste! Okna se tudi poté, morda se pa le napravi dež“, trdil je Krpa trdovratno svojo. In Kokošarja je nekoliko ostrasil, zakaj hlastno je posrkal zadnje kaplje ter odšel. Sredi vasi pa je srečal soseda, vračajočega se s polja.

„Dobro jutro, Kokošarjev! Kaj je novega, saj vi vselej vse prvi zveste“, nagovoril ga je sosod.

„Novic pa vem zmerom polno, tisto je pa res, kar je po pravici govoriti“, pobahal se je Kokošar zadovoljno. „Sedaj-le pa zopet nekaj vem, kar ti bode čisto novo. Kaj meniš, kaj?“

„I, ne vem, uganiti si pa tudi ne upam.“

„Tiščinu je nocoj sod počil, in vse vino mu je izteklo!“

„Bežite, kam!“

„Resnica, ravnokar sem bil tam.“

„No, jaz sem pa gledal tudi sedaj-le njegovo pšenico tam poleg cerkovnice, pa ne bo namlatil semena. Neznansko mu jo je črv udelal, vse je izpodrito, klasje ne bo dopolnilo, prej se bo vse posušilo.“

„Ne vem, kje se letos jemlje ta žival, toliko je že davno ni bilo.“

„Pa ne dela kvare povsod jednako. No, kakor sem vam povedal, Tiščinovo pšenico je skoro do cela uničil. Moja se pa drži njegove, pa ni posebne škode.“

„Da ti razodenem, kar mislim“, pristopil je Kokošar bliže k sosedu, „meni se zdi, da je to posebna kazen božja. Tiščinova imovina nima teka, pa veš, zakaj ne? Zato, ker ni poštena. Berači kradejo, on pa kupuje od njih; to ni prav, zato se krivica maščuje.“

„Pravijo, da krivično blago nima blagoslova božjega“, kimal je sosed Kokošarju.

„Pravijo, pravijo, in ne motijo se. Le pomni: Jeden krivičen vinar sné deset pravičnih, to je že star pregovor in velja tudi tukaj.“

„I, pa je res čudno, no, naj reče kdo, kar hoče, da se tako čudno nameri.“

„Nič čudno: prst božji, le to imej vedno pred očmi.“

Potem pa sta se razšla ter širila najnovejšo dobovško novico. Poslušalci so sodili podobno, kakor ta naša znanca. In kjer so jemali v misel izpodjedeno Tiščinovo pšenico, pripominjali so še radi, da je Tiščin več kakor pol kraja cerkvenega sveta odóral, zato ga pa Bog tepe.

Urban Krpa pa je tačas sam sedel pri Tiščinu za mizo in vlekel na ušesa, kaj se neki menita Tiščin in oni bogatin iz Kranja, zakaj ta ni bil namenjen nikamor drugam, kakor k Tiščinu. Ker sta se s krčmarjem zaprla v čum-nato, ni mogel Krpa veliko slišati. Toda proti koncu je bilo govorjenje precèj trdo, in Urbanu se je zdelo, da se pókata zaradi nekega dolga. Tiščin je prosil, naj potrpi, da sedaj nima, oni pa je pretil s tožbo. Nazadnje sta se vendar pobotala, kakor je bilo videti, zakaj Tiščin je naročil Lenki, naj prinese polič najboljšega in pošten prigrizek.

„Bog vé, koliko ima pri njem!“ ugibal je berač sam pri sebi, ko je videl razpaljeni obraz Tiščinov. In ko je pozneje krčmar spremljal

Kranjčana na voz, priklanjal se mu je tako ponižno, da je Krpa tako-le sodil:

„Ta le bi ga lahko spravil na boben! Ej, Tiščin ni vsak dan tako krotek. No, je že prav, da sem bil danes tukaj, vsaj vem, pri čem da smo.“

Potem je pa šel z malho po vasi, pogledal nazaj k Tiščinu, na stran k Resniku in se zasmešnil. A takoj nato je zopet resno potrkal na župnikova vrata.

VII.

Kdo zlod'ja ti povedal,
Da vse ti veš tako?

Narodna.

Dobršen čas po Tiščinovi nesreči sta se sešla v njegovi krčmi berača Florijan Stopca in Urban Krpa. Bilo je sobotnega popoldneva, zato je bilo tudi nekaj Dobovčanov zbranih pri Tiščinu. Berača sta sedela pri mizi za durmi ter imela svoje pogovore.

„Slabo si mi pomagal“, pritoževal se je Florijan, „veš, Urban, prav slabo. Metka je sedaj na Lužah, zame pa se zmeni toliko kakor poprej.“

„I, saj sem ti samo toliko obljubil“, režal se mu je Krpa poredno, „da jo spravim od Resnika, Štefanu izpred očíj; kaj je meni zato, če se niso uresničile tvoje želje. Jaz sem izpolnil svojo besedo, Štefana se ti ni več bati.“

„No, sedaj se pa še norčuj!“ pogledal je mlajši berač starejšega ne posebno prijazno. „Betežnikova še vedno tako nori za Štefanom kakor poprej, in on je tudi ni pozabil. O veliki noči sta si menjala pirihe in se tako pogovarjala o zvestobi, da sem se težko premagoval. Veš, tam pri ovinku za tistim hrastom sem čakal Metke, ker sem vedel, kdaj se vrne na Luže, pa prideta s Štefanom. Tako me je pograbilo, da bi ga bil najrajši zdrobil; kriv si pa vsega tega jedino ti! Ali mi nisi takrat obljubil, da bo moja, če grem s teboj in ti pomagam?“

„Florijan, Florijan, vidi se, da si mlad in prav zaletel. Z glavo ne moreš skoz zid, zato pa le mirno počakaj: Štefanova ne bo, glavo zastavim, da ne! Nič ne dé, če še misli na Betežnikovo: tu je moja roka, da se bo v štirinajstih dneh ženil pri Tiščinovi Lenki.“ Tako je miril Krpa svojega tovariša. Seveda sta se menila vse le šepetaje, zakaj vse ni za vsakogar.

„Vse izdam, da veš, če tudi sebi samemu škodujem“, grozil se je Florijan, „ako ne boš mož beseda.“

„Le za štirinajst dni pridi, tedaj me boš pa drugače hvalil. Štefan bode ženin, če pa ne — no, tebi gotovo ne bo več v zelje hodil.“ To je govoril Urban Krpa tako samozavestno, da je popolnoma utolažil Florijana.

„Bodi vendar mož-beseda in stôri kaj pametnega“, dejal je Stopca, prijazno proseč tovariša; „no, pa saj vem, da me pustiš na cedilu.“

„Le brez skrbi! Za kogar jaz delam, temu se ni bati. A kogar preganjam, ne uide mi tudi ne tako zlahka. Le pripravi se, čul boš novice.“

„Da bi bilo le za-me kaj prida“, zastokal je Florijan leno, potem pa vstal in odšel. Urbanu se pa še ni nikamor mudilo.

„Lenka“, klical je, „napolni mi ga še jadenpot, pa pošteno nameri, veš.“ Reki ji je molil prazno steklenico.

„No, vidiš, da sem ti dobro natočila, ne kapljica ne gré več noter“, govorila mu je brž potem Lenka, postavljajoč pijačo pred berača.

„O, danes nič ne rečem, samo včasih pozabiš, kaj se spodobi“, hvalil jo je le-ta zadovoljen. „Veš, kaj“, namežiknil ji je nato skrivnostno, „le meni dobro strezi in kmalu boš nevesta. Takega ženina ti pripravim, ki ti je prav na srce prirastel, pa kako hitro! Kaj ne, na tvoji svatovščini ga bomo pa pili in polivali, kolikor ga bomo le pozeleli.“

Toda skoro naletel jo je Krpa s temi besedami. Lenka se je skrbno ozrla proti nasprotni mizi, kjer so sedeli možaki, glasno se pomenkujoč; bala se je, da ne bi bil kdo poslušal, kaj ji je pripovedoval Urban. Zato ga je osorno zavrnila, naj se ne vtika v stvari, katere so njemu deveta skrb. Menila je namreč, da jo berač pika, ker mu je bilo dobro znano, da sta si Lenkin in Štefanov oče po zadnjih volitvah nasprotnika. Štefan je sicer semtertje še prišel k Tiščinu, toda do Lenke je bil tako mrzel in resen, da ji je zopet podiral upanje, katero je gojila po Metkinem odhodu iz Dobovca.

„Deveta skrb, seveda!“ upre se ji Krpa skoro razžaljen. „Jutri boš povedala, če je meni to deveta skrb. Le očetu povej, da jim imam razodeti nekaj važnega.“

„Kar meni razodeni, če je vredno besede“, silila ga je Lenka še prijazneje, zakaj radovednosti na ljubo človek včasih rad presliši katero.

„Ne, sedaj pa prav nalašč ne tebi, zato ker mi ne zaupaš“, nagajal ji je berač. „Samo to vedi, da bom govoril posebno o tebi — ej, le bodi radovedna, le, prav ti je.“

„Ali me boš res dražil?“ pretila mu je Lenka, upajoč, da pregovori in omeči berača. „Ali se ne bojiš mojega maščevanja pri slabi meri?“

„Nič, prav nič, da veš! Tisto pa ne: kar je pošteno, mora biti pošteno. Kadar plačam, plačam toliko, kolikor je vredno, drugače pa ne kupim. Ne boš me! No, pa saj se ni bati. Še sama ne veš, kako hitro te bo minulo. Kakor sem ti rekel, očetu naroči, da bi rad na samem govoril ž njimi.“

„Ej, kakšna prevzetnost ga je danes!“ dejala je Lenka na videz huda ter se zasukala proti durim. „Kakor hočeš!“

Ne dolgo potem pa stopi v sobo Tiščin. Pozdravi goste, potem nagovori Urbana Krpo:

„I, kod se pa potikaš? Pol večnosti te že nisem videl; prav menil sem že, da si umrl.“

„Na-ká, tisto pa še ne“, oponese mu hitro nagovorjenec. „Hodil sem pa samo po poštenih potih: v nedeljo je bil na Šmarni gori shod, v ponedeljek je bilo pa še tudi toliko maš gori, da nikoli tega. Le pomisli, človek božji, trinajst gospodov je prišlo.“

„Trinajst?“ poprime nekdo izmed pivcev nasprotnne mize, kjer so sedaj utihnili, ko sta jela govoriti Tiščin in Krpa, „ali si jih štel?“

„Štel, štel; kako bi pa drugače vedel, koliko jih je bilo? Meniš-li, da nisem imel časa? Saj sem bil ob pol šestih že v cerkvi“, trdi Krpa stanovitno svojo.

„I, to je bilo pa dovolj maš“, méni Tiščin.

„Dovolj, dovolj! Še svoj živ dan nisem bil pri osmih mašah, v ponedeljek sem bil pa“, lagal se je nato berač.

„Potemtakem si bil pa vse dopoldne v cerkvi“, pozveduje neki neverjetnež.

„Malo dolga je že bila, no, ne rečem, da ne, pa sem že prebil. I, ko je bila osem proč, odrinil sem že od cerkve“, izmišljeval si je zopet Urban Krpa kar sproti.

„Potrpi nekoliko, da se beseda ohladi in unese“, ustavi ga zopet oni, ki se je bil poprej izpodtikal zaradi besedice „trinajst“; še to povej, ali si bil pri več mašah najedenkrat, ali pri vsaki posebej?“

„Pri vsaki posebej, kako pa drugače!“

„Sedaj te pa imam! O, ti ptiček lažnivi in navihani! Kaj meniš, da smo tako preprosti, kakor se tebi zdi? Vsake laži pa res ne verjamemo, jelite možje, da ne? Le računite! Od pol šestih do osmih sta dobri dve uri, no, recimo: dve uri in pol. V tem času pa naj bi bil Urban pri osmih mašah.“

Glasen smeh je sledil njegovemu jasnemu računu, toda Krpe to ni zbegalo.

„Kaj misliš, da sem do pol šestih spal?“ izvijal se je z novo lažjo. „Če nisem bil pred petémi v cerkvi, pa tudi nič nečem.“

„Ali pa so bili morda sami urni gospodje, da maša ni trajala več kakor dobro četrť ure“, pomagal mu je Tiščin s svojo bistrumnostjo iz zadrege.

„Jaz sem bil ves v molitev zátopljen, kaj morem zato, če sem se zarekel za pol besede! Pri osmih mašah sem pa bil, če se vsi na glavo postavite.“

Možem se je zdelo prijetno, da je Urban v zadregi, in norčevali so se še precéj časa iz

njega. Dokazovali so mu, da prav gotovo ni bil pri tolikih mašah, toda Krpa je bil trdovraten in tudi ni odjenjal. Ko so mu pa pobili vse trditve sklicujoč se na njegove prejšnje besede, dokler še ni vedel, da bodo tako natančno preresetavali vsako najmanjšo besedico, ni se mogel drugače izrezati, kakor z jezo.

„Tristo medvedov, da bi mi presukavali že prav vsako, tega pa tudi nečem. Pri osmih mašah sem bil, tako sem rekel: kdor ne verjame, naj gré sam na Šmarno goro vprašat. Gori mu bodo že povedali. Kaj bi se! Da bi mene —“ Kakor da bi se mu godila vnebovpijoča krivica, tako jeznega se je delal in šel iz sobe.

„Ko bi mu kdo verjel, klobasal in kvasil bi, dokler bi ga hotel poslušati“, menili so možje ter se zadovoljno smejali, ker so Krpo ugnali v kozji rog. Tiščin pa je stopil za njim in ga povabil v drugi konec.

„Kaj si mi že hotel reči, Lenka je nekaj pravila“, začel je ter zvedavo opazoval berača.

„Tako sem jo zagazil, da sem čisto pozabil, kaj sem ti namenil pojasniti. Takoj se prepričaj, imenitna reč je. Jezi me pa vendar, da mi ne verjamejo! Če bi bil poprej le majhno premislil in bolje zastavil, pa bi jo bil izpeljal. Pa saj nič ne dé! To ni nič hudega.“

„Ne vem, kje je Lenka“, dejal je Tiščin, ki je bil vrata za seboj že zaprl, pa jih vnovič odprl in le nekoliko priprl, da bi bolje čul, če bi gostje kaj potrebovali, „pa saj se nikamor ne sliši, kar govori!“

„Samo dobro ti želim“, pričel je Krpa, „zato sem pa prišel k tebi. Veš — saj mi ne boš zameril, kaj? — veš, meni se nekaj sanja, da ti potrebuješ denarja. I, ljuba duša, komu pa preostaja? Vidiš, jaz pa vem za pot, kako prideš do njega.“

„Kako, kako?“ vleče krčmar vedno pazljivo na uho ter požira beračeve besede.

„Tako lahko, kakor le kaj“, razlaga berač nadalje. Tisto te poznam, da nerad izročaš gospodarstvo v tuje roke, toda jedenkrat pa bo le treba. Ali ni res? Kaj se boš ukvarjal? No, če bi pa le hotel še gospodariti, saj se bo dalo tudi to narediti, če ne tako, pa tako. Vendar to je čisto postranska stvar, kar sem ti doslej namignil. Glavno je to-le: Resnik in Pajek sta te sedaj potlačila in se veselita svoje zmage. Kaj pa, če bi se stvar presukala? Če le hočeš, pa jima napredeš tako, da se je ne nadejata. Poglej! Resnikov Štefan bi bil moral letos na vojaški nabor. Ali je šel? Tako kakor jaz! Potrjen bi bil, ker je tak hrust, zato se je pa stari bal in ga skoro gotovo izpustil na tisti pōli, kjer so drugi. Ali sta pa s Pajkom kakó pomečkala. Beži, beži: petak ali desetak mu je stisnil, pa majhno več mu na mizo nanesel,

kadar je prišel semkaj —, pa je šlo gladko! Vidiš, tako delajo, in mislijo, da jim ne pride nihče na sled. Jaz sem pa jezen na oba in si zato rad kaj zapomnim: sedaj ju imam v kleščah. Toda kaj bi se maščeval iz zgolj hudobije, ko hkrati tebi lahko koristim! Tebi sta škodovala, ti ju daj! Pa še tebi tako-le pravim: nikar ne obešaj tega na veliki zvon, ampak Štefana in pozneje starega primi, da omožiš Lenko. Pri doti, ali kakor se bode te zmenili, kratko — denar se bo dobil desetkrat lože, kakor bi se drugače. Štefan se bo pa tudi bal puške in še sam bo naganjal starega, naj se pogodi s teboj. Vidiš, prijatelj, to je prilika zate!“

„Hm, hm, i-è“, kimal je Tiščin zamišljeno, „tu je pa nekaj preišljevanja treba. To pa ni kar si bodi! Kako da vendar ti vse veš?“

„Jaz ne bi vedel!“ zamahnil je Urban Krpa z roko po strani, kot da bi se to samo ob sebi razumelo, da so mu znane tajnosti. „Pa kaj bi to izpraševal — rajši misli, kako denaren si lahko v kratkem času. Samo mene nikar ne pozabi tedaj!“

„Saj te ne bom, zanesi se na mojo besedo, Urban! Le počakaj, précej ga dobiš polič, če ga hočeš, za to novico. Sedaj jih bomo pa sukali in nasukali!“ Rekši je pritisnil kljuko, da je glasno zahreščala, in odprl prislonjena vrata. Kar tu ostani, čemu bi hodil med one, da bi se zopet kaj sporekli.“

Tačas pa se je tiho in hitro zmuzala Lenka iz obližja vrat, kjer je poslušala, kaj neki pripoveduje berač očetu. Neizrečeno se je razveselila Urbanove pripovedi. „Sedaj je pa moj; vojak ne bo, tega še misliti ni. Pa še vesel bo, da ga bom hotela; že vem, tako bomo napravili! Oče mu bodo kar z vojaščino pretili, jaz pa mu bom prigovarjala. Lepo in srečno se snide vse, da, da.“

Vsi so se veselili in vsi so se nadejali: Lenka ženina, Tiščin denarja, Krpa pa pijače in pohvale Florijanove. In še druga stvar je veselila vse, namreč maščevanje. „Dolgo sem iskal prilike, da bi jima pokazal, kaj sem jaz, sedaj bodeta pa videla in izkušala“, mislil je berač sam pri sebi in pil brezplačno pijačo. „Pa še Pajka lahko kaj doleti — temu bi še najbolj voščil! Škoda, če ne bo vedel, odkod mu je prišlo. Presneto se je čudno zapletla štrana! Za jedno nit potegnem, pa se jih toliko napne!“

Urban Krpa se je za nekaj časa kar stalno naselil pri Tiščinu. Saj mu krčmar ni smel odreči prenočišča, ker si je bil pridobil berač toliko zaslug zanj.

„Resnikova dva bi rad videl, kako bodeta pogledala“, hrepenel je Krpa.

„Sedaj bo pa konec njih mogočnosti“, govoril si je zadovoljno tudi Tiščin. „Kakor jima

bom godel, tako bodeta plesala, če ne, pa razodenem svetu vse.“

Tako so hudobno mislili škodeželjni sebič-neži, toda ravnali so prikrito in na videz še dokaj čedno. Lenka je prevzela tudi važno ulogo: povedati je morala namreč Štefanu novico, katera bi ga lahko vtaknila v vojaško suknjo. To svojo nalogo je zvršila prav spretno. Ko si je nekoč prišel gasit žejo, ukrenila je kmalu tako, da sta bila brez prič.

„Oh, Štefan“, začela je sočutno, „ti še menda ne veš, kaj ti grozi. To je dobro, da ti sedaj vsaj lahko povem.“

Malo osupel jo pogleda Resnikov in vpraša: „Pa ne, da bi se bili zmenili kaki pijanci ter me menijo preteptsti, kaj? Ha, ha, naj le poskusijo!“

„Saj ti verjamem, da se nikogar ne bojiš. Toda nekaj drugega, hujšega je. Tako sitno mi je, pa ti moram povedati, kdo vé, kaj bi si drugače mislil o meni. Veš, vsega je kriva tista čudna misel našega očeta, ko so menili, da bi se dali voliti za župana. Ker pa niso župan, zato vašega očeta kar ne morejo; vedno pretijo, da vam bodo jedno naredili. Sedaj so pa nekje zvedeli, da ti nisi bil pri vojaškem naboru, dasi si že v vojaških letih, in dolže tvojega očeta goljufije. Tako težko mi dene, da so taki, pa ne morem pomagati, saj sem jih že večkrat pogovarjala. Da bi le ne šli gosposki ovadit! Pomisli, vojska bo z Lahom, Bog ne prizadeni, da bi te vzeli! Nikoli več se ne bi vrnil.“

„Pri naboru res nisem bil, ne vem, zakaj ne“, odgovarjal ji je Štefan zamišljen; malo ga je pogrelo, češ, kaj, če bi jo bilo treba pomakniti proti Lahu! A brž se je ojunčil ter del: „Nič ne dé, če prav padem, saj me ni tako škoda.“

„Zakaj bi te ne bilo škoda?“ pokarala ga je Lenka. „Vsakega človeka je škoda, tebe bi bilo pa še posebno, pa praviš, da te ni škoda. Le čakaj, še jedenkrat bom poskusila pri očetu, če kaj opravi.“

„Zame se nikar ne trudi! Reci rajši očetu, naj govore z mojim očetom. Morda je kaka pomota ali kaj drugega. Če so že namenjeni iti tožit, prepričajo naj se poprej natančno, ali so res moj oče kaj zakrivili, drugače ne bo drugega, kakor pota in stroški, nazadnje bodo pa še bolj jezni.“

„Name nikar ne bodi hud, Štefan“, prosila je Lenka; „če bi jaz ukazovala pri nas, velela bi: nikar se ne vtikajte v ptuje stvari.“

„Le mirna bodi in nikar se ne boj, saj se še jaz ne“, bodril jo je Štefan, potem pa odšel domov oznanjat važno novico in izpraševat, kaj in kako.

„Glej ga nevoščljivca, v žlici vode bi me rad utopil!“ togotil se je začetkoma Resnik malo nevoljen, da mu očita Tiščin tak pregrešek. Pozneje pa se mu je polegla prva jezica in jelo ga je nekoliko skrbeti, zlasti zaradi tarnanja žene.

„O, Bog pomagaj in sveta mamka božja“, vzdihovala je in šlo ji je že na jok, „kaj, če te vzamejo in pošljejo v vojsko.“

„Ne bojte se, ne; saj še ni tako hudo“, tolažil je Štefan mater.

Res se je dala potolažiti mati in se urno obrnila na veselo stran.

„E, glavar te pozna in rad ima, pa ti je to naredil, saj ne bo nič hudega. Nemara je rekel kje kako besedico, pa so zatisnili jedno oko, saj jih dobé, kolikor jih hočejo!“ govorila je Resnikovka in se osrčevala.

„Pa bi mi bil vsaj kaj omenil“, pomišljal je župan. „Morda so tvoje ime prezrli, ali kali. No, kaj si bom zato belil glavo! Kakor drugih, tako sem oddal tudi tvoje ime glavarstvu. Če nimam dolžnosti letati po hišah in izpraševati vsakega posebej, ali je bil na naboru, ali ne, menda tudi nisem odgovoren, da te niso poklicali. To je njihova dolžnost, ne moja.“

„Če pa Tiščin toži, ali bo kaj opravil?“ zbala se je zopet Resnikovka.

„Tisto se sedaj še ne dá določiti“, modroval je Resnik. „Toliko se bo Tiščin že opekeli, da meni ne bo škodoval. Štefanu bi se na vse zadnje lahko kaj primerilo, toda menim, da moja beseda pri Pajku ne bo zastoj.“

Tako so v strahu, dvomu in ugibanju pričakovali Resnikovi poziva od gosposke. Toda nič ni prišlo, pač pa se je oglasil Tiščin sam. In nič hud ni bil, ampak prijazen in ponižen, kakor ni bil z lepa kdaj.

„Dober dan“, pozdravil je Resnika in ženo, ki sta bila sama v sobi, „sitno pot imam k vam, pa ni drugače, vse je treba poskusiti. Denarja prav potrebujem, denarja: ali bi mi kaj posodil, Resnik?“

Županu se je brž zazdelo, kam meri Tiščin, da bo namreč jel pretiti z ovadbo Štefanovo, če bi mu odrekel posojilo, vendar ni obljubil ničesar, zakaj ni se mu zdelo varno dajati Tiščinu denar na posodo, preveč negotovo je bilo. „Kaj boš pa potreboval?“ govoril je Resnik že tako, da ni veliko obetalo; „veš, kar sem imel na strani, potaknil in porazposodil sem že davno. Ali bi rad veliko?“

„Dva tisoč — oni iz Kranja zahteva, da mu vrnem. Pravi, da bo tukaj prodal in se preselil v Gradec“, pripovedoval je krčmar že s trjim glasom. Resnikovka je že na skrivnem

migala možu, toda ta je ni hotel razumeti ter je naravnost odbil Tiščinovo prošnjo:

„I—, dva tisoč, kje naj pa vzamem toliko denarja?“

Notranjščina starološke župne cerkve. (Fot. Fr. L.)

„Kaj pa je to pri vaši hiši?“ začudil se je Tiščin ter jezno pogledal po sobi. „Dobro vem, da imaš, Resnik.“

„Tega ravno ne rečem, da ne bi imel, toda v rokah ne. Nekaj imam tu, nekaj tam, vidiš, razmetano je vse.“

„Saj bi se tudi tako lahko pobotala, ti Resnik, če bi mi le hotel pomagati“, loteval se je sedaj Tiščin druge točke svojega poslanstva. Najrajši bi bil namreč še vedno sam gospodaril, zato je poskusil, ne bi li dobil posojila. Ker se mu to ni poneslo, predlagal je Štefanov in Lenkin zakon.

„Ne vem, ne vem, kako bo s to stvarjo. Štefana potrebujem doma. Pozneje morda —. Potem pa s Štefanom še nisem nič govoril o tem“, izvijal se je Resnik zopet.

„Glej, lahko bi mi storil dobro, pa mi nečeš“, porastel je pri tej priči Tiščin. „Sam sebi in Štefanu nakopavaš nesrečo. Jaz pojdem naznanit, zakaj ni dobil listka za nabor.“

„Tega ne stôri, saj veš, da ga lahko v vojsko vzamejo“, prosila je Resnikovka. „Saj se bo morda še vse popravilo; meni je Lenka všeč, prav nič bi se je ne branila k hiši.“

Ko je Tiščin opazil, da se bojé njegovih groženj, govoril je še prevzetneje: „Lahko ga v vojsko vzamejo — mene pa lahko na boben denejo: če vam ni nič za mojo stisko, meni za vašo tudi ni nič.“ Potem pa se je zasukal na pëti in kar domov dirjal, češ, še iskali me bodo in hodili za menoj, še premalo jih bo.

VIII.

Dobro jutro, gospod kaplan,
Eno lepo prošnjo do vas imam.
Narodna.

„Štefan, še danes moraš iti k Tiščinu“, govorila je Resnikovka po krčmarjevem odhodu pri domačem posvetovanju, „jutri bo skoro gotovo že letel v Kranj, potem je pa vse zamujeno.“

„Jaz že ne pojdem“, uprl se ji je Štefan tako odločno, kakor menda še nikoli.

„Slušaj no, ne boš se kesal. Kaj, če te v vojski ubijejo?“

„Ubit bom.“

„Oh, kakšen si vendar! Pomisli: ali ni boljše, da vzameš Lenko, kakor da bi te nikdar več domov ne bilo? Kaj ne, stari, naj gré; ko ni drugače, naj se pa priženi k Tiščinu.“

„Ženiti se mu pa res ni treba. Saj vidiš, da Tiščinu ni za nič drugega kakor za denar. Meni je pa za dobro ime, čeprav za to kaj prebijem.“ Tako je odsvetoval Resnik, a jako malo ustregel svoji ženi.

„Ti si pravi oče! Toliko ti je za sina kakor za —.“ Dalje pa ni mogla govoriti Resnikovka. Milo se ji je storilo, ker bo najbrž izgubila Štefana, in jezilo jo je, ker ni obveljala njena, kakor po navadi.

„Kako ste čudni, mati“, tolažil jo je Štefan, „ker jokate! Sedaj je prišel Tiščin in zahteva

denarjev, da bi molčal. Drugič pa lahko pride kdo drug, in tako ne bode nikoli konca. Če pa gosposka stvar uravna, potem smo pa za vedno brez skrbi.“

Ta razlog je res nekaj utešil Resnikovko, toda ne popolnoma. „Pa te bodo vzeli“, vzdihnila je.

„Koliko jih je bilo že v vojski, pa so še danes na svetu. Poglej, mož tvoje sestre je dobil celó svetinjo“, pripomnil je Resnik.

„Ta jo je že dobil, ta“, ugovarjala mu je žena. „Kakšno je pa prinesel Betežnik? Bergljo! Vama ni prav nič dopovedati.“

O volku govôri, pa pride! Betežnik, ki ga že ni bilo pri županovih, kar je Metka tam služila, priropotal je nenavadno hitro v sobo.

„Dober dan!“ voščil je, potem pa nadaljeval: „Resnik, če utegneš, stopi no sedaj-le malo k meni! Kokošarja in Petelina sem že poklical, veš, tisti berač — Stokavec Blaž bo skoro da umrl, pa pravi, da bi rad nekaj povedal, kar bi vi možje potrdili. Pa takoj bi rad, da greš.“

„Précej; kaj neki pové Blaž?“ izpregovoril je Resnik nehoté in odšel z Betežnikom.

„Ali je že dolgo bolan?“ izpraševal je župan med potjo.

„O, ne! I, odkdaj je pri meni? Tri dni bo drevi. Ej, star je že, star, pa ves nadušljiv, kar stisnilo ga bo“, razkladal je Betežnik.

„Pa, kako da je šel k tebi, ki si sam siromak?“ pozvedoval je župan dalje.

„Meni se je samemu čudno zdelo, saj nikoli ne potrka berač na moja vrata; ker me je pa prosil, nisem mu odrekel, prostora je že za silo. No, pa prvi večer ni bil tako slab, vsaj meni se ni zdel; drugo jutro pa kar nikamor ni mogel. Zaradi njega se ves čas nisem ganil od doma; i, kaj pa hočem, samega ne smem pustiti.“

„Pa je res čudno, da se je pri tebi oglasil.“

Prišla sta v Betežnikovo kočó, kjer je ležal bolnik Blaž Stokavec, in kjer sta že čakala Kokošar in Petelin. Bilo je sicer beraško stanovanje in bil je berač bolnik, toda ni se bilo, da bi dejal, pritoževati zarad nesnage in zane-marjenosti. Težko da bi bil ležal Blaž kje drugje v tako prijazni sobici, kakor pri Betežniku, saj drugače prenočujejo berači ponajveč v svislih.

„Blažu bodo pa kmalu luč držali“, dejal je Resnik sam pri sebi, prestopivši sobni prag in ugledavši bolnika, „tako je upál in pa oči so tako nekam steklene.“ Glasno pa je vprašal: „No, kaj boš povedal, Blaž?“

Bolnik je vzdihnil, potem pa začel:

„Niso mi dali zastonj priimka Stokavec, zakaj res sem vedno tožil, dasi mi ni bilo nikoli kaj posebno hudega. Sčasoma sem prihranil marsikak krajcar, toda zato nisem manj prosil,

ampak še bolj hrepenel po denarju.“ Tu ga je posilil hud kašelj, možje pa so se spogledovali, češ, čemu je neki ta uvod. Ko se je odkašljal, nadaljeval je tako-le:

„Za denar sem se trudil, kjer in kakor sem vedel in znal. Največ sem si ga pač prihranil, ker sem prodajal naprošene reči. No, pa to me ne peče. Ali, da sem se dal pogovoriti Urbanu Krpi in da sem stražil, ko je zakopal pod Resnikov prag kosti, to me vznemirja noč in dan. Nekaj drobiža mi je vrzel za to uslugo, toda koliko bi mu bil jaz že ne enkrat rad vrnil, da bi takrat ne bil priča! Sam ne verujem vražam, in zdelo se mi je, da ne bo nič hudega, čeprav zagrebe tiste kosti. Pa se je že tako namerilo, da je bila bolezen tako huda, kakor ne z lepa. Zakaj je pa Krpa vse zvrnil na Betežnika, tega res ne vem; meni tega še v misel ni vzel.“ Kakor že med govorom, tako ga je zopet sedaj nagnal kašelj.

„Jaz se nisem zmenil za kosti, ali ona...“, pripovedoval je tačas Resnik Betežniku. „Jaz te nisem dolžil ničesar, toda ker ni bilo miru, moral sem dovoliti, naj odpusti tvojo Metko.“

„Tè-tè šmentaj“, kimal je Kokošar veselo Petelinu, „sedaj se je pa zjasnilo. To bodo ljudje zijali, ko zvedó!“

„Ti, Resnik, tistega zoprnega Krpo bodo sedaj menda zaprli, ali ne?“ popraševal je Petelin. „Stavim glavo, ali kolikor kdo hoče, da potem ne bo toliko tatvin po naši vasi, kakor jih je bilo doslej.“

„Zato vas pa prosim“, oglašil se je vnovič bolnik ter moral dvakrat začeti, predno so utihnili možje, „zato vas pa prosim, razglasite, da Resniku ni bilo narejeno, ker je Krpa zakopal kosti že v najhujši bolezni. Povejte povsod, da je Betežnik čisto nedolžen in da mu vsakdo dela krivico, kdor ga dolži tega, kar je raznesel Krpa.“

„Dobro ime ti je že povrnjeno, Betežnik“, nagovoril je Kokošar gospodarja v koči; „kar je bilo pa drugega nadležnega zaradi tega, pa pozabi, kaj ne, Resnik?“

„Metka naj pride k nam, kadar le hoče; moja hiša ji je odprta kakor nekda“, popravljaj je župan svojega predgovornika. „Kar ji je pa ona žalega rekla, popravila bo tudi rada, saj ji bo strašno hudo, ko bo čula, da jo je Krpa tako grdo opeharil.“

„Potem pa še nekaj, možje“, pričel je Stokavec. „Tukaj-le Betežniku delam nadlego, ki je sam večji siromak, kakor jaz: zato mu moram nekoliko povrniti. Tam-le v telovniku imam zašitih nekaj bankovcev; Betežnikova hči naj jih ima za doto, vi možje ste pa priče, da ne bo kdaj kdo govoril in pravil, češ, beračeva hči je, pa ima toliko dote. Betežnik, daj sem telovnik!“

Betežnik je to storil, in sedaj so videli možje, kako spravljajo nekateri berači svoj denar. Pod podlogo tako zamazanega in raztrganega telovnika, da bi ga človek zastoj ne hotel, imel je v usnje zašit svoj denar. Kokošar, ki je pomagal Stokavcu pri paranju, ni se mogel načuditi, ko je zagledal raznih bankovcev v vrednosti nad dvesto goldinarjev.

„Preklicano, Blaž, ti si bil pa denaren!“ izpregovoril je naposled ter pogledal okrog sebe, češ, ali nisem govoril resnice?

„Resnik, preštej, vi pa poslušajte!“ veleval je Stokavec, „potem si pa zapomnite, in stvar je v kraju. Sedaj bi pa rad gospoda“, rekel je nato ter še enkrat pogledal svoj denar. Potem pa je zamižal in umolknil. Čudno! Vse svoje življenje se je péhal in ubijal, da bi nakopičil večji kup, na zadnje se je pa tako lahko ločil od njega. Brez dvoma je živo slutil, da mu smrt že kleplje koso, in da je najpametneje, če denar dobro porabi, dokler še utegne.

Dva dni kasneje pa je zapel mrtvaški zvonec rajnemu Blažu Stokavcu. Ves Dobovec je že dobro vedel, kaj je odkril pred svojo smrtjo berač. Joj, joj, to je bilo potrebnih in nepotrebnih besedij! Da ni Stokavec možem izrečno naročil, naj razglasé njegovo izpoved, izgubili bi bili te dni lastnost, s katero se sicer možje tako radi ponašajo, namreč, da znajo molčati in hraniti skrivnosti. Toda poslednjo voljo je treba vestno izvršiti!

„Že prej je tako prevzetno vihala nos, kakor bi bila kdo vé kaj“, srdila se je Metkina sovražnica v družbi dobovških žená, „sedaj je pa kar ugnati ne bo, te — Betežnikove!“

„Saj bo naš komaj toliko dal Jerici, kolikor bo imela Betežnikova, pa je polzemljak“, mislila si je druga ter rajša molčala.

„Resnikovka je pa tako verovala Krpi kakor evangeliju“, posmehovala se je tretja. „Sama ne vem, koliko mu je dala, ker je odnaredil.“

„Tako je lahko odnarejati“, pritrdile so ji tovarišice ter govorile še natančneje o zadnjih dogodkih: zakaj pri takih stvareh treba gotovosti, čemu bi ugibal in ugibal, ko se pa lahko vse dožene in pozve! Kmalu pa je udarila v Dobovec še druga novica: Tiščin toži Resnika, ker je utajil Štefana, da ni šel na vojaški nabor. Resnika bodo odstavili od županstva in zaprli, Štefana pa vtaknili v vojake. To je dalo šele gradiva pomenkom, zabavljicam in natolcevanju!

„Svojega skrivati, naše pa naznanjati — tako je lahko županiti!“ hudoval se je kmet, kateremu so bili pomladi potrdili sina.

„Saj sem dejal pri volitvah, da volimo Tiščina, pa ste se vsi tako bali: sedaj pa vidite“, odgovarjal mu je pristaš Tiščinov.

„I, kaj misliš, da bo zmagal Tiščin?“

„Kdo pa? Ali ni očitno, da je županov sin ravno toliko kakor so naši?“

„Jaz pa pravim, da bo Tiščin še plačeval in pa nekaj potov bo imel zastonj. Resnik je zmeraj prvi pri gosposki; le pomni, kaj ti pripovedujem.“

„Ne verjamem pa ne verjamem.“

„No, saj boš videl.“

Možaka sta bila oba modra in uganila sta vsak nekaj. Gosposka je namreč še jedenkrat poiskala tiste pole in našla, da se je sama zmotila. Resnikov Štefan je bil pošteno zapisan kakor vsi drugi. Toda uradnik, ki je pregledoval imenik vojaških novincev, zamenjal je ime Štefanovo in njegovega soseda, ki je bil umrl že v petem letu. Potem pa je z modrim svinčnikom prečrtal Štefana, in živ človek se ne bi menil zanj prej, kakor k večjemu naslednjo pomlad ob vojaškem naboru.

„Zakaj pa nas niste opomnili, da smo vašega sina prezrli?“ pokaral je glavar Pajek prijateljski Resnika v zasebnem pogovoru.

„Še na misel mi ni prišlo“, opravičeval se je le-ta. „Drugi mladeniči so se prišli k meni zglaševat, mojega pa seveda ni bilo, ker je vedno doma. Takrat sem ga zaznamoval kakor vse druge, in jih potem vam poslal, kakor sem jih prejel od gospoda župnika. Pozneje sem bil pa z drugim delom preobložen, po zimi v postelji: kaj morem, če Štefan ni dobil listka?“

„Tisti dan, ko so drugi vriskali po vasi, pa vendar ni mogoče, da bi ne bili vedeli, kaj to pomenja“, prijemal ga je zopet Pajek.

„Nič, kakor sem dejal, nič! Kaj ne: zjutraj zgodaj odidejo, da pridejo do osmih v Kranj, pa še takrat se zbirajo pri Tiščinu v krčmi; zvečer jo pa zopet zavijejo tje. Kako bi bil kaj slišal, ko je Tiščinova hiša že bolj na onem koncu vasi? — Sicer pa ni moja dolžnost, če bi prav vedel“, pristavil je ponižno.

„To so zakrivili moji uradniki, kajpada“, pritrdil mu je Pajek. Pri javni obravnavi pa je propal Tiščin, ker ni dokazal, da je župan storil kaj zoper zakone. Moral je torej povrniti stroške. Toda dasi je Resnik zmagal, dal bi bil rad ne vem kaj, da mu niso potrdili Štefana. A ni pomagalo nič: prišel je poživ, in ker je bil Štefan dovolj korenjaški, moral je priseči cesarju zvestobo.

„Vrag vzemi vso gosposko!“ kričal je nekaj dni po razsodbi Tiščin, ki ga je imel že precèj pod kapo. „Ali je to pravica? Sami so spoznali, da je Resnik sleparil, pa ga ne pripro! Zakaj so pa njegovega sina vzeli k vojakom, če jim nisem pravice povedal? In še plačevati moram! Vrag vzemi —“ Pa je udaril ob mizo, da so tisti trije pivci in pol, ali koliko jih je že bilo, kar gledali.

„Nič se ne jezi, Tiščin“, miril ga je jeden izmed njih, „saj je Resniku dovolj hudo, ker bo šel Štefan od doma: čemu bi bil še sam zaprt?“

„Ona je zmeraj vsa objokana“, pravil je drugi.

„Zakaj si ga pa vendar tožil prav za prav?“ poprašal bi ga bil tretji neznansko rad, pa si ni upal, ker je Tiščin vnovič začel divjati.

„Vi še ne veste, kaj mi je storil, ali kaj mi ni storil; i, vidite, to je, da mi ni storil! No, pa sedaj nič več ne pomaga, to je zlomek. Ih, ti vragova gosposka!“ Potem pa je odšel iz sobe.

„Tako je čuden“, izpregovoril je prvi pivec ter zamišljeno gledal proti vratom.

„Ne vem, ali je pijan, ali se mu blede“, ugal je tretji.

„Nič ni prijetno piti, če je krčmar tako nadležen: plačajmo in pojdemo! Za največjo potrebo ga že imamo, ha — ha.“ In zdehajoč je naštel drugi na mizo dolžno vsoto ter odšel.

„Na mizi imaš“, povedal je Lenki, ko je uprav v sobo stopila. Drugi možje so pa še nekoliko posedeli.

Lenka je jela pomivati steklenice. Toda mislila je menda na vse drugo bolj, kakor na svoje delo, zakaj nenadoma se ji je izmuznil kozarec iz rok ter se razbil na drobne kosce. A kaj ji je bilo za razbit kozarec! Njo so žalostile uničene nade, saj je bila prepričana, da je Štefan po zadnjem dogodku izgubljen.

„Oh, vendar no, kako sem nerodna!“ zdihtila je ter še pridejala: „in kako nesrečna!“

Tedaj pa plane v sobo njen oče, brez klobuka, golorok, na hrbtu pa je imel naloženo posteljno opravo.

„Glej jo, Lenka, hiti no, za Boga!“ sopihal je ter se plašno oziral. „Oni iz Kranja mi je vse prodal, poglej ga, sedaj-le naklada posteljo! Komaj sem mu ubranil, da mi je pustil rjuhe. Tako mi je vroče, Lenka, hiti no, ali ne čuješ v veži onega z Dolenjskega?“

„Za pet krvavih ran!“ vzkliknila je Lenka prestrašena, ko je čula očetove čudne besede in uzrla njegove zbegane oči, „kaj pa vam je? Čemu prenašate to s seboj? Spat pojdite, pa bo dobro.“ Menila je menda, da je pijan in zato tako zmešan.

„Kdo te bo čakal?“ bledel je Tiščin dalje; „jej, če me dobi, prodal me bo za tistih petsto goldinarjev!“ Po teh besedah pa je pobegnil skoz vrata in venkaj na vrt.

„Oče, slušajte no, in spat pojdite!“ klicala je Lenka za njim.

„Spat, ha ha!“ vpil je Tiščin bežeč pred njo. „Naj pa tebe prodá za petsto, mene ne bo ujel.“ In udrl jo je po vasi, kar so ga pete nesle.

„Oče je zblaznel“, ta misel je Lenko tako pretresla, da skoro ni vedela, ali misli še sama pravilno, ali ne.

„Moj Bog, saj si lahko kaj naredi“, zaskrbelo jo je. „Miha, Miha!“ klicala je hlapca.

„Kaj je?“ poprašal je ta zaspano.

„Teci brž za očetom, tukaj-le po cesti so šli, tam pri cerkvi jih dohitiš. Tako čudni so, kar domov jih priženi, če se bodo prav branili! Nič se ni treba bati zamere, kar name se sklicuj“, ukazovala mu je Lenka, ker sama ni mogla od doma.

„Ne vem, ali bo gospodar slušal hlapca ali ne“, migal je Miha neverno z glavo in rameni ter se jel leno prestopati.

„Hitro pojdi, no, ali slišiš, da se mudi!“ silila ga je Lenka. „Nekaj preveč so ga pili, samih ni nikamor puščati; le naglo hodi, Miha, no!“

„Hudirja vendar, kaj neki je?“ poprašal se je sedaj hlapec. Radovednost in Lenkino prigovarjanje sta ga naposled nekoliko oživili, da se je jel premikati, kakor se spodobi živim ljudem.

Toda kje je bil tedaj že Tiščin! Od doma je bežal izprva naravnost po cesti. Pred cerkvijo pa ga je kar na celem prijelo, da mora iti k izpovedi. Nemudoma jo je torej zavil v župnišče, vrgel svoj tovor pred vrata ter šel, ne potrčavši, v župnikovo stanovanje.

„Oh, gospod župnik!“ sopihal je plaho ter pokleknil na tla. „Brž me izpovejte! Ali vidite, da me že ima! Brž, brž, glejte, kako bi me rad oklenil, pa se vas boji!“

Župnik je bil uprav v pogovoru z Resnikom zastran novega učitelja. Kako sta ostrmela moža, videč Tiščinovo početje!

„Počakajte, kar v pričo Resnika vas ne bom izpovedoval“, govoril je župnik, ne vedoč, kaj je s Tiščinom. „Slišite, Resnik“, nagnil se je k županu, „kako se vam zdi? Zmešalo se mu je, kar na oči ga pogledajte! Kam ga bova dejala? Kar brez varstva ga ni varno izpuščati.“

„Oh, zakaj ste se odmaknili, sedaj me pa bo!“ kričal je Tiščin ter se ves tresel od strahu. „Brž, brž, izpoved! Jaz sem najel berače, da so šolo podirali. Dajte ga no, verigo mu vzemite, če ne me preveč moti! Potem: ukradeno blago sem kupoval od beračev — a — ha sedaj se pa že umika! — o Resniku in šoli in o vas sem lagal — na, sedaj ga pa več ni. Bog plati, ker ste ga odgnali! Drugič vam bom že plačal, kadar bom imel več časa, sedaj pa ne utegnem. Lenko mi bodo prodali za petsto goldinarjev —. Pojdita na dražbo, za šeststo jo bomo dobili, jaz sam jo bom gnal pa na

sedemsto. E, ne bodeta je: moja bo, moja!“ Glasno se krohotač je skočil skoz vrata, pobral svojo prtljago in se napotil domov. Miha je prav tačas pred cerkvijo izpraševal Kokošarja, ni-li videl njegovega gospodarja.

„Nič, nič. Stoprav s polja sem prišel; nič ga nisem videl, nič“, odgovarjal mu je, čudeč se, zakaj išče hlapec gospodarja.

„Lenka me je zagnala, naj grem ponj; sedaj ga pa ni nikjer. Kako naj ga privédem domov, če ga pa ni?“ jezil se je Miha ter se počasno oziral na vse strani.

„Kaj pa je tako nujnega, da mora brž domov?“

„I, ne mudi se mu nikamor. Samo v glavi ga ima menda nekaj preveč, zato se pa Lenka zanj boji.“

„E, e, če hujšega ni, potem pa nikar ne postopaj po vasi! Krčmar — pa bi ga ne znal nositi: ta bi bila lepa!“

Še sta se pogovarjala, kar pridere k njima Tiščin.

„Ali je še dražba?“ zvedel bi bil rad. „Jaz dam za Lenko sedemsto; Kokošar, pojdí za pričo! Sedemsto!“

„Kaj muhe loviš, ali kaj se ti mēde?“ pogledal ga je nagovorjenec od strani. „Kake razdira, da ni za nikamor!“

„Z menoj pojdita, povem vama, kaj sem sedaj naredil“, hitel je Tiščin ter jima pravil o vragu, katerega se je iznebil pri župniku.

„V čast sv. Katarini za pravi um in pamet — očenaš“, začel je moliti Kokošar, spoznavši, da je Tiščin blazen. Potem pa se je poslovil, dasi ga je krčmar pridrževal, ter šel širit naj-novejšo novost. Kmalu je bilo znano blizu in daleč, da je Tiščin na jezo in skrb preveč pil ter da se mu je zato zmešalo. Marsikdo je stopil iz radovednosti v Tiščinovo gostilno, da bi se sam prepričal, koliko je resnice na občni govorici. Veliko je iztočila Lenka tiste dni, toda vesela ni bila. Kako pač? Saj so morali očeta privezati na posteljo, da ni ušel in počenjal nerodnostij.

„I, mi še ne vemo, kaj imamo, ker smo zdrave pameti“, modroval je neki pivček, odhajajoč od Tiščina.

„Pa res ne vemo“, pritrjeval mu je drug.

„Vidiš, pa se ga nekateri tako navleče, da ne ve, kje je.“

„Čisto ob pamet je marsikdo, toliko mu ga zleze v glavo.“

„Če mi je bilo kdaj žal, da sem se preveč napil, danes bi mi bilo desetkrat bolj, ko vidim, kak siromak je Tiščin.“

„Meni tudi.“

„Ti, pijači bo treba dati slovo.“
 „Treba, treba!“
 „Samo težko pojde, težko.“
 „Jaz tudi mislim, da.“
 „Vidiš, če prav natančno premisliva, danes
 se nama skoro vrti v glavi —“
 „Skoro vrti — prav govoriš.“

„Jaz bom začel vodo piti, pa bom bistrejši
 glave.“

„Vodo, vodo.“

Potem sta jo krenila vsak proti svojemu
 domu. I, saj sta imela zdrave nazore; da bi
 jih le ne prespala in pozabila! Ptuja nesreča
 včasih koga izuči, vselej pa tudi ne. (Dalje.)

Iz počitniškega dnevnika.

III.

Castel s. Pietro.¹⁾

Pravljica med národom tod živi,
 Stoletij vihar je zamóril ní.

Na gôri tu nékoč apostol-prvak
 Od póti je dólge ustavil korak.

Korak je ustavil in prvič okó
 Na mesto v daljavi obrnil krasnó.

Na mesto, ki njega zmagálna moč
 Rodove je tírala v róbstva noč.

Na Rome ponosne sedmere glavé —
 A tóčil je ribič-apostol solzé ...

K nebesom od mesta pogléd je uprl,
 K nebesom proseče roke razprostrl:

„Izbral si, prestvarit poslal me ta rod,
 Ti veš, da Te ljubim — pomagaj, Gospod!“

In zopet zastavil je trudni korak
 In v mesto je hítel apostol-prvak.

In sredi je trgov in sredi je cest
 Nebeško oznanjal srčán blagovest.

In v prah na ukáz so grmela njegov
 Stebrišča, svetišča lažnivih bogóv ...

Pravljica-resnica, kakó ti zveniš
 In s čustvi hvaležnimi dušo pojíš!

Do Róme v daljavi raz isto goró,
 Kot ribiču nékoč, mi plóve okó.

Tám danes raz grob, kjer apostol spí,
 V pozdráv se mi kûpole vrh belí.

In križ se popenja v oblake bliščéč,
 O móči nadzemski glasnó govoréč.

In skala nad mestom kípí do nebá,
 Zaman ob nji sila peklenska divjá.

In v svet izpod skale krščanstva se vir
 Raztaka — tolažbo noséč in mir.

Mih. Opeka.

¹⁾ Castel s. Pietro (gôra s siromašno vasjó na vrhu leží v sabinskih hribih. Na pobočju gôre je posejáno prijazno mestece Palestrina, nekdanji Praeneste. Z vrha je prelep razgled po celi Kampánji tje do Rima. P.

Ribici.

V gaju zelenem, v zeleni vodici
 Rekla je ribica svoji sestrici:
 „Si-li ti videla deklico jedno?
 Solze točila v vodico je hladno,
 Solze točila je, vzdihala tožna:
 „Kaj mi pomagajo ličeca rožna,
 Kaj mi očesci pomagata modri,
 Kaj mi ti črni pomagajo kodri,
 Kaj mi belota, po prsih razlita,
 Ako jaz nimam kot druge nakita,

Nimam svetinje ni križca iz zláta,
 Da bi mi visel lepó izpod vrata!
 Iglica las ne krasí mi srebrna,
 Vrata ne diči nit biserov črna;
 Da sem bogata, oh, da sem bogata,
 Srébra imela bi, biserov, zláta ...“
 Vidiš-li tamkaj te bisere drobne?
 Jasne, prekrasne — nje solze žalobne?
 Deklica, deklica, če bi ti znala,
 Prišla bi sém pa si vse bi pobrala!“

Gojko.

„Prosim vas, gospod“, rekla je, „izposlujte mi dovoljenje pri svaku, da zapustim Gradec in preživim ostale dni svojega življenja kje drugje, kjer mi bo ugajalo. Iz moje dote naj mi določi toliko dohodkov, kolikor je treba za mirno življenje.“

„Da, o doti hočem resno govoriti z vojvodom; sedanje razmere so le začasne, pa tudi krivične. Znano mi je, koliko dote ste prinesli v Avstrijo, zato vas pač ne bodo obsodili na beraško palico. Sicer pa ne skrbite: naj vam gospod vojvoda Albreht vzame tudi poslednji dolžni grizljaj, moj grad v Celju je vaši svetlosti vedno odprt, in čast in sreča bi bila zame, ko bi vas mogel pozdraviti kdaj na svojem lepem

celjskem gradu. A o tem bova še govorila, ko se povrnem z Dunaja. Za sedaj zdravi, svetla gospa! Bodite uverjeni, da bom mnogokrat med potoma na vas mislil, in upam, da me tudi vaša svetlost ne pozabi.“

Virida se mu je lahko nasmehnila, on pa jo je prijel za roko in jo spoštljivo poljubil.

„Bog vam povrni vse, gospod grof“, klicala je za njim Virida, ko je odhajal skozi vrata.

Spoznala je Virida, da bife tu pod trdo skorjo najblažje moško srce, srce, ki se ni uklo nilo veličastvu in sijaju, ne mogočnosti in sreči, pač pa mehku sočutju v njeni neredi, v nedolžnosti in ponižnosti. (Dalje.)

Spletke.

(Povest iz nedavnih časov. — Spisal Š.)

IX.

V gozdu pa grešnik leži,
Bolan leži, milo ječi,
Duhovnega k sebi želi.
Al' on bi rad duhovnega,
Fajmoštra Šenčurskega,
Pa mu nima kdo po njega.

Narodna.

„Hvaljen bodi Jezus Kristus!“ pozdravljal je Betežnik vročega dopoldne gospodinjo svoje Metke na Lužah ter si otiral pot z razbeljene glave. Toda ni prosil daru, samo po hčeri je popraševal: „Kdaj se pa vrne, mati? Ali bom lahko govoril z njo še pred večerom?“

„Vsak čas bo doma, oče“, odgovarjala mu je kmetica prijazno. „Kar za mizo tam-le pod lipo sedite in malo potrpite! Ondi je hladno.“

Betežnik je slušal in sedel. Postrežljiva žena pa mu je brž prinesla ne majhno skledo kuhanih suhih krhljev in hrušek, češ da bo lože čakal.

„Pa malo pokusite, kaj smo nasušili lansko jesen“, prigovarjala mu je. „Sedaj o ti vročini ima človek najrajši kaj mrzlega. Ne verjamete, kako naši kosci radi jedó suho sadje. Kar jim skuham drugega, vse jim ostane, te jedi se pa nič ne branijo. No, le zajemite, sramovati se vam ni treba“, govorila je zgovorna gospodinja kar nepretrgoma. „Pa pokarati vas moram, ker hodite k nam v vas tako na redke čase. Vašo Metko imamo vsi tako radi, vas pa ni nikoli blizu. Kaj ménite, da ji ni dolgčas?“

Ob poslednjih besedah je prihitela po stezici velikega sadnega vrta Metka, odložila jerbas, v katerem je bila prinesla prazno posodo domov, na klopico pred vežjo ter stopila k mizi.

„Dober dan, oče, kaj bodele povedali novega?“ Rekši je zvedavo pogledala očeta, kakor da bi mu najrajša že na očeh brala odgovor.

Betežnik se je zadovoljno nasmehnil ter jel veselo pripovedovati, kako mu je Stokavec Blaž povrnil pred smrtjo dobro ime ter še Metki kot odškodnino zapustil svoj prihranjeni denar.

„Vidiš, dekle“, čestitala je gospodinja Metki, „kolikokrat sem ti pravila, da nikar ne poslušaj, kaj kvasijo lažnivi jeziki. I, Metka, pa še bogata boš naposled. Res, res, oče, varčna pa je, da še ne pomnim take dekle: vsaka je toliko zmetala za obleko, da na Šentjanžev dan ni imela nič tirjati od celotnega plačila. Vaša me pa še nikoli ni prosila krajcarja. Le pametna bodi, Metka, in mi verjami, še dobro ti bo na svetu. — No, no, le pomenita se kaj; Metka, pa še ti pri očetu jej, jaz moram pred peč.“

Ko sta bila sama, moral je Betežnik hčeri še jedenkrat natančno razložiti, kar je vedel. In če je bil mož že takrat srečen, ko so ga začeli Dobovčani zopet zvati poštenega človeka, podvojila se mu je danes ta sreča, saj je videl, kako vesela je njegova hči, katero so zaradi njega spodili od hiše, kjer je živela od mladih nog.

Metka je bila očetove novice — dejal bi — pijana. In res, kaj dober otrok teže čuje, kakor: Tvoj oče, tvoja mati, ni pošten, ni po-

štena? Kar kdo sam zadolži in sam trpi, to ga ne teži toliko, češ, kar sem si naprtil, to imam: sam molil, sam jedel. Toda nesreča starišev — ta boli, ta peče. In če ta bolečina izgine kar mahoma, če so stariši zopet srečni in veseli; kateri otrok ne bi tega čutil v dnu srca? Da, Metka je čutila to veselje neizrekljivo. In k Resniku, kamor jo je tako vleklo, bila so ji zopet odprta vrata. Oče njen, ki je zaradi nje dvakrat teže prenašal obrekovanje, bil je sedaj kakor pomlajen in preroben.

Vesele misli so se ji podile neredno in urno po glavi, da je skoro pozabila, da je 'veliko dela' in je oprakov čez glavo.

„Moj Bog, kaj bo rekla gospodinja, ko tako čas tratim?“ zaskrbelo jo je. „Prvo nedeljo, ko utegnem, pridem domov; takrat si bova še kaj več povedala. Sedaj pa moram namestiti, kar sem zamudila.“ Nato se je poslovila in odhitela v vežo pomagat gospodinj.

„No, pa domov pridi, saj sedaj te ne bodo več pogledovali po strani“, pritrtil ji je oče ter še pripomnil, ko se je prikazala gospodinja na pragu, čuvša poslavljanje, „kaj ne, mati, da ji ne bodete branili, če se kako nedeljo malo odtrga pri vas in priteče k meni za nekaj ur.“

„Zakaj ne? Ali ne praznujemo tudi pri nas nedelj? Saj se mi je še doslej čudno zdelo, da je nič dom ne veseli, toda sevé, sevé — — človek se nerad daje ljudem pod zobe, če ni treba. Odslej bo pa drugače in do doma ni take dalje. Jaz je ne bom pridrževala, saj drugi lahko opravimo.“ Tako je hitela gospodinja, kateri se jezika nikdar ni zdelo škoda, če je bila dobre volje.

„Torej Bog povrni, mati, malico in dovoljenje, pa srečni!“ In Betežnik je odbergljal po vasi.

Metki se je od tega dné dozdevalo življenje stokrat prijetnejše. „O božiču se preselim zopet k očetu“, delala je načrte, „pri Resniku me bodo radi imeli, ljudem se bom lahko pokazala, da ne bodo šepetali za menoj, in — in — no — no, Štefan ji je tudi prišel na misel; čeprav govoriti ne bodeta smela mnogo, ker ju bodo povsodi opazovali, videla se bodeta pa vendar včasih. A sedaj ga je videla samo o veliki noči, kar je bila iz doma.“

Toda le malo časa so trajale te njene lepe sanje. Ne dolgo po prvi veseli novici ji je došla druga neprijetna, da pojde Resnikov Štefan najbrž k vojakom, ker ga je ovadil Tiščin. Maruša Klepetčeva je priklepotala namreč nekoč na Luže ter Metki zlobno se smehljaje povedala, da teče tožba zoper Resnika in njegovega sina. Toda naposled ji je bilo menda žal, ker je užalila deklico, ki ji ni storila nikdar nič žalega, zato je dejala pomilovalno:

„Ej, ej, škoda ga bo, škoda, če ga ubijejo hudi Lahi! Resnikova mati kar jokajo in jokajo; i sevé, tebi, ubožica, bi bilo tudi hudo po njem. Morda se pa le še vse srečno izteče. Pa kaj boš žalostna, saj je drugim še hujše. Tiščinova Lenka je tudi v stiskah, le pomisli: ona je vsa neumna na Štefana, oče ji pa napravi tako!“

Metka se z Marušo ni hotela pomenkovati. Jezična beračica ji je bila zoperna že od nekdaj. Kar molče se je obrnila od njé, drugo nedeljo po tem pa šla v Dobovec, da pozvé, koliko resnice je v raznih govoricah.

„Kaj slabega se rajše pripeti, kakor kaj dobrega“, rekajo izkušeni ljudje. Pa se je tudi tukaj pokazalo, da so modro govorili. Metka je zvedela že doma pri očetu, da je Resnik sicer zmagal pri tožbi, da so mu pa vendar vzeli Štefana v vojake.

„Vidiš, pa je Bog še vedno pravičen“, modroval je Betežnik. „Tiščin je sedaj ob pamet, in kdo vé, kako bo z njegovim imetjem? Kdo bi si bil mislil, da je tako zadolžen! Težko se bo izkopal, težko, posebno sedaj, ko ni pravega gospodarja pri hiši.“

„Kaj pa Lenka?“ poprašala je Metka, kateri se je Tiščinova hči vendar-le smilila, dasi je dobro poznala njeno nasprotovanje.

„I — Lenka? Ne vem“, odgovoril ji je oče ter omolknil. Metka pa je tudi utihnila ter premišljevala. Ko pa je proti štirim popoldne slučajno govorila z neko ženico pred kočo, prišla je mimo Resnikova Anka ter jo povabila, naj gre vsaj malo v vas.

„Tako dolgo te že nisem videla“, očitala ji je ljubeznivo ter jo siloma povédla s seboj.

„O, Metka, kaj si danes doma?“ ogovorila jo je brž mati županja. Précej potem pa ji je potožila, kakor vsakemu človeku tiste dni: „Bog pomagaj in sveta Mati Pomagalka! Našega Štefana — oh, naš Štefan bo moral na vojsko.“ Pa je začela tako bridko jokati, kakor da leži njen Štefan že mrtev na bojnem polju.

„Nikar se tako ne žalostite, mati, tako je božja volja; Bog že vé, zakaj je to pripustil“, tolažila je Metka županjo.

„Mati, mati, ne dejal bi dvakrat, da niste govorili zopet o meni! Kdaj se bodete vendar privadili temu, kar mora biti?“ izpregovoril je Štefan, stopivši v sobo. „Vi še ne veste, koliko sveta bom videl!“

„Domačega pa nikoli več!“ zavrnila ga je mati.

„I, seveda ne! — Veš, Metka“, nagovoril je Štefan kar mahoma Betežnikovo, „komaj že čakam, da odrinem od doma: dan na dan me straše, kaj se mi lahko pripeti, kake nesreče mi grozé in ne vem, kaj še vse. Potem bom vsaj lahko pisal domov, da ni tako hudo, kakor

so si domišljali. Samo, da mi bodete tudi od doma dali kak glas, veste, mati! Prav radoveden sem, kdo se me bo kaj spominjal.“

„Mi bomo pa tudi izprevideli, koga boš najpreje pozabil“, ponagajala je Anka bratu.

„Čuješ, Anka“, nagnila se je Metka k njej ter ji pošepetala, „jeli, da mi boš povedala, kaj bo pisal Štefan?“

Oh, zakaj ne? Prav rada, — samo tako daleč narazen sva! Kaj ne, o božiču se povrneš k nam?“ odgovarjala ji je prijateljica tudi potihoma, potem pa je na glas nagovorila mater: „Ne res, mati, o božiču mora Metka k nam? Sedaj, ko še Štefana ne bo doma, nas bo premalo domačih.“

„Seveda, seveda!“ pritrčila ji je Resnikovka, „saj sem se bila namenila, Metka, da ti naročim, pa človek vse sproti pozabi! Drugo leto boš pri nas, na Lužah kar odpovej, kadar te poprašajo.“ Sedaj so namreč izginili tisti pomisleki, kateri so vznemirjali mater županjo zaradi Metke: Betežnikova nedolžnost se je pokazala očito, Štefana pa doma ne bo, torej ne bo nobene nevarnosti zanj.

„K nam pridi, k nam“, prigovarjal je Štefan Metki, ko je le molčala. „Saj je bilo že nespametno, da si šla od hiše. Pa naša mati so že taki, da vsako klepetuljo poslušajo in vse verjamejo. Takrat sem pravil in pravil, da ni očetu narejeno, pa je bilo vse bob ob steno: prerok Krpa je govoril in sleparil, potem pa ni pomagala nobena pametna reč. No, pa kar je bilo, je, kaj bi se!“

„Včasih človeka kaka reč res tako premoti, da jo ima za golo resnico, toda saj ni, da bi govorila“, opravičevala se je Resnikovka ter še jedenkrat poprašala Metko: „Saj prideš, ali ne?“

„Pa bom, no“, bil je njen kratki odgovor in obljuba. Nato pa je pogledala na častitljivo stensko uro ter dejala, da se ji bo treba vrniti, ker po noči nerada hodi. Štefan in Anka sta jo nekaj časa spremila.

Toda nič kaj gladko jim ni tekla govorica. Štefan je namreč v Metkini družbi spoznal, da ne gre tako lahko k vojakom, kakor je drugim pripovedoval. Metka in Anka sta imeli pa tudi polni glavici otožnih mislij, saj je bilo obema hudo, če sta pomislili, da izgubita Štefana za dolgo časa, morda celo za vselej. Ko so stopali le prepuščobno, začne Štefan praviti zgodovino svojega vojaškega stanú.

„Ti, Metka, ti še ne veš, da sem bil oni dan malodane že ženin! In pomisli, če bi bil jaz hotel tisto nevesto, noben človek bi ne bil zvedel, da nisem bil pri vojaškem naboru. Sam Tiščin mi je ponujal Lenko ter obetal, da bo molčal.“

„Tako so te kanili ujeti?“ začudi se Metka ne malo, ki je sedaj prvič čula, kako preračunjeno je ravnal Tiščin. „Pa si rajši vojak, kakor da bi bil vzel Lenko?“ In uprla je poprašujoč ter hvaležno svoje oči v Štefana. Njune oči so se ujele, umela sta se.

„Predaleč sta me že spremila, vrnita se!“ poprosila je Metka svoja spremljevalca. „In če se poslednjič vidiva, Štefan — ne vem, če kaj pridem v Dobovec, dokler boš še doma — Bog te vodi in tvoj sveti angel varih, da se srečno vrneš! Jaz te bom priporočila Materi Božji na Šmarni gori in molila za te, ti pa tudi nas nikar čisto ne pozabi.“

„Bodi zdrava in čakaj me, Metka! Sedaj, predno odhajam v boj, prosim te, ostani mi zvesta. Jaz sem zaradi tebe prisiljen iti od doma, ti pa boš gotovo tudi rada zame kaj prebila; pa saj si že. Sicer pa morda še posebej pridem k tebi po slovo in šopek. Z Bogom!“ Krepko sta si stisnila roke, milo se pogledala, potem pa se je obrnil Štefan kakor vrtalka, zavriskal ter jel prepevati:

Delaj, delaj, dekle, pušelj
Za to rajšo žalostno! —
Saj ga bodem naredila
Z rožmarina nemškega.

Štefan je pel, poleg njega pa je jokala sestra Anka, in že daleč za njima v nasprotno mer gredé si je brisala Metka solze z belim predpasnikom.

Pravi provzročitelj teh solzá, Urban Krpa, pa je bil to nedeljo že vse popoldne vesel, kakor že davno ne. Seveda, zlata doba mu je minula, odkar se je moral ogibati Dobovca. Po Stokavčevi smrti je izgubil pri vseh poštenih dobovških gospodarjih in gospodinjah zaupanje. Brez dvoma bi ga bili siloma iztirali iz vasi, da se ga niso bali. Tega ne bi dejal, da bi si bili mislili, da zna narediti.

„I, če ne ravnam lepo z njim, dasi dobro vem, da je malopridnež, pa mi utegne tako narediti, da ga bom pomnil vse žive dni. Kje ga bom lovil, če mi hišo zažge? Videl ga ne bom, izpričati mu ne bom mogel — zato ne dražimo ôs, morda nam Bog sam preloži to nadlogo.“ Tako si je mislil ta ali oni ter bil tiho. Krpa je bil pač tudi toliko moder, da je kmalu uganil, kako malo so mu naklonjeni Dobovčani, toda to ga ni bolelo. Saj ga je nekaj časa Tiščin zakladal z vsemi potrebnimi stvarmi, dokler je namreč upal, da se mu posreči nakana, katero mu je vdihnil Krpa. Ko je izpodletel poskus za poskusom, ko se ni ponesla niti tožba, minula je Tiščinova radodarnost. Pozneje, ko se je zbledlo krčmarju dobovškemu, pa Krpi že celo ni bilo več obstanka v vasi.

Šel je drugam poskušat svojo srečo. A nikjer se ni tako živelo kakor pri Tiščinu. Šele to nedeljo je imel zopet nekaj boljšega. Sešel se je namreč s Florijanom Stopco, kateri je samega veselja, da se mu bo umaknil Resnikov Štefan, dajal za pijačo, kolikor je je Krpa le pozelel.

„Dolgo časa si hodil po ovinkih, pa še po daljnih ovinkih, ljubi moj Urban“, dobrikal se je Florijan tovarišu, „pa se ti ni posrečilo. Sedaj si pa le pravo zadel. Primaruha, če bo Resnikov še kdaj videl dobovški zvonik, naj me muhe snedó. Sedaj ga bode že pozabila, potem se bom pa jaz debelil s tistim Stokavčevim denarjem!“

„Florijan, mene ne pozabi — veš, mene ne! Saj veš, koliko sem storil zate. Saj ne pravim, da mi moraš dati toliko ali toliko, samo, da me ne pozabiš. Vidiš, tako-le mislim: včasih je človek malo žejen, no že veš, v takih urah, če bi včasih malo pomislil, kdo je Urban Krpa, veš Florijan!“ Tako mu je Krpa na dušo pihal, upajoč, da se bode splačalo. In se je.

„Še jednega bova, le hitro!“ naročal je Florijan ter pocejal zadnje kapljice v Urbanov kozarec. Po tem naročilu je klical pijace še drugič, še tretjič, dasi sta ga že davno oba imela dovolj. Pa bi bila še pila, da ju ni zavrnil krčmar, češ, vsak božji človek bi se ga bil že naužil, nehajta, pa še drugič kaj! Nerada sta se udala, toda ugovarjati ni pomagalo nič, in jezna sta zapustila krčmo. Pred vrati sta se ločila; Florijan jo je mahnil proti Lužam, skoro gotovo zarad Metke, Urban pa je kolo vrátil po drugi cesti, po oni namreč, ki vodi v Dobovec. Pa se mu je poznalo, da je preveč vrtel kozarec med prsti ter del palec prepogosto pod nos! Vsa cesta je bila njegova. Dokler je korakal po vozni cesti, lovil se je že še s palico. Ko jo je pa krenil po stezi v gozd, bila mu je pa vsaka korenina preveč. Poleg tega si je še palico večkrat zataknil med korenine, da mu je padla na tla; in potem palico pobrati — ej, to ni bilo lahko delo! Da jo je le dobil v roke, pa je bil vesel: kaj to dé, če je imel ostri, železni konec kvišku obrnjen! Sicer ga pa to res ni mnogo motilo, zakaj palico je prijemal kar ob sredi, ne pa na koncih, kakor drugikrat, ko je premišljeno težavno hodil in beračil po vaseh.

„I, kam sem pa prav za prav namenjen?“ poprašal se je Krpa na svojem težavnem potovanju. „I, kam? kam?“ odgovarjal si je. „Kamor pridem, tam bom; tu na poti pa nerad prenočujem; ne rečem, po dnevu kako urico, če je prav preteto vroče; noč pa pravijo da ima svojo moč. No recimo, sedajle mi je vroče, po noči pa naj pride kaka rosa, tista strupena rosa, ali nagel dež, pa jo lahko iztaknem. Zato

pa moram priti pod streho, če me prav nekaj zanaša. Le naprej!“

Po tem pomenku se je res izkušal potruditi, da čim prej dospe do hiš. Toda zgodilo se mu je, kakor že marsikomu, ki kaj namerja, zvršiti pa ne more. Noge ga kar niso nosile. Odjenjal pa ni. Vnovič je zasadil palico — tega ni videl, da je že zopet narobe obrnjena — daleč predse med dve korenini in se pognal naprej. Tedaj pa mu je omahnila roka, on je izkušal palico poprijeti, pa je bil tako nesrečen, da si je ostrino nameril naravnost pod prsi. Ker ga je močno naprej zagnalo, ni se mogel ustavljati in nabodel se je na lastno palico. Vsa ostrina — Urban Krpa si je bil dal napraviti kake štiri prste dolgo, ker mu je bila palica tudi orožje — započila se mu je med rebri prav v pljuča. In ko se je pozneje zvalil na stran, razširila se je rana še bolj. Po strani omahnivši priletel je še z glavo na obstezni štor in se do dobrega pobil.

„Pa sem jo iztaknil, da mi je sveti Peter ne odvzame“, zjezil se je Krpa, précej na to pa je utihnil, ker mu je vsako premikanje pljuč dejalo neizrekljivo hudo. Kri je tekla curkoma, berača so jele obhajati grozne slabosti. Da, tako slabo mu je bilo, da je začel misliti na smrt. Pa bila mu je ta misel bridkejša, kakor vse telesne bolečine. Smrt! Kakor je pomislil — in tedaj je mislil jako hitro, zakaj hipoma se je bil streznil — kar je pomislil, le slaba dejanja, krivična dela! Pa če mu bo sredi gozda umreti brez mašnika? Da bi vendar Bog poslal v pomoč kakega človeka, da bi se vsaj izpovedal! Pa je tako grozno tiho vse naokrog, njemu pa tako slabo, slabo! „Marija pomagaj!“ vzdihnil je Krpa zaupno in iskreno, kakor vzdihavajo smrtniki le v skrajni sili, potem je izgubil zavest.

Tedaj je zazvonilo v Šenčurju „Ave Marijo“. Za Šenčurškim zvonom so se oglašali zvonovi pri podružnicah, ta nekoliko tanjši, oni od nasprotne strani nekoliko debelejši, večerni vetrec pa je nosil glasove v daljo. In po vasicah so se odkrivali možaki, prekriževale so se ženice: vse je molilo, časteč Boga in preblazeno Devico, proseč za lastne in ptuje potrebe. Tudi Betežnikova Metka je molila ter hitro stopala po samotni stezici-bližnjici. „Za izpreobrnjenje grešnikov in srečno jim zadnjo uro“ — bil je njen zadnji očenaš. Potem pa je pospešila korake, zakaj ni ji bila prijetna samotna hoja. Mislila je o današnjih novicah ter bila vesela in žalostna: veselja se ji je širilo srce, ker se je prepričala, kako rad jo ima Štefan, žalost pa jo je navdajala, če se je domislila, da bo moral zato v širni svet. Tako je bila zatopljena v svoje misli, da ni prej opazila Krpe, dokler se ni že skoro izpodtaknila obenj. Še možak bi se prestrašen zganil, ko bi zagledal

zvečer na samotni stezici človeka vsega v krvi, kaj šele mlado dekle.

„Jezus, Marija!“ vzkliknila je nehoté ter hotela zbežati. Toda noge so ji odrekale. Sčasoma se je ojunčila, sklonila se k ranjencu, katerega je brž spoznala, ter se uverila, da še ni mrtev.

„Po gospoda!“ dejala si je ter stekla proti šenčurju, kamor ni bilo več daleč. Naglo, kolikor more le vestni duhovnik, šla sta župnik šenčurški in cerkovnik k zapuščenemu ranjencu. Metka pa jima je šla kazat pot. Našli so Urbana Krpo še vedno nezavestnega. Z vodo in hudim kisom so ga kmalu oživili toliko, da se je izpovedal. Potem pa je naročil gospodu župniku, naj pové, ako bo sam res umrl, dobovškemu županu, da ga je on s Florijanom Stopco napadel tedaj, ko je šel po vino za Tiščina, prejšnjo noč pa da je v družbi z drugimi tovariši po naročilu Tiščinovem podiral novo dobovško šolo. Tudi laži in obrekovanja, katera je trosil o Betežniku, preklical je skesano. „Tiščina sem nahujskal, da je ovadil Resnikovega Štefana, oh, pa še koliko drugega bi rad popravil, pa mi je tako slabo!“ govoril je zastarani grešnik težko umevno, potem pa obmolknil, ker ni mogel več razločne besedice spraviti iz ust. Gospod župnik ga je dejal še v sveto olje ter velel ljudem, katerih se je nabiralo čimdalje več, naj ga prenesó v vas pod streho, da ne bo umrl v gozdu kakor nespametna žival. Še to je povedal Urban Krpa, da se ga je preveč navlekel in se po nesreči poškodoval s svojo palico, potem pa ni črhnil nobene več. Predno je posijalo v ponedeljek solnce, bil je Krpa v večnosti.

Marsikaj poprej nejasnega so umevali po Urbanovi smrti ljudje v Dobovcu. Toda bile so le žalostne novice, zato se jih ni veselil nihče. Oveselil se je le zidar, ki je sezidal šolo, čuvši, da so berači zid podrli.

„Sam se bi zid podrl, lepo vas prosim, ljudje božji!“ razlagal je zadovoljno. „Že takrat, ko se je to zgodilo, zatrjeval sem, da se mi kaj

takega še ni pripetilo, pa mi je Resnik komaj verjel. Sedaj pa vidite, ne? Ej, moje delo je dobro.“

„No, veš, to so pravi razbojniki, ne potepuhi!“ srdil se je njegov poslušalec. „Kar voznika napasti — ljubi moj — tu se gre za življenje in smrt, škoda, da Krpe ne morejo kaznovati.“

„Zato bodo pa prišli onega — tistega Florijana s tistimi hudobnimi očmi. Sedaj se jim je nekam skril, toda dolgo ne bo, pa ga bodo imeli „ptička“, trdil je zidar. In ni se varal. V nekih svislih so dobili Florijana skritega: vzeli so ga s seboj v Kranj, potem pa poslali v Ljubljano, kjer so ga preoblekli v vojaško suknjo. Odriniti je moral na laško mejo, zaradi napada pa ni bil nič kaznovan: menda mu niso mogli dovolj dokazati, še verjetneje pa je, da so bolj potrebovali vojakov, kakor jetnikov. Vendar je bila Florijanu že to velika kazen, ker je bil prisiljen živeti po vojaškem redu, ki se dokaj razločuje od beraškega.“

„Metke pa le še nimam — ti predrti Krpa, da ni na tihem umrl! Toda Resnikovega tudi še ni. Morda bodem prej doma, kakor on, in vse je še možno. Če sem vojak, česar nisem nikoli mislil, primeri se lahko tudi še kaj drugega.“ Tako je govoril sam s seboj ter se tolažil z boljšimi časi.

Ne dolgo za Florijanom je odhajal tudi Resnikov Štefan od doma. Iz vse župnije so se zbrali mladeniči v Dobovcu, potem so ga v obupnem veselju zvrnili nekaj kozarcev ter pojoč ostavljali rodni kraj. Bila je sobota, dobovški župniji so oznanjevali zvonovi delapust, mladeniči pa so se poslavljali:

Pri fari zvonovi prav mило pojó,
Od fantov, dekličev jaz jemljem slovó,
Pa jemljem slovó, da Bog vé, kako,
Nazaj me nikol' več ne bo.
Očka in mam'ca pa jokata se ...

Odhajajoči mladeniči so peli, stariši in znanci pa so jih spremljali ter jokali. Saj niso vedeli, ali se bodo videli še kdaj, ali ne. (Konec.)

Umevaš ga le ti.

Po svetu hodi pevec mlad,
Kot pevec sedem let;
Pohaja selo, trg in grad,
Opeva divni svet.

Opeva višnjevo nebó,
Zvezdovja čarni kras.
In mesec, solnce ž njim zlató,
Čveterni letni čas.

Vihar opeva in oblak,
In točo, dež in sneg;
Opeva zoro, jutro, mrak
In mraz, ki beli breg.

Opeva reko, potok, vir,
Doline in goré,
Opeva loze senčni mir,
Gradove in cerkvé.

Opeva mило petje ptic,
Jelenov, srn prostost;
Opeva nežni cvet cvetlic,
Pastirjev veselóst.

Opeva kras svetovnih mest,
Bogastvo vseh držav.
In vožnjo bark, železnih cest,
Bistrost učenih glav.

Spletke.

(Povest iz nedavnih časov. — Spisal Š.)

X.

Sem sedem let ga čakala,
Še sedem ga bom žal'vala —
Če ga tačas nazaj ne bo.
Bo deklet zvesto v kloster šlo,
Bo milo ga objokvalo,
Se nikdar ne možilo.

Narodna.

Bilo je kaka tri leta pozneje. V Dobovcu je še vedno županil Resnik. Ej, pa postaral se je mož, postaral. I, leta so leta, potem pa skrbi, skrbi! Štefana še vedno ni bilo domov. Pa, da bi vsaj vedeli, živi-li še, ali je že mrtev! Toda nič in nič. Pisaril je na vse strani, kjer bi utegnili kaj zvedeti, a vedno tisti negotovi: „Tu ni Štefana Resnika“. Kdor je poznal pred leti Resnikovko in bi jo ugledal sedaj, težko bi jo bil spoznal. Prej dobro rejena žena, oblastna mati županja, se je jako predrugačila. Suha je in blede; najrajša molči ter moli za svojega ljubljence — Štefana, o katerem že poldrugo leto ni čula besedice. In kako je bilo včasih veselo, ko je došel list od Štefana!

Zdrav sem, hvala Bogu! Jedenkrat sem bil že v ognju, pa me ni zadela nobena krogla . . . Srčno Vas pozdravljam vse, očeta, mater, Anko, druge naše, Betežnikovo Metko, saj je menda še vedno pri Vas in zdrava . . . Kmalu mi odgovorite in veliko novic pišite.

Vaš

sin

Štefan Resnik.

To je bilo njegovo zadnje pismo. Oče je je bral kakor sveto knjigo, drugi pa so poslušali ter si zapomnili do besede vso njegovo vsebino. Précej potem pa je razgrnil Resnik pred-se Štefanovo pisanje ter pisal sinu-vojaku pismo v odgovor. Ko je zaključil svoje poročilo, pa še ni bilo ne konca ne kraja.

„Še to moraš zapisati“, zahtevala je Resnikovka, „da sem obljubila v šmarnogorsko cerkev desetfuntno svečo, če se srečen vrne. Še sam naj se priporoča šmarnogorski Materi Božji.“

„Če imate prostor, oče“, prosila je nato Metka, „recite, da ga lepo pozdravljam.“

Resnik je pisal in pisal, da je vse popisal. Potem pa je slovesno še jedenkrat prečital in jel zgibati pismo.

„Ej, škoda, da nisi povedal v pismu, kako lepo žrebe ima naša sivka!“ opomnila je na vse zadnje žena moža.

„Prav sedaj poprašuje Štefan, kako živino imamo doma v hlevu!“ zavrnil jo je Resnik, dasi bi bil rad še to kam vtaknil, pa ni imel kam. „Saj mu ne pišem zadnjič, če Bog dá, in drugič bo žrebe še lepše.“

Na zavitek pa je poleg dolgega laškega naslova zapisal še besedico: „Hitro.“ Štefan se je namreč tedaj bojeval na laških tleh zoper upornike.

Od tega dné pa se je pretrgala zveza med Resnikovimi in Štefanom. Kakor bi se bil udrl v zemljo, ali bi ga sploh nikoli ne bilo na svetu, tako neuspešno so pozvedovali po njem. In tedaj se je naselila v hišo skrb in tuga.

Kako radi sta Betežnikova in Anka včasih ob nedeljah kaj zapeli! Sedaj pa sta tiho kje sedeli in ugibali, kaj bi se bilo primerilo Štefanu.

„Ubit ni, če ne bi bili uradno naznanili“, trdila je Anka, kakor je slišala večkrat očeta.

„Jaz tudi upam, da ni — toda nekaj ji prikrivajo“, bala se je Metka. Pa se ji je tudi kmalu poznalo, da jo gloje nekaj ob srcu. Tista rdeča, vedno se smehljajoča lica so se zresnile ter pobledele.

Ko je videla Resnikovka, kako trpi, priljubila se ji je, saj ji je bil drag vsakdo, kdor je ž njo vred mislil na Štefana, in obljubila je sama pri sebi, da ne bo kar nič branila, ako se povrne Štefan in zasnubi Metko.

„Toliko res da nima, kolikor bi naš lahko priženil, toda brez nič pa tudi ni. No, pa je pridna — o sam Bog mi daj zopet mojega Štefana, jaz mu bom vse dovolila.“ Tako je upognila nesreča prej visokoteče in trdo ženo, da je bila mehka kakor vosek. Celó v nekem pismu, katero so ženske skrivaj pisale Štefanu, omenila je to svoje sedanje mnenje, da bi vendar omečila Štefana, naj odgovori. A nič in nič! Dnevi pa so se vleкли, dolgi, žalostni dnevi!

Kaj je bilo še sicer v Dobovcu?

Nova šola je ugajala ljudem. Dve leti so imeli novega učitelja, pa so znali vsi otroci čitati in tudi nekaj pisati. Bremen pa ni bilo takih, s kakoršnimi je plašil nekoč Tiščin Dobovčane. Posebno pa so bili ljudje veseli, ko

je po smrti prejšnjega cerkvenika jel orglati novi učitelj.

„Ta zna prijeti orgle, primaruha, ta! Kdo bi si bil mislil, da tako šibek človek spravi iz orgel tak glas!“ hvalil je Kokošar učitelja in se čudil.

„Sedaj spoznamo, koliko so vredne naše orgle!“ ménil je tovariš njegov.

„I-è, pa res“, priznaval je tudi prejšnji, potem pa nadaljeval: „Še nekaj ti povem, prijatelj: Vedno bodimo na župnikovi in županovi strani! Če bi se ta dva ne bila tako krepko potegnila, še danes ne bi imeli šole. No, pa saj nam pamet sama velevala, da poslušajmo take može, ki so se kaj učili in imajo kaj v glavi — kaj bomo mi, ubožčki nevedni, ki komaj vemo, da je vsak teden jedenkrat nedelja!“

„Za tema bomo hodili, za tema; no, saj je učitelj tudi ž njima — same boljše glave“, pritrjeval je zopet Kokošarjev drug.

„Takrat se je Tiščin prav repenčil in nosil“, še ni utihnil Kokošar, „sedaj je pa rad lepo tiho.“

„Ej, Tiščin je pa sedaj ponižan in potr“, kimal je prejšnji.

Pa je bil res Tiščin to dóbo ves drug mož! Pamet se mu je sicer povrnila, a neka otožnost mu je vendar-le ostala. Zdravnik mu je pijačo popolnoma prepovedal, ako neče vnovič izgubiti pameti. Težko se je odvadil, a pomneč, da veli pregovor: „Pamet je boljša, kakor žamet“ in iz lastne izkušnje prepričan o njegovi resničnosti, premagal se je, kakor hudo. Upniki pa so mu razkosali lepo imetje, da mu ni ostalo drugega kakor hiša in toliko sveta, da ima lahko še konja in kravo. Žalostno zrè često skozi okno na travnik, kateri je svoje dni prodajal tako drago za šolo, kateri kosí sedaj drug gospodar. Dobovčani so že opazili in sodijo po svoje. Ti pravijo: „Žal mu je po lepem travniku“, oni pa ménijo, da še ni čisto zdrave pameti, ker strmi tako mrtvo in dolgo skozi okno.

Njegova Lenka je pa še vedno dekle. Saj se je pa tudi težko možit, ko pride dekle précej v leta; poleg tega ženinov tudi nič kaj ne mikajo polprodana posestva! Lenka dobro vé, kako trda ji pojde za moža, zato pa nič več ne misli na Resnikovega Štefana. Če je pred leti ni hotel, ko je bilo še marsikaj drugače, s čim naj ga privabi sedaj? No, pa Štefan je bil tudi preveč negotov; kdo je pa vedel, kje je, če živi sploh še na svetu. Prav nič bi je zato ne bila raztogotila govorica, ki je jela krožiti zadnji čas po Dobovcu, da jo vzame neki vdovec tam pri Loki. Gotovega sicer še ni nihče vedel, toda tako je pripovedovala Maruša Klepetčeva in ta je najbrž sama kaj pomagala pri tem poskusu, zato ni, da bi človek kar naprej vse ovrgel.

Pametneje je nekoliko počakati, da se zvé kaj zanesljivejšega.

Pa so Dobovčani malo krotili svojo radovednost in v plačilo začuli prihodnjo nedeljo z lece, da jemlje Jurij Naposlednik, vdovec, star sedeminštirideset let, Lenko Tiščinovo.

„Mlad ni — ta Lenkin ženin“, dejala je ženica ženici od maše gredé.

„Ni, ni — no, veš, pa je še močen in trden človek. Oni dan sem ga videla, ko so bili na ogledih“, razlagala ji je le-ta.

„Pa ima kaj prida blaga, ali pa vsaj pod palcem?“

„Ima — kaj ima? Kopo otrók! Beži, beži, če bi kaj imel, pač ne bi bil hodil po Lenko!“

„No, saj je vajena streči, naj se ukvarja z otroki.“

„Stregla jim bo, seveda, toda ne plačujejo nič taki gostje.“

„I, glej jo no, ali bo on sem prišel, ali bo šla ona za njim?“

„Pa še vprašaj! Od doma ne more, razven če bi se še Tiščin oženil.“

„Sevé, sévé! — E, veš, kaj neumna je, ker jemlje vdovca: précej prvi dan bo polna hiša otrók.“

„Če pa drugega ne dobi! Ali bo vedno tako?“

„Res, tako pa tudi ne more. Tam-le so, pa naj se, kakor se hočejo! Sedaj moram pa tukaj-le k čevljarju.“

Pa sta se razšli olajšanih src.

Lenka se je vendar-le omožila in prav veselo svatovanje so imeli pri Tiščinovih. Večerilo se je že, svatje so bili najboljše volje, peli in plesali so, kakor da so v malih nebesih. Tedaj pa je privriskal po cesti v Dobovec Florijan Stopca, vračajoč se od vojakov, iz vojske. Nekaj mladeničev se je bilo vrnilo že prej, a o Resnikovem Štefanu niso vedeli ničesar. Zato ni čuda, da ga je kar na cesti ustavila Resnikovka ter ga obsula s celo kopo vprašanj.

„Kaj ga še ni domov?“ zarekel bi se bil kmalu Stopca, toda tisti hip se je prikazala na pragu Metka in zaprla prišlecuro besedo. Ponosno si je popravil čepico, stopil še bolj po koncu in jel praviti resnico in laž, kakor mu je bolj kazalo.

„V Ljubljani“, tako je besedičil, „videl sem ga večkrat. Kasneje so nas pa potaknili, kjer so nas potrebovali. Pa tega se tudi še spominjam, da sva stala nekega dné oba v bitki zoper Laha. Ej, tisti dan je bil strašen! Mi smo bili dolgo časa na nekem hribčku in smo streljali na sovražnika. Potem nam je pa streljivo pošlo in udrli smo jo na nasprotnika z golimi meči. Koliko jih je tam obležalo! Onegavi tam-le iz Hrastja, pa še več drugih znancev je bilo takrat ubitih. Štefan je bil, kakor se mi dozdeva, tudi

pri tistem oddelku, kakor onegavi iz Hrastja. Potolkli so ga, potolkli, kakor druge. Kaj mislite, da v vojski kaj pazijo na človeka? Nič, prav nič, kakor pri nas na muhe!“

Resnikovka je zajokala, Metka zaplakala, Florijan Stopca pa si je mislil: „Če je res tam umrl, naj, meni ne bo več na poti. Če pa ni, zato tudi ni nič slabейše, Metka si ga bo pa le iz glave izbila.“ Potem pa je vnovič zavriskal in jo mahnil proti Tiščinu.

Veseli glasovi so se razlegali od krčme sem, pri Resniku pa se je čul v vsakem kotu jok. Celo Resniku so se porosila lica, ženske pa so bile kar neutolažljive.

„Sedaj naj se veseli Tiščin —“ viknil je bolestno župan. Ženske pa so zajokale glasneje.

A ni se vzradostil Tiščin novice, katero je prodajal Stopca kot čisto gotovo in dognano.

„Tako hudo pa nisem mislil“, kesal se je Tiščin. Že prej ni bil take volje, kakor se spodobi očetu v dan hčerine poroke, zakaj rajanje in veselje svatov ga je bolj žalostilo, kakor veselilo. Piti ni smel, govoriti se mu ni ljubilo, malo se mu je težko zdelo, da bo odslej za „starega“, in sedaj še očitajoča vest, da je kriv prezgodnje smrti županovega sina!

„Bog me je udaril“, govoril si je, „pa sem tudi zaslužil.“ Popustil je veselo družbo, šel v samotno sobico, ki mu je bila od tega dne odločena za kót, sédel na stol ob postelji, naslonil glavo na blazino in jel misliti ter se kesati. A storjenega ni mogel predrugačiti, in to ga je peklo, jako peklo.

Prišel je dan vseh svetih in dan vernih duš. Žalostni so ti dnevi, ko se spominjamo ob okrašenih grobéh dragih svojih rajnikov. Vendar nekako tolažilo navdaja človeka, molečega na pokopališču, saj si misli: tu počivajo pokojnikovi telesni ostanki, duša pa je pri Bogu. Resnikovi niso imeli niti te tolažbe.

„Da bi bil pokopan vsaj doma, da bi mu le mogla grob prenoviti, pa bi bila srečna, če ga je že Bog k sebi vzel“, tarnala je Resnikovka ter bridko jokala oba dni doma, v cerkvi in na pokopališču. Drugi bi jo bili radi tolažili, a godilo se jim ni nič bolje. Šele pozneje so se nekoliko pomirili; vendar vsak večer je še imela Resnikovka solzne oči, ko so po rožnem vencu molili za rajnega Štefana.

Nič manj kakor materi ni bilo Metki hudo po Štefanu. Že izdavnja so jo popraševali, če bi hotela tega ali onega, pa je vse odbila, rekši, da je še premlada in se ji še nič ne mudi. A takrat se je še vedno nadejala, da pride nekega dne Štefan. Sedaj ji je pa splaval ta up po vodi, na močitev pa le ni mislila. „Saj lahko tako ostanem, kje pa dobim takega, kot bi bil Štefan“, govorila je sama sebi ter odrekla vsem snu-

bačem. Tudi Florijan Stopca je izkušal nekaterekrat, da bi govoril z Metko, pa se ni menila zanj; kar na kratko ga je odpravila.

Veseli so božični prazniki, če je človek sam vesel; žalostnega srca pa tudi vse božično veselje ne more popolnoma razvedriti. Tiho so sedeli Štefanji dan Resnikovi v topli sobi. Vsem je bilo na jeziku: „Naj bi bil danes Štefan doma!“ toda dejal tega ni nobeden, ker je vedel, da bi vsi jokali.

Ko so vsi tako premišljevali in žalovali, začujejo se iz veže krepki koraki; nekdo je otresal raz čevlje sneg, potem pa naglo odprl vrata. Bil je — Štefan, živi in zdravi Resnikov Štefan.

„Jezus, Marija, Štefan!“ — „Štefan!“ izrekla so vsa usta hkrati, a ganil se ni nihče, tako so bili osupli.

„Bóg vam daj dober dan, vezovat sem se prišel domov, saj se že dolgo nisem!“ pozdravil je Štefan veselo ter molél roko v pozdrav.

Molcé so mu stiskali roko ter jokali solze čistega veselja.

„Oh, kaj si res ti, Štefan?“ méla si je mati od solzá kalne oči. „Torej nisi padel v bitki? Bogu bodi hvala in šmarnogorski Materi Božji! Précej jutri naročim svečo in takoj jo ponesem na Šmarno goro, dasi je sneg. Hvala Bogu!“

Kdo bi dopovedal, kaj so čutili tedaj srečni oče, mati, sestra, ljubljena in ljubeča deva? Zadržuj, če se je pripetilo materi županji, kar se ji ni še nikoli! Pozabila je postreči sinu z vinom in slanino. Kar gledala ga je in gledala, kakor bi se bala, da ga zopet ne izgubi.

Ko so se nekoliko pomirili, pričel je Štefan pripovedovati svoje dogodke.

„Danes sem prišel iz Ljubljane peš“, pravil je vesel, „prej sem se pa vozil vso noč od Trsta.“

„Pač si lačen in truden!“ planila je Resnikovka kvišku ter pohitela po jed in pijačo. „Pa se človek ne domisli! Précej ti prinesem, précej.“

„Le jej najprej, da se okrepčaš, boš že potlej pripovedoval“, prigovarjala je Štefanu mati ter v jednomer zrla vanj. Kar samo se ji je smejalo, ko je videla, da sinu dobro tekne jed in pijača.

Potem pa so se ménili še čez polnoč. Štefan je dopovedoval počasi, ker so ga vedno kaj popraševali, da so ga Lahi nekoliko ranjenega ujeli in odvédli daleč na Laško, od tam pa prav na francosko mejo. Šele sedaj so zamenjali vse ujetnike ter ga pustili v domovino. Domači pa so mu razlagali dobovske novosti, katerih se tudi nekaj nabere, če koga ni tri leta doma.

„Seveda, seveda, naša pisma te niso mogla dobiti: ali kako da tvoja niso prišla k nam?“ pozvedovala je Resnikovka, ki se kar ni naslišala sinovega pripovedovanja.

„Meni se zdí, da so Lahi tako nezaupljivi, da ne pusté čez mejo najnedolžnejšega lista.

Morda so se pa na pošti kje izgubili; ker jim naši kraji niso znani, pa so zavrgli list, ne vedoč, kam ž njim.“

„Mi smo pa Stopci tako verjeli!“ začela je zopet mati.

„I, glej jo“, zavrnil jo je mož, „on je tako mislil.“

„Oh, da si le doma, da si le doma!“ govorila je Resnikovka zadovoljna in vsa srečna.

Dasi so šli pozno k počitku, vendar niso pozaspali. Kako neki, ko je imel vsak toliko mislij! Štefan je bil truden, a bil je zopet pod domačim krovom, videl je zopet po dolgi ločitvi svojce, videl Metko, na katero je tolikrat mislil v ptujini. Ta večer se sicer nista mogla pomeniti nič posebnega, a bral ji je z obraza in očij, da mu je še vedno zvesta, da ga je težko pričakovala. Metki pa se je zopet odprlo novo življenje, polno upov in veselja. Kdaj ji je že obljubila Resnikovka, da bo lahko Štefanova žena! Kako lahko je pozabila vse dolge, dolge žalostne dneve, kar jih je prebila po Štefanovem odhodu! Saj jo je svetega Štefana dan tako obilno poplačal!

A ne le domačim Resnikovim so napočili ob Štefanovi vrnitvi veseli dnevi, tudi beračica Maruša Klepetčeva se je večkrat pohvalila, kako dobra je mati županja.

„Take gospodinje pa ni, nikjer je ni take“, raznašala je nje slavo po svetu in po stari svoji navadi še druge zanimivosti razkladala: „Novo gospodinjo bodo dobili pri Resnikovih. Nič ji ne rečem, toda taka ne bo, kakor je sedanja. Ti dekle ti, da je tako srečno!“ Potem pa je povedala, zakaj ljudje so jo radi izpraševali, da je že vse narejeno, da bo še ta predpust vzel Štefan Betežnikovo Metko.

„Malo težko je staremu Resniku“, pomežikovala je skrivnostno. „Toda kaj hoče? Bolje je, da je Štefan še živ, čeprav bode prišlo k hiši samo kakih pet sto namestu dveh tisoč.“

„Pa bo dobra gospodinja, to je tudi nekaj“, pripomnil je kdo.

„Dobra, dobra“, pritrjevala je Maruša, dasi je včasih sami Resnikovki grajala Metko. Toda časi so se bili izpremenili. Takrat ji je Tiščinova Lenka plačevala, da je tako govorila, a sedaj bi ji škodovalo, če bi zvedela mati županja, da opravlja njeno „mlado“. A beračici — tako je sodila Maruša — mora biti prva skrb, da se prikupi gospodinjam, zlasti radodarnim. In po tem se je ravnala. Drugače bi se pa tudi ne preživela lahko. Saj je lezla od dné do dné bolj v dve gubi; kje so bila že tista njena leta, ko je bila še mlada! Delala nikoli ni rada, sedaj bi tudi skoro ne mogla, zato je rabila gibčni jeziček, kakor je vedela in znala. I, vsak po svoje!

Zadnjo predpustno nedeljo sta bila pa Štefan in Metka res poročena. Ljudje so govorili, ti tako, ti tako.

Zavidneži so grajali Metko in se norčevali. Previdnejši pa so jih zavračali, češ, Resnik je že pameten mož, dobro vé, kaj dela.

„Nič ne vé, saj še vedeti ne sme! Kaj ne nosi ona hlač?“ ugovarjali so nekateri.

„On je gospodar, njo pa toliko poslušaj, kolikor je prav. Če sta mož in žena zložna, pa še nikoli ni bilo napačno, ali ne?“

„Tisto je že dobro. No, pa naj se pes obesi! Imetje je Resnikovo: če vse na cesto zmeče, nam ni nič mari.“

„Za sedaj se nič ne vé! Če se bodeta čez nekaj let stara dva pohvalila, in če bodeta mlada zadovoljna, potem so že dobro zadeli. Jaz menim, da bo tako.“

„Za sedaj se še nič ne vé! Le to govorimo, ta je še najpametnejša. Nič, nič, za sedaj se še nič ne vé!“

* * *

Kdor je prišel več let kasneje v Dobovec, prepričal se je lahko na svoje oči, kako srečno so živeli pri Resnikovih. Štefan je bil za očetom izvoljen za župana ter je tudi modro županil, ker je slušal izkušenega očeta. Tudi na polju je še vse vodil stari Resnik, dasi bi mu ne bilo treba nikoli prijete za nobeno delo. Pa dela je bil vaje, kar je živel, in ni mu dalo, da bi brezposelno posedal. Stara Resnikovka je bila pa tudi zadovoljna, saj je imela dovolj časa za pomenke z Marušo Klepetčevo.

Štefanu še nikoli ni bilo žal, ker ni bil v vojski ubit, Metka je pa tudi bila še vedno tako vesela, kakor tedaj, ko se je vrnil Štefan. Samo neko jesen ji je bilo hudo, ker so ji zagreblili ljubljene očeta. Pa zato ji je Bog dal krepkega sinčka, da ji nadomesti bridko izgubo.

Pri Tiščinu je bilo pa noč in dan vpitje. Popoldne so kričali pivci, dopoldne otroci, sicer pa „stari“ in mlada dva. Rinili so pa le, in nekateri so sodili, da je „mladi“ umnejši gospodar, kakor je bil „stari“.

Florijan Stopca pa je izginil iz Dobovca še pred Metkino mojitvijo.

„Dolgo, še predolgo sem mislil na to prevzetnost prevzetno; naj jo ima, kdor hoče“, tako se je udal in šel po svetu.

„Ta bo še visel, če še ni“, menil je nekoč stari Kokošar, ko je bila ravno govorica o napadu na Resnika.

Vsi nekdanji berači, katerih so se ljudje bali, poizgubili so se polagoma. Nekaj jih je Bog k sebi poklical, druge pa je ugnal Pajek. Novejši so pohlevnejši. Nekaj lastnosti so pa vendar-le podedovali po svojih prednikih, zakaj svet se predrugačuje počasi, počasi.